

Ο ΜΕΝΤΩΡ.

ΙΟΥΛΙΟΣ 1870.

ΤΕΥΧΟΣ ΙΑ'.

Ὁ μὴν Ἰούλιος.

Ὁ μὴν οὗτος εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μηνολόγιον ἐκαλεῖτο Quintilis, καὶ ἦτο, κατὰ τὴν σημερινὰν τοῦ ὀνόματος, ὁ πέμπτος μὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ, συνεσταμέλιον ἀπὸ δέκα μόνον μῆνας, ἀνίστους πολὺ κατὰ τὸ μῆκος. διότι οἱ μὲν περιεῖχαν τριάκοντα ἕξ, οἱ δὲ δεκαεξ ἡμέρας. Ὁ Ρωμύλος ἐξίστασε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν, δώσας εἰς τοὺς μῆ-

νας, ἐνολλάξ, τριάκοντα· ἀλλὰ δὲν ἐκανόνιστε τὰς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μηνολόγιον ἀναπληρωτικὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέρας. Ὁ Νουμάς ἐσχημάτισεν ἐξ αὐτῶν δύο ἄλλους μῆνας, τὸν μὲν εἰκοσιενεά, τὸν δὲ εἰκοσιόκτῳ ἡμερῶν, τοὺς ὁποίους ἔταξε πρὸ τοῦ Μαρτίου, κάμνων τὸ ἔτος ν' ἀρχίζῃ τὴν πρώτην Ἰανουαρίου· καὶ οὕτω ὁ Ἰούλιος ἔγγενεν ὁ ἔβδομος μὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ, μολοντί ἐφύλαττε τὸ ὄνομα Quintilis, Πέμπτος, ἕωσθ' ὁ Μάρκος Ἀντώνιος μετωνόμασεν αὐτὸν Ἰούλιον, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, καὶ εἰς τὴν παντοτεινὴν ἀνάμνησιν τῆς ὁποίας εἶχε κάμειν εἰς τὸν κόσμον εὐεργεσίαις, διορθώσας τὴν μέχρι τότε συγκεχυμένην καὶ ἄτακτον μέθωδον τοῦ διαιρεῖν τὸν ἐνιαυτόν.

Τὴν 11—23ην ἐμβαίνει ὁ ἥλιος εἰς τὸν Λέοντα· ὅθεν, εἰς τὰς πλειοτέρας ἀλληγορικὰς παραστάσεις τοῦ μηνὸς τούτου εἰκονίζεται καὶ λέων. Τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆν 21ην ὀνομάζεται Κυνάδες ἡμέραι, καθότι ὁ εἰς τὸν ἀστερισμὸν τοῦ Μείζονος Κυνὸς λαμπρὸς ἀστὴρ, ὁ καλούμενος Σείριος ἢ Κύων, συνανατέλλει μετὰ τὸν ἥλιον περὶ τὸν καιρὸν τοῦτον. Οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζαν ὅτι ἡ κακοήθης ἐπιρροὴ τοῦ ἀστέρος τούτου, εἰς συζυγίαν ὄντος μετὰ τὸν ἥλιον, ἔκαμνε τὴν θάλασσαν νὰ βράζῃ, τὸν οἶνον νὰ ὀξυνίζῃ, τοὺς σκύλους νὰ λυσσάζωσι, καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ ζῶα νὰ χραυνώνωνται, ἐνῶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐπήνεγκε πυρετοὺς καὶ ἄλλας κακοήθεις ἀσθενείας· τῶρα διεσκευάσθησαν μὲν αἱ ὑπερβολικαὶ αὗται καὶ ἄτοποι ἰδέαι, ἀλλ' εἰσέτι διαλογιζόμεθα μετὰ τρόπον τῶν Κυνάδων ἡμερῶν εἴτε κυνικῶν καυμάτων τὴν θερμότητα.

Τὰ πραγματικὰ αἷτια τῆς καταστάσεώς μας (1).

« Χρόνος εἶνε εἰς πάντα, » λέγει ὁ σοφὸς Σολωμῶν, καὶ « καιρὸς παντὶ πράγματι ὑπὸ τὸν οὐρανόν. Καιρὸς τοῦ γεννηθῆαι καὶ καιρὸς

(1). Ὁμιλία ἀπαγγελθεῖσα ἐν τῷ Συλλόγῳ «Ὁ Ἑλικῶν» ὑπὸ Ἀντωνίου Δ. Πεζάρου.

τοῦ ἀποθνήσκειν· καιρὸς τοῦ φυτεύειν, καὶ καιρὸς τοῦ ἐκρίζονειν τὸ πεφυτευμένον. Καιρὸς τοῦ ἀποκτείνειν καὶ καιρὸς τοῦ ἰατρεύειν· καιρὸς τοῦ καταστρέφειν, καὶ καιρὸς τοῦ οἰκοδομεῖν. Καιρὸς τοῦ κλαίειν καὶ καιρὸς τοῦ γελᾶν· καιρὸς τοῦ πενθεῖν καὶ καιρὸς τοῦ χορεύειν.» Καὶ ταῦτα μὲν γενικά. Ἄν δὲ στρέψωμεν τὰ βλέμματα ἡμῶν πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, δηλ. πρὸς τὸ πολυπαθὲς ἡμῶν καὶ δύστηνον ἔθνος, καὶ μετρήσωμεν τὸν καιρὸν τῆς εὐπραγίας καὶ τοῦ πένθους αὐτοῦ, ὁ τοῦ πρώτου πρὸς τὸν δεύτερον λόγος ἔσται σχεδὸν ὡς ὁ τοῦ μηδενοῦς πρὸς τὸ ὄλον. Πλὴν πόθεν ἡ ἀκατάπαυστος αὕτη δυσπραγία; Διατί νὰ μὴ βλέπωμεν καὶ ἡμεῖς Θεοῦ πρόσωπον, κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν, ἀλλὰ νὰ ἡμεθα καταδικασμένοι εἰς ἀέναον πένθος καὶ ἐξευτελισμὸν; Οὐδὲν τὸ ἄνευ αἰτίου ὑπάρχον. Ἐνώπιον τοῦ αἰτίου τούτου ὅμως τοσοῦτον ἐσυνειθίσαμεν νὰ ἀποστρέφωμεν τὴν κεφαλὴν μας, ὡς εὑπὸ μὲν τῶν πολλῶν νὰ θεωρῆται προδότης ὁ καὶ ἀπλῶς περὶ αὐτοῦ λόγον ποιούμενος, ὑπὸ δὲ τῶν ὀλίγων ἢ τοιαυτῆ κατάστασις νὰ ἐκλαμβάνηται ὡς πληγὴ ἀνίκατος. Καὶ πραγματικῶς πᾶσα πληγὴ παρὰ μελομένη δὲν βαίνει πρὸς θεραπείαν, ἀλλὰ πρὸς βρομεράν, πρὸς θανατηφόρον γάγγραιναν. Κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἑβδομάδας τὸ ἐν Ὁρωπῷ ἀποτρόπαιον δράμα συγκινήσαν ἅπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ἐστρεψε πρὸς ἡμᾶς πάντων τὰ βλέμματα καὶ τὴν προσοχὴν. Ἡνοίξε δι' ἡμᾶς πάντων τὰ στόματα, καὶ οἱ μὲν ὑβρίζουσι, χλευάζουσι, ἐμπαίζουσι, οἱ δὲ συμπάσχουσι πρὸς ἡμᾶς. Καὶ τοὺς μὲν πρώτους ἂν ἀνθυβρίσωμεν, ἂν ἀντιχλευάσωμεν, ἂν ἀντεμπαίξωμεν, οὐδὲν ὠφελοῦμεθα· πρὸς δὲ τοὺς δευτέρους ἂν στρέψωμεν βλέμματα εὐγνωμοσύνης, δεικνύομεν μὲν ὅτι δὲν εἴμεθα ἀνάισθητοι, ἀλλὰ καὶ δὲν φαινόμεθα ἀντάξιοι τῆς ἑαυτῶν συμπαθείας. «Ναί, δυνατόν νὰ μᾶς εἴπωσι, χαίρομεν βλέποντες ὑμᾶς· εὐγνώμονας, ἀλλὰ προτιμῶμεν νὰ ἐξάξητε ἡμᾶς τῆς δυσχεροῦς θέσεως τοῦ συμπάσχειν μεθ' ὑμῶν» καὶ θὰ ἔχουσι δίκαιον. Ὑπὸ τῆς σκέψεως ταύτης κινούμενοι οἱ νουνεχότεροι ἐκ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἤρξαντο συζητοῦντες περὶ τοῦ κακοῦ ὅπερ ἀπαιτεῖ σύντονον καὶ ταχεῖαν τὴν θεραπείαν. Ὡς μέλη θένον τοῦ πολυπαθοῦς καὶ τλήμονος τούτου ἔθνους φρονοῦμεν ὅτι αἱ περιστάσεις εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐπιτρέπουσι νὰ ἐνδιαιτηθῶμεν

τὸν καιρὸν, ἣ ρίπτοντες βλέμμα ἐπὶ τοῦ θλιβεροῦ αἰτίου τῆς ἡμῶν
 δυσπραγίας. Διὰ τὰ μὴν εἰσέλθωμεν ὅμως ἐντὸς τοῦ λαθουρίνου
 τούτου ἄνευ ὁδηγοῦ καὶ ἀποπλανηθῶμεν ἐντὸς αὐτοῦ, λάθωμεν ὡς
 τοιοῦτον τὸν μέγαν καὶ ἀθάνατον ὁδοῦχον τὸν πολλὰ σκεφθέντα,
 πολλὰ προτείναντα, καὶ πολλὴν κατορθώσαντα τὴν ἐφαρμογὴν,
 τὸν ἀθάνατον Κοραῆν (1), εἰς ὃν καὶ χρεωστοῦμεν κατὰ μέγα μέ-
 ρος τὴν ἐκ τῆς παντελοῦς ἡμῶν νάρκης ἀνάμυψιν.

« Δὲν εἶνε ἀμφιβολία, λέγει οὗτος, ὅτι εἰς ἡμᾶς τὴν σήμερον ἡ
 » ἀληθῆς ἠθικὴ τοῦ Χριστοῦ ἀρρωστεῖ βαρυτάτην ἀρρωσίαν, εἰς
 » δὲ τοὺς δυτικούς Χριστιανούς καὶ πνέει τὰ λοιθία· εἰς ἡμᾶς διὰ
 » τὴν προξενηθεῖσαν ἀπαιδευσίαν, εἰς δὲ τοὺς Δυτικούς, διότι αὐτὴ
 » ἡ λεγόμενη κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἠρώστησε πρώτη· καὶ
 » τῆς κεφαλῆς αἱ ψυχικαὶ ὡς καὶ αἱ σωματικαὶ ἀσθένειαι εἶνε αἱ
 » κινδυνωδέστεραι. Ἀπολακτίσασα τὴν θεμελιώδη ἐντολήν, τὴν
 » ὁποῖαν ὁ Χριστὸς παρήγγειλεν εἰς τοὺς μέλλοντας τὰ τὸν διαδε-
 » χθῶσι προσετώτας τῆς Ἐκκλησίας « Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν
 » ἐκ τοῦ κόσμου τούτου », ἐτόλμησε τὰ προσκολληθῆ εἰς τὴν χρι-
 » στιανικὴν πατρικὴν προστασίαν καὶ κοσμικὴν ἐξουσίαν, τὰ συγκρο-
 » τήσῃ Ἱεροβασιλικὴν αὐτὴν μετὰ ὑποδυνατίας ἱερωμένους αὐλικούς
 » πολλούς, οἱ ὅποιοι ἐξ ἀνάγκης διὰ τὰ κρατῶσι καὶ τὰ τρέφωσι
 » τὴν ἐξουσίαν, ἐπενόησαν τὰ κάμωσι « πορισμὸν τὴν εὐσέβειαν, »
 » ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος, τὰ τρέφωσι τὴν ἀπαιδευσίαν τῶν λαῶν
 » μετὰ διδασκαλίας ἀντιχριστιανικῆς καὶ τὰ ἐρεθίζωσι τοὺς κοσμικούς
 » δυνάστας κατ' αὐτῶν, μετὰ πρόφατιν ὅτι οἱ λαοὶ δὲν ὑποτάσσονται,
 » ἂν δὲν κυβερνῶνται μετὰ ῥάβδον αἰδηρᾶν.

» Ὅστις ἀμφιβάλλει περὶ τούτων, ἄ· ἐξετάσῃ τὴν ἱστορίαν καὶ
 » τὰς κατὰ τὸν μεσαιῶνα πράξεις τῶν Ἱερωμένων Ἀνατολικῶν καὶ
 » Δυτικῶν, καὶ ἄς τὰς παραβάλλῃ μετὰ τὰς ἐσχάτως κινήσεις εἰς
 » τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην ταραχάς. Κατ' ἄλλο δὲν
 » διαφέρουν ἀπὸ ταύτας ἐκεῖναι, πλὴν ὅτι οἱ τότε ταραχοποιοὶ ἦ-
 » σαν τόσον ἰσχυρότεροι, ὅσον ἦτο πλειότερα ἡ ἀπαιδευσίς τῶν
 » λαῶν· οἱ δὲ σύγχρονοὶ μας δεικνύονται τόσον ταραχωδέστεροι, ὅ-

(1). Ἴδε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐν σελ. 40.

» στον μεγαλύτερον φόβον ἐμπνέει εἰς αὐτοὺς ὁ κυριεύσας τοὺς λαοὺς
» ἔργος τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐλευθερίας.

α' Ὁ Χριστιανισμὸς σήμερον, ὡς τὸν διδάσκουν αὐτοί, κατήνη-
» σεν εἰς ἀληθῆ Φαρισαϊσμόν. Τῆς νέας Διαθήκης τὰ παραγγέλ-
» ματα μετεμορφώθησαν εἰς μαγικάς ἐπιφθασίας, τὰς ὁποίας ἄρκει ν' ἀ-
» ναγινώσκη ἢ ν' ἀκούη ὁ χριστιανὸς διὰ τὰ ὠρελῆται ἀπὸ αὐτὰς.

» Οὕτως ἀνεγίνωσκον καὶ ἐδίδασκον τοὺς μαθητὰς τῶν νὰ ἀνα-
» γινώσκωσι τὴν παλαιὰν Διαθήκην οἱ Φαρισαῖοι, ἕως νὰ συρρά-
» πωσι τὸν Δεκάλογον εἰς πιττάκια, ὀνομάζοντες αὐτὰ φυλακτῆ-
» ρισ, καὶ νὰ τὰ στολίζωνται, συνεριζόμενοι τις ἄλλος ἄλλου νὰ τὰ
» φέρῃ πλατύτερα, ὡς τοὺς ἐλέγχει περὶ τούτου αὐτὸς ὁ Χριστὸς
α' Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιῶσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώ-
» ποις· πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτῆρια αὐτῶν κτλ. »

α' Μὲ τοιαῦτα φυλακτῆρια ἐδιδάκτετο ὁ χριστιανισμὸς καθ' ὅλον
» σχεδὸν τὸν μεσαιῶνα κατὰ μίμησιν τῶν ἐθνικῶν καὶ Φαρισαϊκῶν
» φυλακτηρίων. Ὁ Ἰερώνυμος, πατὴρ τῆς τετάρτης ἐκατονταετή-
» ρίδος, ὀνειδίζων δι' αὐτὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἐλεηνολογεῖ ἐνταυτῷ
» καὶ πολλοὺς συγχρόνους τοῦ χριστιανισμοῦ, στολιζομένους φυλα-
» κτῆρια κατὰ μίμησιν τῶν Ἰουδαίων· «Τοῦτο (λέγει) μέχρι τῆς
» σήμερον δὲν παύουν τὰ δεισιδιχίμονα γυναῖκαρια νὰ πράττωσι καὶ
» μεταξύ μας, μὲ μικρὰ εὐαγγελίου τομίδια, μὲ τοῦ σταυροῦ τὸ ξύ-
» λον, καὶ μὲ ἄλλα παρόμοια πράγματα, τὰ ὁποία ἔχουν μὲν ζῆ-
» λον Θεοῦ, ἀλλ' ὄχι κατ' ἐπίγνωσιν.» Τοιαῦτα λέγουν κατὰ τῆς
» δεισιδαιμονίας τῶν φυλακτηρίων καὶ οἱ σύγχρονοι τοῦ Ἰερωνύμου,
» ὁ μέγας Βασιλεὺς καὶ ὁ Χρυσόστομος.

α' Περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους βλέποντες οἱ πατέρες τὴν προχώρη-
» σιν τοῦ κακοῦ, ἔκριναν ἀναγκαῖον νὰ τὸ ἐμποδίσωσι καὶ μὲ ἐκ-
» κλησιαστικὰ ἐπιτίμια, ὡς φαίνεται ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ 397 ἔτος
» συγκροτηθεῖσαν ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδον, τῆς ὁποίας ὁ τριακοστὸς
» ἔκτος κανὼν λέγει· «Οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἢ κληρικοὺς μάγους ἢ ἑπα-
» οιδοῦς εἶναι ἢ μαθηματικούς(1), ἢ ἀστρολόγους, ἢ ποιεῖν τὰ λε-

(1). Μαθηματικούς ὠνόμαζαν τότε τοὺς δογματίζοντας καὶ δι-
δάσκοντας ὅτι τὰ οὐράνια σώματα κυβερνοῦσι τὸ πᾶν καὶ ὅτι κατὰ

» γόμενα φυλακτήρια, ἄτινα ἐστὶ δεσμωτήρια τῶν ψυχῶν αὐτῶν.
» τοὺς δὲ φοροῦντας ρίπτεσθαι ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκελεύσαμεν.»
» Μ' ὅλα ταῦτα ἡ δεισιδαιμονία, ἀντὶ νὰ παύσῃ, ἐπρόβαιεν ἀπὸ
» τὸ κκκὸν εἰς τὸ χειρότερον.

» Καὶ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ παύσῃ, ἀφοῦ οἱ διδάσκαλοι τῆς δει-
» σιδαιμονίας ἦσαν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ κανὼν τῆς Συνόδου, ἀπὸ τοὺς
» Ἱερωμένους; Τούτων συνδιδάσκαλοι ἔγειναν καὶ αὐτοὶ οἱ Γραι-
» κορωμαῖοι αὐτοκράτορες. Ἀπὸ τὴν αὐτὴν αὐτῶν δὲν ἔλειπε
» ποτὲ καὶ τις λαοπλάνος, ἀξίωμα καὶ ὄνομα φέρων Ἀστρολόγου,
» τὸν ὁποῖον ἐσυμβουλευέτο ὁ αὐτοκράτωρ εἰς ὅλας του τὰς πράξεις
» καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς σωματικὰς του ἀσθενείας.
» Διότι καὶ τοῦ σώματος αἱ ἀσθένειαι ἐπιστεύοντο αἱ πλειότεραι
» δαιμονίων ἐνεργήματα, ἡ θεραπεία τῶν ὁποίων ἐχρειάζετο ἐξορ-
» κισμούς, ἐπωδάς καὶ φυλακτήρια.

» Καὶ οἱ ἐξορκισμοὶ δὲν ἐγίνοντο ἀπὸ μόνους τοὺς λεγομένους καὶ
» πιστευομένους μάγους· αὐτοὶ οἱ κατ' ἐπαγγελίαν ἰατροὶ ἐπίστευον
» καὶ κατέπειθον τοὺς ἀσθενεῖς νὰ πιστεύωσιν ὅτι τοὺς ἰάτρευον μὲ
» γεγραμμένους καὶ περιδεομένους εἰς τὸν τράχηλον, τὰς χεῖρας ἢ
» τοὺς πόδας, ἐπωδάς, ἀπὸ ρήσεις τῆς Παλαιᾶς ἢ τῆς Νέας Διαθή-
» κης, ἢ ἀπὸ λέξεις ἀτήμους, συνωδευμένους ἀσθεῖως μὲ αὐτὸ τοῦ
» Θεοῦ τὸ ὄνομα. Τοιαῦτα ἐπωδάς μετεχειρίζετο ὁ ἰατρός τοῦ
» μεγάλου Θεοδοσίου, Μάρκελλος ὁ Ἐμπειρικός. Ὁ πολὺ σφρῶτε-
» ρος τοῦ Μαρκέλλου τὴν ἰατρικὴν Ἀλέξανδρος ὁ Τραλλιανὸς ἐξώρ-
» κιζε τὴν ποδάρταν μὲ λόγους συνωδευμένους μετὰ τῆς ρίζης τοῦ
» ὕσκιάμου εἰς φυλακτήριον. « Ὁρκίζω σε τὴν ρίζαν κατὰ τῶν ἀ-
» γγιῶν ὀνομάτων Ἰαῶ, Σαβαῶθ, Ἐλωί, Ἀδωνάϊ κτλ. Ἄλλοτε ἡρ-

τὴν κίνησιν τούτων διοικεῖται ὁ κόσμος. Οἱ λαοπλάνοι οὗτοι ἀπὸ
τὴν σύμπτωσιν τῆς γεννήσεως τινὸς μὲ τὴν κίνησιν ἢ θέσιν τοῦ δεῖ-
νος ἢ δαίμονος ἀσφέρους ἐπροφήτευαν τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ τύχην. Οἱ
ταιοῦτοι ἐλέγοντο καὶ Ἀστρολόγοι καὶ Γεννηθλια-
κοί· πρὸς δὲ καὶ Χαλδαῖοι, διότι ἀπὸ τοὺς Χαλδαίους πρώ-
τους ἐσπουδάσθη ἡ ἀστρονομία ἔπειτα καὶ ἡ ἀστρολογία.

» κείτο εἰς φωνάς και λέξεις ἀσήμους, ὁποῖαι ἦσαν « Ἰάξ, Ἀζύρ,
» Ζυών κτλπ. »

« Ἀπὸ τοιοῦτον χριστιανισμόν Ἀυτοκρατόρων, Κληρικῶν, αὐ-
» τῶν τῶν Ἰατρῶν, εὐκόλως συμπεραίνεται ὁποῖος ἔπρεπε νὰ ἦνε
» ὁ χριστιανισμὸς τοῦ κοινοῦ λαοῦ. Καὶ τοῦτο ἦν νῦν ὁ Χριστὸς λέ-
» γων « Πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔλθων ἄρα εὕρησει τὴν πίστιν ἐπὶ
» τῆς γῆς ; » Δὲν τὴν ἐδιδάσκето πλέον ὁ λαός, ὡς τὴν διδάσκει τὸ
» Εὐαγγέλιον, ἐστηριγμένην εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης και τὴν
» εἰσόνομον δικαιοσύνην, ἀλλ' ἐνόμιζεν ὅτι και μόνον ἀκούων τὸ Εὐαγγ-
» γέλιον, ἢ και φέρων αὐτό, ἢ καμμίαν αὐτοῦ ρῆσιν, ὡς φυλακτῆ-
» ριον εἰς τὸν κίλπον του, ἠδύνατο νὰ ἰατρεύσῃ και τὰς σωματικὰς
» και τὰς πολλὰς τῆς ψυχῆς του ἀσθενείας, ἀκόμη και νὰ προσφυλάξῃ
» ἀπὸ φυσικὰς φθορὰς και αὐτὰ του τὰ κτήματα. Προφυλακτικὸν
» ἀσφαλῆστατον π.χ. ἵνα μὴν ὀξυνίσῃ ὁ οἶνος παρηγγέλλετο ἡ ἀπὸ
» τὸν 34 ψαλμὸν ρῆσις « Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χορηστὸς ὁ Κύριος ! »
» ἐπιγεγραμμένη εἰς τὸ σκέπασμα τοῦ πίθου. (Ἰδὲ Γεωπ. VII, 14).

« Καὶ ἐπειδὴ τὰ λόγια τῆς Νέας Διαθήκης, ὡς και τῆς Παλαιᾶς,
» ἐπιστευόντο ὡς ἔχοντα τὴν αὐτὴν δύναμιν με τῶν ἐθνικῶν τὰς ἐπι-
» δὰς και τὰ φυλακτῆρια, ἐπόμενον ἦτο νὰ πολυπλασιαζῆται και ἡ
» ἀνάγκη αὐτῶν και αἱ συνδέουσαι τὴν ἀνάγκησιν λοιπαὶ ἱερο-
» πραξίαι και προσευχαί, εἰς νὰ υπερβάλωσι και τὰς μακρὰς ἐκείνας
» προσευχὰς, με τὰς ὁποίας οἱ Φαρισαῖοι ἐσφρατρίζοντο τὰς οἰκίας
» τῶν γηρῶν και τῶν ὀρφανῶν, ὡς τοὺς ἐλέγχει περὶ αὐτῶν ὁ Χρι-
» στὸς « Οὐαὶ ὑμῖν, Γραμματεῖς και Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθί-
» ετε τὰς οἰκίας τῶν γηρῶν και προσφάσει μακρὰ προσευχόμενοι »
» Ματθ. κγ'. 14, ὀνομάζων αὐτὰς Β α τ τ ο λ ο γ ί α ς, και πα-
» ραγγέλων τοὺς ἰδίους Ἀποστόλους νὰ τὰς ἀποστρέφωσι ὡς ἐθι-
» κὰς. « Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογῆτε, ὡς εἰσὶ ἐθνικαὶ δο-
» κοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσ ακουσθήσονται. »

« Ἀλλὰ τί θέλεις; τί ζητεῖς; ἤθ' ἐλεῖ τις με ἐρωτήσει; νὰ καταρ-
» γήσωμεν τὰς ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη συνήθειας εἰς τὴν ἐκκλησίαν μακρὰς
» ἀκολουθίας; Ἄς με συγχωρήσῃ ὁ ἐρωτῶν, ἀντὶ ἀπαντήσεως, νὰ
» τὸν ἀντερωτήσω κ' ἐγὼ ἂν οἱ ἀπόστολοι, ἐνθυμούμενοι τοῦ διδά-
» σκάλου των τὸ « Δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσ ακ-

» κουθήσονται: (Ματθ. 5'. 7)», εἶχον ἄδικον καὶ αὐτοὶ νὰ λέγωσιν
« Ἐν Ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆ-
» ται, ἵνα καὶ ἄλλους ΚΑΤΗΧΗΣΩ, ἣ μυρρίους λόγους ἐν γλώσ-
» σῃ» (Α'. πρὸν Κορινθ. ιδ'. 19).

« Τῶν μυρίων τούτων λόγων τὸ θάρρος, τὸ ὅποσον ἀποβίλ-
» λει ὁ Ἀπόστολος κ' ἐφοβεῖτο ὁ ἐκκλησιαστικὸς πατὴρ Αὐγου-
» στίνος, ἔπνιξε τὸν μόνον σκοπὸν τῆς ἀκολουθίας καὶ κοινῆς συνά-
» ξεως, τὴν ΚΑΤΗΧΗΣΙΝ, ἤγουν τὴν ἐξήγησιν τῆς εὐαγγελικῆς
» ἠθικῆς. Μαρτύριον δὲ τούτου εἶνε ἡ διαστροφή τῶν ἡθῶν, ἡ συνο-
» δεύουσα τότε τὸν πληθυσμὸν τῶν μακρῶν ἀκολουθιῶν καὶ προσ-
» ευχῶν. Ἀλλὰ μὴ πλανώμεθα. «Θεὸς οὐ μνηστραίνεται· ὁ γὰρ ἐάν
» σπεῖρη ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίζει (Πρὸς Γαλατ. 5'. 7).» Ὅποια
» τις σπέρματα χῶση εἰς τὴν γῆν, τοιοῦτους μέλλει καὶ καρποὺς νὰ
» συνάξῃ.»

» Προήλθε δὲ τὸ δυστύχημα τοῦτο ἀπὸ τὴν παχυλοτάτην ἀμά-
»θειαν, ἥτις εἶχε φαρμακεύσει τὸ ἔθνος.

» Σήμερον ὅμως, ὅτε τὸ σκότος τοῦτο διεσκεδάσθη, οἱ ἐξηγηταὶ
» τοῦ Εὐαγγελίου χρεωστοῦν πρὸ πάντων νὰ πολεμῶσιν ἀκαταπαύ-
» τως τὰς δεισιδομίας, νὰ διδάσκωσι καθ' ἡμέραν τὸν λαὸν νὰ μὴ
» προσμένῃ τὴν σωτηρίαν του μὴτ' ἀπὸ μακρὰς ἀκολουθίας καὶ προσ-
» ευχάς, μὴτ' ἀπὸ μακρὰς νηστείας, ἀλλ' ἀπὸ τῆν πληρωσίν τῆς δι-
» δασκομένης ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἀδελφικῆς ἰσότητος, ἀγάπης, εἰρήνης,
» δικαιοσύνης, ἰσοπολιτείας. Ὅτι παράλειψις εὐλόγος ἀκολουθίας ἢ
» νηστείας τῶ εἶνε συγχωρημένη· ἀλλὰ ἵνα ὑβρίσῃ, νὰ λυπήσῃ, νὰ
» καταφρονήσῃ, ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ ἀδικήσῃ τὸν ἀδελφόν του δὲν τῶ συγ-
» χωρεῖται κατ' οὐδένα τρόπον· ὅτι ὁ ἀληθὴς χριστιανισμὸς εἶνε
» πνεῦμα καὶ ἀλήθεια, καὶ οἱ ἐπαγγελῶμενοι αὐτὸν χρεωστοῦν νὰ
» λατρεύωσι τὴν Θεὸν μὲ πνεῦμα καὶ ἀλήθειαν, νὰ κρίνωσι δηλ. τοὺς
» λοιποὺς ἀνθρώπους ὡς ἀδελφοὺς, ἐπειδὴ κρίνουν ἐκεῖνον ὡς κοινόν
» πάντων πατέρα· ὅτι ἡ λεγομένη βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν εἶνε «Βρω-
» σίς καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη» (Πρὸς Ρωμ. ιδ'. 17.)

» Τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα σωτήρια καλὰ δύναται νὰ προσενηύσῃ εἰς
» τὸν λαὸν ὁ πνευματικὸς ἱατρός. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἱατρεύσῃ τοὺς ἀσθε-
» νοῦντας, χρεωστεῖ πρῶτος αὐτὸς νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἰδίας του

» αγαθούς λογισμούς. Δὲν ἀρκεῖ νὰ κηρύττωσι λόγους Ἀποστόλων ἢ
 » τοῦ Χριστοῦ περὶ τῆς χριστιανικῆς ἰσότητος, ἂν αὐτοὶ πρῶτοι δὲν
 » φυλάττωσι τὴν πρὸς ἀλλήλους ἰσότητα· εἰς τοὺς ἄλλα πράττοντας
 » καὶ ἄλλα λέγοντας ἐλέχθητὸ «Τῷ δὲ ἀμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός· Ἰνα
 » τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην
 » μου διὰ στόματός σου; Σὺ δὲ ἐμίσησας παιδεῖαν, καὶ ἐξεβάλες τοὺς
 » λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω.» (Ψαλ. ν'. 16, 17.) Πῶς θέλεις νὰ μὴ
 » φιλαρχῇ ἢ νὰ μὴ τιτολομνῇ ὁ κοσμικὸς πολίτης, ὅταν βλέπῃ τὸ
 » συνάθροισμα τῶν ἠθικῶν διδασκάλων του, αὐτὸ τὸ ἱερατικὸν πολί-
 » τευμα, κατεχόμενον ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν τίτλων;»

Συμφωνοῦμεν πληρέστατα! Καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ μὴ συμφωνήσῃ
 » ὅτι ἡ ρίζα τῶν κατατροχόντων ἡμᾶς δεινῶν χρονολογεῖται ἀπὸ
 » τὴν ἐποχὴν τοῦ σκοτεινοῦ μεσαιῶνος. Τὸ μόνον πρὸς θεραπείαν
 » ὑποδεικνυόμενον ὑπὸ τοῦ σοφεῦ τῆς πατριδος εὐεργέτου μέσον, ἢ
 » ἐξάπλωσις τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, εἶνε καὶ τὸ μόνον πραγματικόν
 » καὶ σωτήριον, ὡς καὶ ἡ δεινὴ πείρα μαρτυρεῖ περὶ τούτου. Ἄν ἀπὸ
 » τῆς ἠγκαταστάσεως τῆς εἰρήνης ἐδιδάσκετο τὸ ἔθνος, καθὼς ὁ μέγας
 » πατριώτης ἐσυμβούλευε, βεβαίως ἢ θέσις αὐτοῦ θὰ ἦτον ἐπίζηλος
 » σήμερον μεταξὺ πάντων τῶν ἔθνων τῆς ὑψηλίου. Ἄλλα δυστυχῶς
 » τὰς συμβουλάς ἐκεῖνου ὀλιγορήσαντες, τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν
 » ἐκπαίδευσιν (διότι ἀληθὴς ἠθικὴ καὶ ἀληθὴς θρησκεία ταυτόσημον)
 » παρμηλέησαντες, ἀντὶ προόδου πραγματικῆς, πρόοδον φαινομένην,
 » πρόοδον ἐπιπάλαιον, ὀπισθοδρόμησιν ἀπεκτήσαμεν.

» Ταῦτα εἶνε πικρὰ, πικρότατα μάλιστα εἰς τὸν λέγοντα, καὶ τοι-
 » αῦτα βεβαίως καὶ εἰς τοὺς ἀκούοντας· ἀλλ' εἶνε ἀληθέστατα.

» Διὰ νὰ φύγωμεν λοιπὸν ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατάστασιν, οὐδὲν ἄλλο
 » μένει, παρὰ νὰ ἐφαρμοσῶμεν τὰ ὅποια ἐκεῖνος μᾶς συσταίνει μέτρα,
 » τὸ ὅποιον ἐκεῖνος μᾶς προτείνει φάρμακον. Ἡ τεσσαρακονταετῆς
 » πείρα ἀπέδειξεν ἀνωτέρους παντὸς σφάλματος τοὺς λόγους του· ἂν δὲ
 » καὶ τινες καυχῶνται σήμερον ὅτι ἀπέρριψαν τὰ τοῦ μεσαιῶνος, δὲν
 » εἶναι δύσκολον νὰ τοὺς ἀποδείξωμεν ὅτι ἑαυτοὺς ἀπατώσιν. Ἕλλη-
 » ξεν ἴσως τὸ ὄνομα. δι' οὗ ἢ κακία πρὶν ἄνωμάζετο, ἀλλ' ἢ κακία
 » καὶ ἢ ἀνηθικότης ἔμεινεν ἢ αὐτὴ· γεννᾷ εἰς ἡμᾶς καρπούς, δι' ὧν
 » ὑβρίζομεθα, ἐμπαίζομεθα, χλευαζόμεθα·

» τῆς ἀπὸ τὴν κακίαν, καὶ πείθοντες αὐτόν, ὅτι μία μόνη ὁδὸς (καὶ
 » ὄχι πολλαί) τὸν καθιστᾷ εὐδαίμονα, ἡ ὁδὸς τῆς ἀρετῆς, ὡς ἔλεγον
 » οἱ Στωϊκοὶ « Ὁδὸς ἀνθρώποις εἰς εὐδαιμονίαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατε-
 » δείχθη μία δι' ἀρετῆς, » ἡ ὁδὸς τῆς ἰσότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης·
 » ὅτι πλανώμενος ἀπὸ αὐτῆν, ζημιούται ἢ αὐτὸς ἢ οἱ ἀπόγονοί του·
 » ὅτι κακὸς χριστιανὸς εἶνε ὁ αὐτὸς καὶ κακὸς πολίτης· ὅτι ἡ ἀδικία,
 » ἢ μήτηρ πάσης κακίας, φθείρει ἐπίσης τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πολι-
 » τείαν· ὅτι ἄδικος γίνεται ὅστις δίδει ἢ λαμβάνει τίτλους γυμνοῦς
 » ἀπὸ ἐπάγγελμα, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ τρέφηται ἄργος ἀπὸ τῶν ἐργα-
 » ζομένων τοὺς κόπους, ὅστις διὰ τὴν ἀνηρίαν του κολακεύει τοὺς
 » πλουσίους καὶ δυνατοὺς καὶ πωλεῖ τὴν συνειδήσιν καὶ τὴν ἐλευ-
 » θερίαν του γινόμενος ἐκείνων παράσιτος, ὅστις ἀρχαιρεσιάζων δίδει
 » τὴν ψῆφόν του χρυζόμενος ἢ καὶ τὸ χειρότερον δωροδοκούμενος,
 » ὅστις δικάξων ἀποβλέπει εἰς τῶν διοριζομένων τὰ πρόσωπα καὶ
 » ὄχι εἰς τῆς δίκης τὴν ἔρευναν, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ ἄρχῃ διὰ νὰ κα-
 » τεύσῃ ἀζῆ τοὺς ἴσους καὶ ὁμοίους του ὡς δεσπότης, ὅστις ἐν ἐνὶ
 » λόγῳ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὅ τι δὲν τῷ χρεωστῆ κανεὶς καὶ τοὺς
 » στερεῖ ὅ τι χρεωστῆ αὐτὸς εἰς ἕκαστον τούτων. Τόσον πολλαί καὶ
 » πολὺπλανοὶ εἶνε αἱ ὁδοὶ τῆς ἀδικίας· διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ προφήτης
 » Δαυὶδ « Ἐμίσησα πᾶσαν ὁδὸν ἀδικίας. » Καθὼς ἡ δικαιοσύνη πε-
 » ριέχει ὅλας τὰς ἀρετάς, ὁμοίως καὶ ἡ ἐναντία τῆς ἀδικίας γίνεται
 » ρίζα πάσης κακίας. Ταῦτα κυρίως χρεωστῶν οἱ ἱεροεῖς νὰ διδάσκουν,
 » καὶ τοῦτο μάλιστα εἶνε τὸ ἐπάγγελμά των, νὰ καταστήσωσι τοὺς
 » χριστιανούς ἀδελφούς ἰσονόμους καὶ δικαίους, ὡς τοὺς ἀπαιτεῖ τοῦ
 » Χριστοῦ ὁ νόμος « Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ
 » ὄνομα Χριστοῦ. » (Β'. πρὸς Τιμοθ. β'. 19).

« Ἡ διδασκαλία των ὅμως, ὡς εἶπον ἀνωτέρω δὲν ἰσχύει νὰ θερα-
 » πεύσῃ τὰς πληγὰς τῶν ἄλλων, ἂν αὐτοὶ διδάσκωσι. πρὶν θεραπεύ-
 » σται τὰς ἰδίας· καὶ τῆς διδασχῆς ὁ σπὸρος θέλει πέσει εἰς τὴν ψυχὴν
 » τοῦ διδασκόμενου ὡς τὰ σπειρόμενα εἰς τὴν πέτραν (Ματθ. ιγ'. 20)
 » Ἐν οἱ σπείροντες δὲν σπείρωσι σπέρματα ἐρριζωμένα εἶδη εἰς τὴν ἰ-
 » διαν αὐτῶν ψυχὴν· καὶ ἠφωήτων μέλλει νὰ ἀκουσθῆ « Ὡς χαλκὸς
 » ἢ ἡχῶν καὶ κύμβαλον ἀλαλάζον » (Α'. πρὸς Κορ. ιγ'. 1). ἂν προφέ-
 » ρωσι λόγους ἄλλους παρὰ τοὺς ἐνδιαθέτους τῆς ἰδίας συνειδήσεως

» αγαθούς λογισμούς. Δὲν ἀρκεῖ νὰ κηρύττωσι λόγους Ἀποστόλων ἢ
 » τοῦ Χριστοῦ περὶ τῆς χριστιανικῆς ἰσότητος, ἂν αὐτοὶ πρῶτοι δὲν
 » φυλάττωσι τὴν πρὸς ἀλλήλους ἰσότητα· εἰς τοὺς ἄλλα πράττοντας
 » καὶ ἄλλα λέγοντας ἐλέγχθητὸ «Τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεὸς· Ἴνα
 » τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην
 » μου διὰ στόματός σου; Σὺ δὲ ἐμίσησας καιδεῖαν, καὶ ἐξέβαλες τοὺς
 » λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω.» (Ψαλ. ν'. 16, 17.) Πῶς θέλεις νὰ μὴ
 » φιλαρχῇ ἢ νὰ μὴ τιτλομανῇ ὁ κοσμικὸς πολίτης, ὅταν βλέπη τὸ
 » συνάθροισμα τῶν ἠθικῶν διδασκάλων του, αὐτὸ τὸ ἱερατικὸν πολί-
 » τευμα, κατεχόμενον ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν τίτλων;»

Συμφωνοῦμεν πληρέστατα! Καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ μὴ συμφωνήσῃ
 » ὅτι ἡ ρίζα τῶν κατατροχόντων ἡμᾶς δεινῶν χρονολογεῖται ἀπὸ
 » τὴν ἐποχὴν τοῦ σκοτεινοῦ μεσαιῶνος. Τὸ μόνον πρὸς θεραπείαν
 » ὑποδεικνυόμενον ὑπὸ τοῦ σοφῆ τῆς πατρίδος εὐεργέτου μέσον, ἡ
 » ἐξάπλωσις τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, εἶνε καὶ τὸ μόνον πραγματικὸν
 » καὶ σωτήριον, ὡς καὶ ἡ δεινὴ πεῖρα μαρτυρεῖ περὶ τούτου. Ἄν ἀπὸ
 » τῆς ἴγκαταστάσεως τῆς εἰρήνης ἐδιδάσκετο τὸ ἔθνος, καθὼς ὁ μέγας
 » πατριώτης ἐσυμβούλευε, βεβαίως ἢ θέσις αὐτοῦ θά ἦτον ἐπίζηλος
 » σήμερον μεταξὺ πάντων τῶν ἐθνῶν τῆς ὑψηλίου. Ἄλλα δυστυχῶς
 » τὰς συμβουλάς ἐκεῖνου ὀλιγορήσαντες, τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν
 » ἐκπαίδευσιν (διότι ἀληθῆς ἠθικὴ καὶ ἀληθῆς θρησκεία ταυτόσημον)
 » παρεμέλησαντες, ἀντὶ προόδου πραγματικῆς, πρόδον φαινομένην,
 » πρόδον ἐπιτόλαιον, ὀπισθοδρόμησιν ἀπεκτησάμεν.

» Ταῦτα εἶνε πικρὰ, πικρότατα μάλιστα εἰς τὸν λέγοντα, καὶ τοι-
 » αῦτα βεβαίως καὶ εἰς τοὺς ἀκούοντας· ἀλλ' εἶνε ἀληθέστατα.

» Διὰ νὰ φύγωμεν λοιπὸν ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατάστασιν, οὐδὲν ἄλλο
 » μένει, παρὰ νὰ ἐφαρμόσωμεν τὰ ὅποια ἐκεῖνος μᾶς συστάει μέτρα,
 » τὸ ὅποσον ἐκεῖνος μᾶς προτείνει φάρμακον. Ἡ τεσσαρακονταετής
 » πεῖρα ἀπέδειξεν ἀνωτέρους παντὸς σφάλματος τοὺς λόγους του· ἂν δὲ
 » καὶ τινες καυχῶνται σήμερον ὅτι ἀπέρριψαν τὰ τοῦ μεσαιῶνος, δὲν
 » εἶναι δύσκολον νὰ τοὺς ἀποδείξωμεν ὅτι ἑαυτοὺς ἀπατώσιν. Ἕλλη-
 » ξεν ἴσως τὸ ὄνομα, δι' οὗ ἡ κακία πρὶν ἠνωμάζετο, ἀλλ' ἡ κακία
 » καὶ ἡ ἀνηθικότης ἔμειναν ἡ αὐτὴ· γεννᾶ εἰς ἡμᾶς καρπούς, δι' ὧν
 » ὑβρίζομεθα, ἐμπαιζόμεθα, χλευαζόμεθα.

Ὁς μέλη ὄθεν τοῦ πάσχοντος Ἑλληνικοῦ σώματος, ζητήσωμεν δι' ἑαυτοῦς τὸ σωτήριο φάρμακον, καὶ συστήσωμεν αὐτὸ εἰς τοὺς φίλους καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ εἰς ἅπαντας τοὺς πατριώτας, καὶ ὤμειν βέβαιοι ὅτι ἡ πατρίς ἡμῶν θέλει ἐξέλθει τῆς σημερινῆς φρικτῆς δοκιμασίας λαμπρά καὶ μεγάλη.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

Ὁ ἀξιότιμος Δημήτριος Βερναρδάκης ἔλκει τὸ γένος ἐξ εὐπατρίδου Κρητῶς Ἑλλήνος. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἶχε μεταβῆ εἰς Ῥωσίαν, ἐνθα μικρὰν ἀπέκτησε περιουσίαν. Ὁ Δημήτριος Βερναρδάκης ἐγεννήθη ἐκεῖ. Φθὰς εἰς ἐφηδικὴν ἡλικίαν ἐτράπη εἰς

τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, οὕτως παιδιόθεν ὑπῆρξε θιασώτης, κα-
 ταταχθεὶς ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης ἐν τῷ ρωσικῷ στρατῷ. Ὑπηρε-
 τήσας ἐπὶ τινὰ ἔτη ἐν τῷ στρατῷ λίαν εὐδοκίμως, κατώρρωσεν ἄνευ
 οὐδεμιᾶς προστασίας, εἰμὴ διὰ τῆς δραστηριότητός του, νὰ προαχθῆ
 εἰς τὸν βθλμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ. Ἄλλ' ὁ βθλμὸς οὗτος ἦτον ἐλάχι-
 στος διὰ τὸν Δ. Βερναρδάκην. Ὅθεν διατελῶν εἰς ἡλικίαν καθ' ἣν ἡ
 κρίσις ἐπέρχεται ἰσχυροτέρα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐσκέφθη ὅτι τὸ στά-
 διον ὅπερ ἐξελέξατο δὲν ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιητῆ τὴν ἀξιέπαινον φι-
 λοδοξίαν του, διότι δὲν προέβλεπε διὰ τῆς ἐξυδερεκείας του οὔτε μα-
 κρόθεν μέλλον ἀνάλογον τῶν ἐλπίδων καὶ τοῦ πόθου του. Διὸ ἐν ἡ-
 λικίᾳ τριάκοντα ἑνιαυτῶν ἀπεσύρθη ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας,
 ἵνα δοθῆ εἰς ἕτερον βίον. Οἱ γονεῖς διέτριβον τότε ἐν Ταϊγάνιῳ. Ἀ-
 πεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταβῆ παρ' αὐτοῖς, ὅπως κατορθώτῃ νὰ τύχη
 ὑπηρεσίας ἀναλόγου τῆς σφριγώσης φιλοδοξίας του. Ἀλλὰ δυστυ-
 χῶς ἑσπερεῖτο τῶν ἀπαιτουμένων δι' ἑξοχὰ τῆς μεταβάσεώς του ἀ-
 πό Πετρούπολεως εἰς Ταϊγάνιον, ἅτινα συνεποτοῦντο κατ' ἐκείνην
 τὴν ἐποχὴν εἰς 800 περίπου φρ. Ὁ Δημήτριος Βερναρδάκης ἐλυ-
 πεῖτο σφόδρα διὰ τὴν οικονομικὴν ταύτην κατάστασίν του καὶ διε-
 τέλει εἰς ἀμηχανίαν περὶ τοῦ πρακτέου. Διανοεῖται λοιπὸν ἡμέραν
 τινὰ νὰ ζητήσῃ τὸ διὰ τὸ ταξιδιὸν του ἀναγκαίου ποσὸν ἀπὸ πλού-
 σιόν τινά τραπεζίτην, καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του συντάσ-
 σει ἀπόδειξιν, ἐν ᾗ ἔγραψεν ὅτι ἐδανείσθη παρ' ἐκείνου τοῦ τραπεζί-
 τοῦ 800 φρ. ἅτινα ὑπεχρεοῦτο νὰ τῷ ἀποδώτῃ ἀφοῦ ἤθελεν ἀπο-
 κτήσῃ χρήματα. Φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ἀπόδειξιν ταύτην, μετα-
 βαίνει παρὰ τῷ τραπεζίτῃ καὶ αἰτεῖ τὰ χρήματα. Ὁ τραπεζίτης
 τῷ ἀπήντησεν ὅτι δὲν δύναται νὰ τῷ φανῆ χρήσιμος. Ὁ Βερναρ-
 δάκης, εἰς ὃν ὑπέφωσκεν ἐπιζήλον μέλλον, κατελήφθη ὑπὸ ἀπελ-
 πιτίας καὶ ἀπῆλθε. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπεφάσισεν, ἔχων ὑπ' ὀ-
 ψιν του τὸ ἀρχαῖον ἀπόφθεγμα ἔργον οὐδὲν ὀνειδος
 ν' ἀναλάβῃ ὑπηρεσίαν τινὰ εἰς τι πνευματωπώλειον ἐν Πετρούπό-
 λει, καὶ τοῦτο ὅπως κατορθώτῃ νὰ εὐεργετήσῃ πρῶτων ἐκείνων, ὅςτις
 ἠρώθη νὰ τῷ παράσχῃ ἐλαχίστην συνδρομήν. Ὅποια εὐαγγελικὴ
 κηρῶν εἰσελθὼν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ταύτῃ κατώρρωσεν ἐν βραχεὶ δια-
 στήματι χρόνου νὰ γείνῃ μεριδιοῦχος διευθυντῆς ἐνός τῶν ὑποκατα-

στημάτων τοῦ μονοπωλείου τῶν οἰκοπνευμάτων τῆς Ῥωσσίας. Ἐπὶ τετραετίαν διατελέσας ὡς διευθυντής, ἠτύχησε νὰ λάβῃ εἰς μερίδι-
 ὄν του δύο ἑκατομύρια φράγκα. γενόμενος λοιπὸν κάτοχος τοιαύ-
 τῆς περιουσίας τόσῳ ταχέως, ἐπόμενον ἦτον ὅτι ἤθελε πολλαπλα-
 σιάσει αὐτήν, καὶ πράγματι ἐντὸς ὀλίγων ἑνιαυτῶν ὁ Δημήτριος
 Βερναρδάκης ὑπελογίζετο μεταξὺ τῶν πλουσιωτέρων τῆς Πετροπού-
 λεως, ἀποκίησας ἀκίνητον περιουσίαν μεγάλης ἀξίας.

Ὁ Βερναρδάκης ὡς εἶπομεν, ἐπέζητει πάντοτε νὰ εὕρῃ τὸ μέσον,
 δι' οὗ νὰ δυνήθῃ νὰ εὐεργετήσῃ τὸν μὴ εὐεργετήσαντα αὐτόν. Ὁ
 τραπεζίτης ἐκεῖνος ἐκ συμπτώσεως περιῆλθεν εἰς χρηματικὴν κρί-
 σιν. Ἡ κτηματικὴ του περιουσία, ἧς μερίδιον εἶχε καὶ ἡ ἑγγαμὸς
 μονογενῆς θυγάτηρ του, κατεσχέθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως εἰς ἦν ἐ-
 χρεώσται, καὶ ἐτέθη εἰς πλειστηριασμόν. Ὁ φιλόθρωπος καὶ ἀγα-
 θώτατος Βερναρδάκης μαθάνει τοῦτο, καὶ σπεύδει τὴν ἡμέραν τοῦ
 πλειστηριασμοῦ εἰς τὸν προσδιωρισμένον τόπον. Ἐρωτᾷ περὶ τοῦ
 ποσοῦ τοῦ χρέους καὶ μηχανίει ὅτι ἀνήρχετο εἰς 1 1)2 περίπου ἑκα-
 τομ. φράγκων. Ἐμποδίζει τὴν πρόοδον τοῦ πλειστηριασμοῦ καὶ
 πληρόνει ὀλόκληρον τὸ χρέος. Ὁ ὀφειλέτης πληροφορηθεὶς τοῦτο
 μεταδίνει πανοικί με δακρυβρέκτους τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν πρω-
 τοφανῆ εὐεργέτην του καὶ τῷ ἐκφράζει ἀπείρους εὐγνώμοσύνας. Ὁ
 Βερναρδάκης εἰς ἀπάντησιν τῷ λέγει· ὁ ἐ ν ε ἷ μ α ι ε γ ὡ ὁ ε ὕ ε ρ -
 γ ἔ τ η σ σ ο υ , ἀ λ λ ἂ σ ὺ ε ἷ σ α ι τ ο ι ο ὕ τ ο ς εἰ ς ἐ μ ἑ . Ὁ-
 εὐεργετηθεὶς τραπεζίτης ἀπορεῖ καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ τὰς λεπτομερεί-
 ας. Τότε ὁ Βερναρδάκης τῷ ἀφηγεῖται τὸ συμβᾶν τοῦ αἰτηθέντος καὶ
 μὴ δοθέντος δανείου, ἡ πραγματοποιήσις τοῦ ὀποῦ ἂν ἐγένετο ἤθε-
 λεν ἀποκλείει αὐτὸν οἴου ἔτυχε μέλλοντος. Ὁ γέρον δυστυχῆς
 τραπεζίτης ἀνακαλέσας εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ τὴν περίστασιν ἐκεί-
 νην, ἠσθάνθη ἀπερίγραπτον τύψιν τῆς συνειδήσεως. Εἶνε περιττὸν
 νὰ προσθέσωμεν ὁποίας ἐντυπώσεις παρήγαγε τὸ γεγονός τοῦτο καθ'
 ἅπασαν τὴν Ῥωσίαν. Ἀπὸ τοῦ Ἀυτοκράτορος μέχρι τοῦ ἐσχάτου
 ἀνεφέρετο ἡ περίστασις αὕτη ὡς ἐν τῶν σπανιωτέρων δειγμάτων τῆς
 ἐπιγείου ἀγαθοεργίας καὶ εὐαγγελικῆς διαγωγῆς.

Ὁ Δημήτριος Βερναρδάκης θανὼν νῦν ἐγκαταλείπει κενὸν μέγα
 τῆ Ἡμετέρα Πατρίδι, ἣν τοσοῦτον περιπαθῶς ἠγάπησεν ἐκ πρώτης

ἀρχῆς. Αἱ μεγαλοδωραὶ ἄς ζῶν ἐποιήσατο εἰς τὸ ἔθνος εἶνε τοῖς πᾶσι γνωσταί. Τίς ἀγνοεῖ τὰ πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον, πρὸς τὸ ἱστοριογραφικὸν Μουσεῖον, τὴν Ῥιζάρειον Σχολὴν καὶ λοιπὰ καταστήματα γενναῖα δωρημάτα του; Τίς Ἐθνοφύλαξ δὲν γινώσκει ὅτι προσέφερε τῇ Πατρίδι ὅπλα, δι' ὧν ἐξωπλίσθη οὗτος; Αἱ πρὸς τὸ ἔθνος εὐεργεσίαι τοῦ αἰοῦμου Βερναρδάκη εἰσὶν ἔξοχα. Ἐνεκα δὲ τούτων ἡ ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις τοῦ 1862, τὸ φρόνημα τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων διερμηνεύουσα, ἀνεκήρυξεν αὐτὸν μέγαν τῆς Ἑλλάδος πολίτην, ἡ δὲ κυβέρνησις τῷ ἀπένευσε τὸν μεγαλόσταυρον τοῦ Σωτῆρος. Καὶ οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου ἀποτίνοντες ἐλάχιστον φόρον εὐγνωμοσύνης, ἐξελέξαντο αὐτὸν πληρεξούσιον τοῦ Πανεπιστημίου ἐν τῇ συνελεύσει τοῦ 1862. Ἄλλ' ὁ Βερναρδάκης δὲν ἐδέχθη τὴν προσενεχθεῖσαν αὐτῷ ἐντολήν, καὶ παραιτηθεὶς ἠύχαριστησε τοὺς ἐκλέξαντας αὐτόν.

Τρεῖς ἐγκατέλιπε θανῶν υἱοὺς καὶ μίαν θυγατέρα. Οἱ υἱοὶ τοῦ Δημητρίου Βερναρδάκη Λεωνίδας, Νικόλαος καὶ Κωνσταντῖνος εἶνε ἄξιοι διάδοχοι τῆς πατρικῆς τοῦ ὀνόματος εὐκλείας. Καὶ οὗτοι περικοσμούνται διὰ τῶν ἀρετῶν τοῦ πατρὸς των. Καὶ τούτων τὴν καρδίαν περιβρέχει αἷμα ἑλληνικόν, καὶ οὗτοι φλέγονται ὑπὸ πατριωτισμοῦ καὶ αἰσθημάτων ἀγαθῶν πρὸς τὴν πατρίδα. Μαρτύριον τῶν διαθέσεων αὐτῶν ἔχομεν κανονστοιχίαν πυροβόλων, ἅτινα φέρουσιν ἐγκεκαραγμένον τὸ ὄνομα ἐνὸς τῶν ἀνωτέρω. Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι οὗτοι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, κληρονόμοι τῶν ἀρειῶν καὶ τῆς φιλογεροῦς φιλοπατρίας τοῦ αἰοῦμου αὐτῶν πατρὸς, θὰ τείνωσι πάντοτε ἐλευθερίαν χεῖρα εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος. Ἡ μνήμη τοῦ ἀποθανόντος ἔσεται ἀνεξάλειπτος ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες νῦν ἀναπέμπουσι θερμὰς πρὸς τὸν Ἰψιστον δεήσεις, ὅπως τάξῃ τὴν ψυχὴν τοῦ μεγάλου πολίτου καὶ εὐεργέτου εἰς τὴν χώραν τῶν δικαίων ἀνδρῶν.

Ἐκ τῆς κηδείας τοῦ μακαρίτου Δημητρίου Βερναρδάκη ἐτελέσθη ἐν τῷ ναῷ τῆς ἐν Πετρούπολει ἑλληνικῆς πρεσβείας, ἐνθα εἶχε συρρεῦσαι πλῆθος συγκεκινημένων. Τὴν οἰκογένειαν ἀντεπροσώπευον οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ τεθνεώτος καὶ οἱ δύο αὐτοῦ γαμβροὶ, ὁ βαρόνος Talleyrand-Perigord καὶ ὁ μαρκήσιος Assche. Ὁ κ. Δραγούμης, ἐπιτε-

τραμμένος τῆς Ἑλλάδος, ἀντεπροσώπευεν ἐπισήμως τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν· δότι, ὡς γνωστόν, εἰς τὸν τεθνεῶτα εἶχεν ἀπονεμηθῆ ἡ μεγάλη πολιτογράφησις καὶ ὁ μεγαλόσταυρος τοῦ Σωτῆρος. Μεταξὺ τῶν περιεστῶτων διακρίνοντο ὁ ἀρχικαγκελάριος τῆς αὐτοκρατορίας πρίγκιψ Γορτσακώφ, ὁ πρίγκιψ Δ. Ὁβολένσκης, οἱ κ. κ. Ἀμθούργερ, Βενεβιτίνωφ καὶ Ζαμιάτιν, ὁ κόμης Τίβερς καὶ πολλὰ ἄλλα ἐξοχα πρόσωπα. Ἡ ἐν Πετροπόλει ἑλληνικὴ κοινότης παρίστατο σύσσωμος. Μετὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν, ὁ ἀρχιμανδριτῆς Νεόφυτος, ἐφημέριος τῆς πρεσβείας, ἐξεφώνησε τὸν ἐπιτάφιον λόγον. Μετὰ ταῦτα τὸ φέρετρον κατετέθη εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ ναοῦ (οὗ ἰδρυτῆς ὑπῆρξεν ὁ Βερναρδάκης, καταβαλὼν τὸ μέγιστον μέρος τῶν δαπανῶν). Ἡ ἐν τῷ ναῷ ἐνταφιάσις τοῦ ἐγένετο δυνάμει εἰδικῆς ἀδείας λίαν δεδικαιολογημένης. Ἐνώπιον τοῦ χαίνοντος τάφου ὁ κ. Δράγουμης ἀρηγίθη διὰ βραχέων τὰς ἐξόχους ὑπηρεσίας, ἃς παρέσχεν ὁ τεθνεὼς εἰς τὴν γενέθλιον αὐτοῦ χώραν.

Ὅτι οἱ μεγάλοι ποιηταὶ δυστυχεῖς (1).

Β'. ΣΑΠΦΩ.

Spirae! adhuc amor
Vivuntque commisi calores
Acoliae fidibus puellae.

Πνέει εἰσέτι ὁ ἔρωσ
Καὶ ζῆ τὸ τῆ λύρα τῆς κόρης τῆς Αἰολίας
Ἐμπιστευθὲν διάπυρον πάθος.

Οἱ στίχοι οὗτοι τοῦ Ὀρατίου ἐξυμνοῦντες τὸ πνευματικὸν τῆς Σαπφῶς προτέρημα φαίνονται συνάμα ἀναμιμνήσκοντες τὰς δυστυχίας αὐτῆς, τὰς ὁποίας ὁμῶς παρήγαγεν οὐχὶ ἡ τύχη ἀλλὰ ὁ ἔρωσ. Καὶ τίς ποιητῆς δὲν ἠράσθη; Μεγάλῃ φαντασίᾳ εἶνε κῆρυκατὸν νὰ

(1) Συνέχεια ἀπὸ τῆς σελ. 648. Τὸν βίον τῆς Σαπφῶς καταχωρίζομεν ἐξ ἀνάγκης. ἵνα μὴ ἀφίσωμεν ἀτελεῖ τὴν ὁποίαν ἐν σελ. 648 ἠρξισαμεν πραγματεῖαν. Ἄλλως τε, ἐὰν ἀπλῶς θεωρηθῆ ὡς ὅλη φιλολογικῆ, δὲν εἶνε ποσῶς περιφρονητέα.

ὕπαρξιν ἄνευ ψυχῆς τὰ μάλιστα εὐαισθήτου, ὅπερ κατέστησε πάντας σχεδὸν τοὺς ποιητὰς δυστυχεῖς. Ψυχὴ εὐαισθήτος δύναται νὰ μὴ ᾔηε δυστυχίης ;

Αἱ προσβολαὶ ὅμως τῆς τύχης δὲν παράγουσι μεγαλοφυΐαν· ἐξ ἐναντίας μάλιστα αὐταὶ ἀποδεικνύουσαι τὴν ἀδικίαν τῶν ἀνθρώπων, καταμαραίνουσι τὸ προτέρημα, ὅπερ πολλάκις ἀντλεῖ ἐκ τοῦ ἔρωτος νέαν ἐνέργειαν καὶ πυρπολεῖται ἐκ τῶν πυρῶν αὐτοῦ. Αἱ προσβολαὶ λοιπὸν αὐταὶ εἶνε τὸ μόνον οἰκτρὸν καὶ ἀπαίσιον εἰς τοὺς μεγαλοφυεῖς ἄνδρας, ὅπερ ὀη καὶ ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν νὰ καταδείξωμεν.

Περὶ τῆς δυστυχίας λοιπὸν τῶν μεγάλων ποιητῶν ὁμιλοῦντες δυνάμεθα νὰ μὴ συγκατατάξωμεν μεταξὺ τῶν ἐνδόξων τούτων καὶ τὴν Σαπφῶ ; Δύναται τις νὰ σκεφθῆ περὶ τῆς θείας αὐτῶν τέχνης μὴ ἀναμιμνησκόμενος τῆς μούσης τῆς Λέσθου καὶ τῶν συγκινητικωτάτων αὐτῆς δυστυχημάτων ; Καὶ τί ἄλλως; θέλει δεῖξει ἡ ἱστορία αὐτῆς ; ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ εὐνοηθεῖσαι αὐταὶ ψυχαί, αἱ πολλάκις θύματα καταπεσοῦσαι τῆς ἀχαριστίας τοῦ αἰῶνος αὐτῶν, εἶνε πάντοτε σχεδὸν θύματα παθῶν, ὑφ' ὧν καταβιβρώσκονται, καὶ ἐπομένως εἶνε διπλασίως δυστυχεῖς.

Ἡ Σαπφῶ ἐγεννήθη ἐν τῇ Λέσθῳ. Ἦν δὲ σύγχρονος τοῦ Ἀλκαίου, ὃν ὑπερέβη. Ἀμφότεροι ἤκμασαν εἰς Μιτυλήνην περὶ τὰ 600 περίπου ἔτη π. Χ. Ἡ Σαπφῶ φαίνεται ὅτι, ὑποταχθεῖσα ἐνωρὶς εἰς τοὺς νόμους τοῦ ὕμεναίου, ἐσέβετο τὰ καθήκοντα αὐτοῦ· διότι ὁ Ἀλκαῖος οὗτος ἐρασθεὶς αὐτῆς τῇ ἔγραψε τὰ ἑξῆς « Ἐπεθύμου νὰ ἐκφρασθῶ, ἀλλ' ἡ ἐντροπὴ μὲ κατέχει » ἐκείνη δὲ ἀπεκρίθη « Δὲν ἡδύνατο τὸ πρόσωπόν σου νὰ ἐρυθριάσῃ, ἂν ἡ καρδία σου δὲν ἦτο ποσῶς ἔνοχος ». Πόσον εὐτυχῆς θὰ ἦτον ἡ Σαπφῶ, ἔν διετήρει πάντοτε τὴν ψυχικὴν ταύτην εἰρήνην καὶ τὴν ἀθωότητα. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἀφιέρωσεν ὅλον τῆς τὸν καιρὸν εἰς τὰ γράμματα, ἀναδείξαντα ἡδὴ αὐτὴν ἔνδοξον, ἐπιχειροῦσαν νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς γυναῖκας τῆς Λέσθου τὴν αὐτὴν κλίσην. Διὸ καὶ πολλαὶ ἐξ αὐτῶν ἤλθον ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν τῆς καὶ ἄλλαι ξέναι ἠῦξήσαν τὸν ἀριθμὸν τῶν οἰδοσκομένων. Ἠγάπα δὲ ταύτας καθ' ὑπερβολὴν, διότι ἡ Σαπφῶ δὲν ἡδύνατο νὰ ἀγαπήσῃ ἄλλως, καὶ ἐξέ-

φραζε πρὸς αὐτάς τὴν φιλοστοργίαν τῆς μετὰ τῆς ὀρμῆς τοῦ πάθους. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶχεν ἀξίαν, ἐπόμενον ἦτο νὰ ἀποκτήσῃ ἐχθρούς· καὶ δὴ ἡ συκοφαντία ἐδηλητηρίασε τοὺς ἀθώους αὐτῆς σκοπούς. — Τίς ἀγνοεῖ τοὺς Ἕλληνας καὶ τὴν εὐαισθησίαν αὐτῶν; τίς ἀγνοεῖ ὅτι παρ' αὐτοῖς ἡ ἀθωότερα σχέσις ἐκλαμβάνεται ὡς συνομιλία ἐρωτικῆ; Πῶς ἐτόλμησαν νὰ κατηγορήσωσι τὴν Σαπφῶ, προσάπτοντες ἄτιμα ἦθη καὶ ἀλλοκότους ὀρέξεις εἰς αὐτήν, ἧτις ἐγένετο τὸ συγκινητικώτατον θῦμα πιστοῦ καὶ ἐμπαθοῦς ἔρωτος; Ἀφέλειά τις ἠθικὴ καὶ αἰ ὀρμητικαὶ αὐτῆς ἐκφράσεις ἦσαν καταλληλόταται νὰ διεγείρωσι κατ' αὐτῆς τὸ μῖσος γυναικῶν τινῶν ἰσχυρῶν, αἵτινες ἐφάνιντο τεταπεινωμένοι ἐνώπιον τῆς ὑπεροχῆς αὐτῆς, καὶ τινῶν ἄλλων ἐκ τῶν μαθητριῶν τῆς, πρὸς τὰς ὁποίας δὲν ἀπέδιδε προτιμήσεις. Τοῦ μίσους ἐκραγέτος, ἡ Σαπφῶ ἀπεκρίθη δι' ἀληθειῶν καὶ εἰρωνειῶν, αἵτινες παρῴργισαν αὐτάς. Μετὰ δὲ ταῦτα, διότι παρεπονέθη διὰ τὰς καταδιώξεις αὐτῶν, ἔπραξε νέον ἐγκλημα.

Ἀναγκασθεῖσα λοιπὸν νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν, ἦλθε ζητοῦσα ἔσουλόν εἰς τὴν Σικελίαν, ὅπου ὁ λαὸς ὑπεδέχθη αὐτήν μετὰ θαυμασμοῦ καὶ συγκινήσεως διὰ τε τὸ προτέρημα καὶ τὴν δυστυχίαν αὐτῆς. Οἱ Σικελιώται καθιέρωσαν τὸ γεγονός τοῦτο δι' ἀγάλματος, ἀνεγερθέντος πρὸς τιμὴν μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς.

Φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν εἶχεν εἰσέτι γνωρίσει τὸν Φάωνα, τὸν αἰτιον τῶν σκληροτέρων αὐτῆς δεινῶν, διότι τὸ χρονικὸν τῆς Πάρου καὶ τοῖ ὀλόκληρον σχεδὸν ἐξηλειμμένον ἐκ τοῦ μαρμαροῦ, ἐνθα ὀμιλεῖ περὶ τῆς Σαπφούς, δίδει ὅμως εὐκρινῆ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐξῆς λέξεων α ἔφυγεν, ἐπιδιδασθεῖσα διὰ τὴν Σικελίαν ». Δὲν ἐγκατέλειψε λοιπὸν τὴν Δέσπον διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Φάωνα εἰς τὴν Σικελίαν (1).

Ἡ Σαπφῶ ἠγάπησε τὸν ὠραιότερον τῶν ἑλλήνων Φάωνα, καὶ ἐν ὅσῳ ἦν εὐτυχῆς, ἐψάλλε διὰ τῶν στίχων αὐτῆς τὰ θέληγτρα καὶ τὴν μέθην τοῦ ἔρωτος. Ἄλλ' ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ μάτην ἐπροσπάθει νὰ ἀνακτήσῃ τὸν ἀχάριστον, ἐξηγοῦσα διὰ τῆς παραπονετικῆς

(1) Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ Σαπφῶ συνώμωσε μετὰ τοῦ συμπατριώτου αὐτῆς Ἀλκαίου κατὰ τοῦ Πιττακοῦ, δι' ὃ καὶ ἐξωρίσθη. Σ. Μ.

αὐτῆς λύρας τὰς ἀνησυχίας καὶ τὰς βρασάνους, αἵτινες κατεσπάρη-
τον τὴν κερδίαν αὐτῆς· διότι ὁ Φάων βεβαρυμένος ἤδη ἀπὸ τῆς πρὸς
σὺτὸν ἀφροσύσεως τῆς Σαφροῦς καὶ παρασυρόμενος ὑπ' ἄλλης ὠραι-
ότητος ἦν αὐτὸς προέκρινεν, ἔφυγεν. Ἡ ὀυστυχὴς Σαφρῶ ἔτρεψε
πάραυτα κατόπιν αὐτοῦ· Ματαίως οἱ τεθελγμένοι λαοὶ ἔσπευδον
εἰς προὔπαντησίν τῆς, προσπαθοῦντες νὰ καθησυχάσωσιν αὐτὴν καὶ
νὰ τὴν ἐνασχολήσωσιν εἰς τὴν περὶ ἑαυτῆς δόξαν, διότι ἐκεῖνη ὄλη
παραδοδεομένη τῷ ἔρωτι ὑπεξέφευγε πάντοτε τὴν παραφορὰν αὐτῶν,
ἐπιθυμοῦσα ν' ἀκολοιθῆσθαι τὰ ἴχνη τοῦ ἀπίστου αὐτῆς ἔραστοῦ,
φεύγοντος ἐνώπιον αὐτῆς καὶ πάντοτε ὑπεκρέυγοντος αὐτὴν. Ἀλλὰ
τὴν ἔχασε τέλος πάντων καὶ ἐνόησασα ὅτι δὲν δύναται πλέον νὰ ὑ-
πάρξῃ εὐτυχὴς μετ' αὐτοῦ ἢ ἄνευ αὐτοῦ, ἀπηλπίσθη, καὶ κρημι-
σθεῖσα ἀπὸ τοῦ Λευκάτα (1) ἐχάθη εἰς τὰ κύματα. Ἡ Σαφρῶ ἐζήτηε
βεβαίως τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἢ τοῦ ἔρωτος αὐτῆς. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα
ἐτελεύτησαν συγχρόνως, μὴ δυνάμενα βέβαια νὰ τελειώτῳσιν ἄλ-
λως παρὰ ὁμοῦ.

Ὁ θάνατος ὅμως δὲν ἐξήλειψεν εἰσέτι τὴν εἰς τὴν διαγωγὴν αὐ-
τῆς προσαφθεῖσαν κηλίδα, ἀλλ' οὐδὲ μέλλει ἴσως νὰ ἐξαλειφῇ αὐ-
τὴν, διότι ὁ εἰς τὰ ἔνδοξα ὀνόματα προσαπτόμενος φθόνος ἀποθνή-
σκει μὲν, ἀφίνει ὅμως κατόπιν αὐτοῦ τὴν συκοφαντίαν, ἣτις δὲν
ἀποθνήσκει ποτέ.

Ἡ Σαφρῶ ὑπῆρξεν ὁ θαυμασμὸς τῶν συγχρόνων αὐτῆς, θεοποι-

(1). Ἀκρωτήριον τῆς νήσου Λευκαδίας, ἧς πρωτεύουσα ἦν ἡ
Λευκάς, κειμένη ἐπὶ τοῦ στενοῦ μέρους τῆς θαλάσσης, δι' οὗ χω-
ρίζεται ἡ νήσος αὕτη ἀπὸ τῆς ἀπέναντι Ἀκαρνανικῆς Ἠπείρου. Αὐτόθι
ὑπῆρχε μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὸ ρηθὲν περίφη-
μον ἀκρωτήριον, ὅπουθεν ἕκ τινος βράχου ἐκρήμαζον ἐξουτοῦς οἱ τα-
ραπτόμενοι ὑπὸ σφοδρῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, ὅπως ἰαθῶσιν. Ἡ πρῶ-
ξις αὕτη ὀνομάζετο Π ἡ δ η μ α τ ῆ ς Λ ε υ κ ἄ δ ο ς. Πρώτη
δὲ ἡ Σαφρῶ, λέγουσιν, ἐδοκίμασε τὸ ἱατρικὸν τοῦτο. — Νῦν δὲ ἡ μὲν
πόλις καλεῖται Ἀγία Μαύρα, τὸ δὲ ἀκρωτήριον Κάπο-Δουκάτον.

ηθείσα και ὀνομασθεῖσα δεκάτη Μούσα (1). Οἱ κάτοικοι τῆς Μιτυλήνης ἐχάραξαν τὴν εἰκόνα αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἑαυτῶν νομισμάτων· οἱ δὲ μεταγενέστεροι ἐπεκύρωσαν τὰς κρίσεις ταύτας, συμμερισθέντες τὸν ἐνθουσιασμόν ἐκείνων·

Ἐποίησε δὲ ὕμνους, φῶδας, ἐλεγεία καὶ πλῆθος ἄλλων ποιήσεων εἰς ρυθμοὺς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οὗς αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ εἰσήγαγε.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἐνδόξων ψήφων, αἵτινες παρεχώρησαν εἰς τὴν Σαπφῶ τὴν δάφνην, ὡς ἐπὶ πάντων σχεδὸν οὕταν τῶν λυρικῶν ποιητῶν, ὑπάρχει καὶ ἡ τοῦ Σωκράτους, τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ, Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῦς καὶ τοῦ περιφήμου ρήτορος Δογγίνου.

Ἄνευ τῶν δύο τούτων τελευταίων οἱ νεώτεροι, περιωρισμένοι, ἔμελλαν νὰ κρίνωσι καὶ περὶ τῆς Σαπφούς, καθὼς ἔκριναν καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν περιφήμων ποιητῶν, στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς φήμης καὶ τινων λειψάνων, διεσπαρμένων εἰς τὰ σχολιάσματα· διότι ὁ χρόνος διέφθειρε τὰ ὑπ' αὐτῆς γραφέντα, ἅτινα ἔπρεπε νὰ ζῶσι διὰ πάντας, τὰ δὲ περισωθέντα ἐκ τῶν θαυμαστῶν αὐτῆς ἔργων εἶνε τὰ ἐξῆς δύο: Ὁ πρὸς τὴν Ἀφροδίτην ὕμνος διατηρηθεὶς ὑπὸ τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῦς, καὶ τὸ περίφημον δωδεκάστιχον τεμάχιον (ὅπερ ἐμιμήθη ὁ Κάτουλλος) ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Δογγίνου, καὶ κάλλιστα μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ Βοαλῶ. Ταῦτα βεβαίως χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ προξενῶσι ζωηροτέραν τὴν λύπην ἡμῶν, δι' ὅσα ἀπωλέσθησαν (2).

(1) Τὰ ὀλίγα περισωθέντα ἐκ τῶν ποιήσεων αὐτῆς δικαιούσι τὸν θαυμασμόν τῶν ἀρχαίων καὶ αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος, οἵτινες ὠνόμαζον αὐτὴν δεκάτην Μούσαν. (Σημ. Μ.)

(2) Μεταφέρω ἐνταῦθα πρὸς πλείονα εὐχαρίστησιν τοῦ ἀναγνώστου τὰ περισωθέντα ταῦτα φιλολογικὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας ταύτης Μούσης μετὰ τῆς εἰς τὴν καθομιλουμένην μεταφράσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Α· Χριστοπούλου τοῦ ποιητοῦ.

Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὴν τοῦ Βοαλῶ μετάφρασιν, περὶ ἧς ὁ Συγγραφεὺς ὀμιλεῖ μετ' ἐπαίνων.

Πολλαὶ γυναῖκες τῆς Ἑλλάδος ἐκαλλιέργησαν τὴν ποίησιν μετ' ἐπιτυχίας, ἀλλ' οὐδεμία ἐξισώθη πρὸς τὴν Σαπφῶ· καὶ ἐκ τῶν ἄλλων δὲ ποιητῶν εὐάριθμοι προτιμῶνται αὐτῆς. Ὅποια προσοχὴ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ὑποθέσεων καὶ τῶν λέξεων! Αὕτη ἐξωγράφισεν ὅ, τι τερπνότερον παρέχει ἢ φύσις, ἐξεικονίζουσα αὐτὸ διὰ τῶν καταλληλοτάτων χρωμάτων, ἅτινα τοσοῦτον καλῶς γινώσκει νὰ ἐφαρμόξῃ κατὰ τὴν χρείαν, ὥστε παράγεται ἐξ αὐτῶν ἐπιτυχὲς ἀνάμιγμα σκιᾶς καὶ φωτός· Ἡ φιλοκαλία αὐτῆς λάμπει καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ διοργανισμοῦ τοῦ ἕρους· εἰς τοῦτο ὑπάρχει τέχνασμα, ἴτι, οὐδόλως αἰσθανόμενον τὴν ἐργασίαν· οὐδεμίαν δὲ σύγκρουσιν ἐπίπονον, οὐδὲ πρὸς κρουσιν βιοίαν εὐρίσκει τις εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσης αὐτῆς· διὸ καὶ τὸ μᾶλλον εὐαίσθητον οὐ· μετὰ δυσκολίας θὰ ἠδύνατο νὰ εὐρῆ εἰς ὀλόκληρον ποίησιν ἤχους τινὰς, τοὺς ὁποίους νὰ ἀραιώσῃ.

Σαπφoῦς ῥοδαί.

I

Εἰς Ἀφροδίτην.

Ποικιλόθρον', ἀθάνατ' Ἀφροδίτα, Ὡ θυγατέρα σεβατῆ
 Παῖ Δίος, δολόπλοκε λίσσομαί' σε, τοῦ Δία, δολοπέλχτρα,
 Μὴ μ' ἄσαισι, μὴτ' ἀνίαισι δάμνα, Χρυσόθρονη, ἀθάνατη,
 πότνια, θυμόν· θεά μου Ἀφροδίτη·
 Παρακαλῶ, μὴ τυραννεῖς
 με θλίψαις τὴν ψυχὴν μου,
 Ἄλλὰ τυτὸ ἔλθ', αἴποτα κίτέρωτα Μόν' πρόφθασε καὶ ἔλα δῶ,
 Τὰς ἔμας αὔδωσ ἀίοισα πῆλυι καθὼς καὶ ἄλλοτ' ἔρθεσ,
 Ἐκλυες, πάτρος δε δόμον λίποισα ὀπότα εἰσακούοντασ
 χρύσιον ἤλθεσ ταῖς πάμπολλαις φωναῖς μου,
 Εὐδόκησεσ καὶ ἐξευξες
 τ' ἀμάξι τὸ χρυσό σου,
 Ἄρμ' ὑποζευξαῖσα, κάλοι δεσ' ἄγον Καὶ ἀπὸ τὰ βασιλεία
 Ὡκεεσ στρουθοῖ, περὶ γᾶσ μελαίνας κινῶντασ τοῦ πατρόσ σου,
 Πύκνα δινεῦντεσ πτέρ' ἀπ' ὀράνω, Σ' ἐπῆραν τὰ γοργότατα
 αἴθεροσ διὰ μέσσω, κ' ὠραῖά σου σποργίττα·
 Κ' ὄρωμῶντασ ἀπ' τὸν οὐρανὸν
 καὶ μέσ' ἀπ' τὸν ἀθέρα,

Ἔνεκα λοιπὸν τῆς ἐξαισίου ταύτης ἁρμονίας, τῆς εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων τῆς, οἱ στίχοι αὐτῆς ρέουσι μετὰ περισσοτέρας χάριτος παρὰ οἱ τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ Σιμωνίδου.

Διὰ ποίας δὲ πνευματικῆς δυνάμεως κυριεῦει ἡμᾶς, περιγράφουσα τὰ θέλητρα, τὴν παραφορὰν καὶ τὴν μέθην τοῦ ἔρωτος! Ὅποιαι εἰκόνες! Ὅποια ὄρμη πάθους! Κυριευμένη, ὡς ἡ Πυθία, ὑπὸ τοῦ κινουῦντος αὐτὴν θεοῦ, ρίπτει ἐπὶ τοῦ χάρτου φλογώδεις ἐκφράσεις, καὶ τὰ αἰσθήματα αὐτῆς πίπτουσι ἐπ' αὐτοῦ ὡς χάλαζα βελῶν. ὡς βροχὴ πυρρός, ὅπερ μέλλει νὰ τυρπολήσῃ τὸ πᾶν. Ὅλα δὲ τὰ συμ-

Αἴψα δ' ἐξίκοντο τὸ δ' ὦ μάκαιρα,
μειδιάσαιτ' ἀθανάτῳ προσώπῳ,
Ἦρε', ὅττι δηῦτε πέπονθα κ' ὅττι
δηῦτε κάλημι,

Κόττ' ἔμφ' μάλιστα θέλω γένεσθαι
Μαινόλα θύμῳ· τίνα δηῦτε πείθω
μαῖς ἄγην ἐς σὺνφιλότατα, τίς σ' ὦ
Ψάφῳ, ἀδικηεῖ;

Καὶ γὰρ αἰ φεύγει, ταχέως διώξει,
Αἰ δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἀλλὰ δῶσει,
Αἰ δὲ μὴ φιλεῖ, ταχέως φιλήσει
κῶλκ ἐθέλωσα.

Ἔλθε μοι καὶ νῦν, χαλεπᾶν δὲ
λύσον
Ἐκ μεριμνᾶν, ὅσσα δὲ μοι τέ-
λεσσαι.
Θῦμος ἡμέρρει, τέλεσον· τὸ δ'
αὐτὰ
σύμμαχος ἔσο.

Εὐθύς ὄρθᾳ σὲ ἔσπερα
ἐδῶ ἔς τὴν μαύρην γῆν μας,
Καὶ σύ μὲ τὸ ἀθάνατον,
Κυρία, πρόσωπόν σου
Χαμογελῶντας, ῥώτησες
Σαπφῶ, ποιὸς σὲ πειράζει;
Τί εἶνε; καὶ τί ἔπαθες;
καὶ διατί μὲ κράξεις;
Τί θέλ' ἡ ἀναρμένη σου
κορδίτσα νὰ σὲ γένῃ;
Ποῖόν φίλον πάλιν προσπαθεῖς
διὰ νὰ νὰ παγιδεύσῃς;
Ἄν φεύγῃ, ὅμως γρήγορα
θεὸς νὰ σὲ κινήγησῃ.
Χαρίσματ' ἂν δὲν δέχεται,
ἀλλ' ὅμως θεὸς σὲ δώσῃ.
Θεὸς σ' ἀγαπήσῃ γρήγορα,
καὶ ἂν ἐσὺ δὲν θέλῃς·
Ἔλλα καὶ τώρα, δέσποινα,
καὶ ἐλευθέρωσέ με,
Ἄπ' τὰ πικρά μου βάσανα.
ἐσὺ κατόρθωσέ με
Ὅ, τ' ἡ καρδιά μου ἀγαπᾷ
διὰ νὰ κατορθώτῳ·
Κ' ἐσὺ μονάχη γέννου με
ἢ ἴδιζ σύμμαχῆ μου.

πτώματα τοῦ πάθους τούτου ἐμψυχοῦνται καὶ προσωποποιοῦνται, διὰ τὰ διεγείρωσιν εἰς τὰς ἡμετέρας ψυχὰς τὰς ἰσχυροτέρας συγκινήσεις.

Εἰς τὴν περίφημον ἐκείνην ᾠδὴν, ἐν ᾗ παραδίδεται εἰς ὄψιν τὰς παραφροσὰς τοῦ ἔρωτος, νομίζομεν ὅτι θλέπομεν αὐτὴν ἀδύνατον, τρέμουσαν, ὡς προσβληθεῖσαν ὑπὸ κεραυνοῦ, ἀφαιρουῦντος ἀπ' αὐτῆς τὸ πνεῦμα καὶ τὰς αἰσθήσεις. Ἐρυθριᾷ, ὠχριᾷ, γλωμιάζει, ἀναπνέει μόλις, ἐνδίδει ἐναλλάξ εἰς τὰς διαφορὰς καὶ θορυβώδεις κινήσεις τοῦ πάθους αὐτῆς ἢ μᾶλλον πάντων τῶν παθῶν, ὅσα συγκροοῦνται ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς.

ΗΓ.

Πρὸς γυναικα ἐρωμένην.

Φαίνεται μοι κῆνος ἴσος θεοῖσιν,
 Ἔμμεν ἄνηρ, ὅστις ἐναντίος τῆ
 Ἰζάνει, καὶ πλασίον ἄδου φωνεί-
 σας ὑπακούει
 Καὶ γελαιτάς ἱμερόεν· τόμοι μὲν
 Καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπτόασεν.
 Ὄς γὰρ εὐίδον βραχέως σε φώνας
 οὐδὲν ἔτ' εἶκει.
 Ἄλλὰ καὶ μὲν γλῶσσαι ἔαγε,
 λέπτον δ'
 Αὐτικὰ χρω πῦρ ὑποθεδρόμακον,
 Ὀππάτεσσι δ' οὐδὲν ὄρον' ἐπιρ-
 ρήμεισι δ' ἄκουαι.
 Ἄ δέ μ' ἴδως κακχίεται, τρώμος
 δὲ
 Πᾶσαν ἄγρει, γλωροτέρα δὲ ποίας
 Ἔμμι, τεθνάνην δ' ὀλίγω ἵδιεῦην
 φαίνομαι (ἄλλα).
 Ἄλλὰ πᾶν τόλματον, (ἔπει καὶ
 πένητα).

Μὲ φαίνεται, ἰσόθεος
 ὁ ἄνδρας εἶν' ἐκεῖνος,
 Ὅπ' ἀντικρῦ σου κᾶθηται
 κ' ἀκούει ἀπὸ σιμά σου
 τὰ γέλοια τὰ ἐρωτικὰ
 καὶ τὴ γλυκερὰ φωνή σου·
 Ἐὰν σέ ἴδω, ἔς τὰ στήθη μου
 τρομάζει ἡ καρδιά μου·
 Ἢ γλῶσσά μου μὲ πιάνεται,
 φωνὴ δὲν μ' ἀπομένει·
 Φωτὶά λεπτή διαπερνᾷ
 εὐθύς τὸ σῶμα μ' ὅλο.
 Δὲν βλέπω μὲ τὰ μάτια μου·
 βουζ' ἢ ἀκοή μου·
 Κρύος ἴδως μὲ χύνεται,
 ὀλόμει' ὅλη τρέμου·
 Χλωμότερ' εἶμι' ἀπ' τ' ἄχυρο-
 νεκρῇ σχεδὸν ὁμοιάζω.

Πῶς λοιπὸν ἠδυνάμεθα νὰ σιωπήσωμεν περὶ τῆς Σαπφοῦς τοιαύτης ἀναφανείσης ; Δύναται τις νὰ μὴ μνησθῆ τοιοῦτου προτερήματος καὶ δυστυχίας τοιαύτης ;

Περὶ δάφνης

Τὸ δένδρον τοῦτο ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ ἔξοχον παντὸς θριᾶμβου σύμβολον. Οἱ κλάδοι αὐτοῦ περιέστεφον τὸ μέτωπον τῶν νικητῶν, καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς ἐπιεικείας, ἀρετῆς ἐπὶ Ρωμαίων ἀποθεωθείσης καὶ λατρείας ἀξιωθείσης, ἐκράτει λόγχην ἐν τῇ μιᾷ χειρὶ καὶ δάφνην ἐν τῇ ἐτέρᾳ.

Ὁ πρῶτος ἐν Δελφοῖς ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος κατεσκευάσθη διὰ κλάδων δάφνης ἐκ τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν μετακομισθέντων καὶ εὐφυῶς πως συναρμοσθέντων. Ὅθεν ὁ ναὸς οὗτος τοῦ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς θεοῦ, ἐν εἶδει καλύβης ἀνεγερθεὶς, παρίστα καθόλου καὶ ἐν μέρει τὸ σύμβολον τῆς δόξης.

Δαφνηφάγοι ἐκαλοῦντο οἱ μάντιες ἐκεῖνοι, οὔτινες θεοπνεύστους τοῦ Ἀπόλλωνος ἑαυτοὺς ἀποκαλοῦντες, ἐμάστων φύλλα δάφνης πρὶν ἢ χρησηγηορήσωσι.

Τὴν δάφνην διαφοροτρόπως ἐν ταῖς μαντεῖαις μεταχειριζόμενοι καὶ ἰδίως ἐν τῇ διὰ τοῦ πυρὸς μαντοσύνη, ἀριστον εθεώρουν οἰωνὸν τὸν ἀλλεπάλληλον φόρον αὐτῆς καιομένης. Δι' ἐνύκνια προμαντευτικὰ φύλλα δάφνης ὑπὸ τὰ προσκεφάλαια ἐτίθεντο, καὶ περίξ δὲ

Ἡ τοῦ Βοηλῶ μετάφρασις.

Heureux qui près de toi pour toi seule soupire,
 Qui jouit du plaisir de t'entendre parler,
 Qui te voit quelquefois doucement lui sourire.
 Les dieux dans son bonheur peuvent-ils l'égaler !
 Je sens de veine en veine une subtile flamme
 Courir par tout mon corps sitôt que je te vois,
 Et dans les doux trans ports où s'égare mon âme,
 Je ne saurois trouver de langue ni de voix.
 Un nuage confus se repand sur ma vue ;
 Je n'entends plus ; je tombe en de douces langueurs :
 Et pâle, sans haleine, interdite, éperdue,
 Un frisson me saisit, je tremble, je me meurs.
 Mais quand on n' a plus rien, il faut tout hasarder, etc.

τῶν οἰκιῶν ἐφύτευον τὸ δένδρον πρὸς ἀπόλαυσιν εὐδαιμονίας. Αἱ ῥά-
βδοι τῶν δικτατόρων, ὑπάτων καὶ στρατηγῶν δάφναις περιεκο-
σμοῦντο, ὡς καὶ τὰ πινακίδια καὶ αἱ ἐπιστολαὶ αἱ καλὰς ἀγγελίας
φέρουσαι.

Οἱ ἀρχαῖοι ἀπέδιδον τῇ δάφνῃ τὴν ἰδιότητα τοῦ προφυλάττειν
τὸν σῖτον ἐκ τῆς νόσου ἐρυσίθης, τοὺς δ' ἀνθρώπους ἐκ τοῦ κεραυνοῦ.
'Ἡ πίστις αὕτη ἐπὶ πολὺ ἔτι διέμεινε καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς ἐθνι-
κῆς λατρείας· ἐπὶ δὲ τῇ πεποιθήσει ταύτῃ ἐπερειδόμενον τὸ οἰκό-
σημον τοῦ κόμητος Δουνεσίου τοῦ ἐν Γαλλίᾳ ἀκμάσαντος περὶ τὸν
45ον αἰῶνα παρίστα δάφνην ὑπὸ οὐρανὸν θευλλώδη μετὰ τοῦ λα-
τινικοῦ ἀποφθέγματος « Terrae sollum natale tuetur » ἦτοι
« Τὴν γενέθλιον γῆν σώζει καὶ προστατεύει. » Οἱ χωρικοὶ τῶν Πυ-
ρρηναίων ἐκαλύπτοντο μὲ κλάδους δάφνης ἐν καιρῷ καταϊγίδος ὡς
ἀλεξητήριον κατὰ τοῦ κεραυνοῦ.

'Ὁ Θεόφραστος εἰς τὸ περὶ δεισιδαιμονίας κεφάλαιον λέγει· « Ὁ
δὲ δεισιδαίμων τοιοῦτός τις, οἷος ἀπονηψάμενος τὰς γεῖρας καὶ πε-
ρριρράμενος ἀπὸ ἱεροῦ δάφνην εἰς τὸ στόμα λαθὼν, οὕτω τὴν
ἡμέραν περιπατεῖν » ὡς ἀλεξητήριον βεβίαιως δυστυχημάτων.

Ἐν τῇ Αἰνεΐαδι τοῦ Βιργιλίου ἀναφέρεται ὅτι ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ πα-
λατίου τοῦ βασιλέως Λατίνου ὑπῆρχε παλαιὰ τις δάφνη ἣν ἐκεῖ
ἀνεῦρεν ὁ βριτιλεὺς θέτων τὸν θεμέλιον λίθον καὶ ἀφίερωσε τῷ Ἀ-
πόλλωνι. Ἐκ τῆς δάφνης δὲ ταύτης (λατ. laurus) ἡ πόλις ἐκλήθη
Λαύρεντον, ὁ δὲ λαὸς Λαυρεντῖνοι. Ἡμέραν δὲ τινα βροχίῳ με-
λισσῶν ἐφάνη κείμενον ἐπὶ τοῦ δένδρου τούτου. Ἐπερωτηθέντες οἱ
μάντιες εἶπον ὅτι ἡγεμῶν, ἀλλοδαπὸς μετὰ πολυαριθμοῦ λαοῦ βα-
σιλεύσει ἐν τῷ κράτει. Ἡ ἄφιξις τοῦ Αἰνείου ἐπλήρωσε τὴν πρόρ-
ρησιν αὐτῶν.

'Ὁ Πύρρος εἰσελθὼν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Πριάμου, εὔρε τὸν
ἀτυχῆ τοῦτον βασιλέα καταφυγόντα μετὰ τῆς οἰκογενείας του παρὰ
τῷ βωμῷ τῶν ἐφεστῆων θεῶν, ὑπὸ δάφνης κατασκιαζομένῳ.

Οἱ ἀρχαιολόγοι καλοῦσιν Ἐπογλωττίδα στέφανον ἐκ δάφνης·
'Ἀλεξανδρινῆς· ἀλλ' ἡ αὐτὴ λέξις παρὰ ἰατροῖς σημαίνει καὶ φαρ-
μακευτικὴν τινα σκευασίαν.

'Ἡ ἐν Βοιωτίᾳ κατὰ πᾶσαν ἐνεαετηρίδα πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰσμη-

νίου Ἀπόλλωνος τελομένη ἐορτὴ ἐκαλεῖτο Δαφνηφορία. Ἡ ἀρχὴ δ' αὐτῆς ἔγει οὕτως: Οἱ Αἰολεῖς, χρησμὸν λαβόντες, ἀπῆλθον ὅπως λεηλατήσωσι τὴν χώραν τῶν Θηβῶν, πολιορκουμένην συγχρόνως ὑπὸ τῶν Πελασγῶν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ δύο στρατοὶ ὤφειλον ἵνα σχολάσωσι κατὰ τινα ἐορτὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, συνωμολογήθη ἀναγκωχὴ, καθ' ἣν ἀμφότερα τὰ μέρη συλλέξαντα δάφνας ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἐλικῶνος καὶ ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Μέλανος ποταμοῦ (τὸ νῦν Μαυρόνερον) προσέφερον αὐτὰς τῷ Θεῷ. Ἀφ' ἐτέρου δ' ὁ στρατηγὸς τῶν Βοιωτῶν εἶδε καθ' ὕπνον παῖδα δωρούμενον αὐτῷ πανοπλίαν σὺν τῇ διαταγῇ ἵνα ἀνὰ πᾶσαν ἐνεαετηρίδα ἀφιεροῖ τῷ Ἀπόλλωνι δάφνας. Μετὰ τρεῖς δὲ ἡμέρας τοῦ ἐνυπνίου τούτου, νικήσαντες οἱ Βοιωτοὶ τοὺς πολεμίους ἐτέλουν τὴν ἐπιταχθεῖσαν ἐορτὴν· διετηρήθη δὲ τὸ ἔθος καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα πανευλαβῶς. Τὰ καθέκαστα τῆς τελετῆς ἦσαν τοιαῦτα: Κλάδος ἐλαίας περιεστέφετο ἐκ δαφνῶν καὶ ποικίλων ἀνθῶν· τὸ ἀνωθεν μέρος αὐτοῦ περιεκοσμεῖτο ὑπὸ σφαιρας χαλκίνης εἰς ἣν προσηρτῶντο καὶ ἄλλαι μικρότεραι· τὸ μέσαιον περιεκυκλοῦτο ὑπὸ στεφάνων πορφυρῶν καὶ τὸ κάτωθεν περιετυλίσσετο ὑπὸ ὑφάσματος μεθυσάνους κυανοῦς. Ἡ ἄνω σφαιρὰ συμβολικῶς ἐτήμαινε τὸν Ἀπόλλωνα ἥτοι τὸν ἥλιον, ἡ κατόπιν αὐτῆς τὴν Σελήνην, αἱ δὲ μικρότεραι τοῦ ἄλλου ἀστέραι καὶ πλανήταις. Οἱ δὲ στέφανοι περὶ τοῦ ἑκατὸν ἐξήκοντα πέντε συμποσούμενοι ἐξεικόνιζον τὴν ἐτησίαν τοῦ ἔτους περίοδον. Νέος δὲ τις παῖς, ἀμφιθαλὴς, ὠδήγει τὴν πομπήν, ὁ ἐγγυτέρως συγγενὴς ἔφερε πρὸ αὐτοῦ τὴν ἐστεμμένην ἐλαίαν, καὶ ὁ παῖς εἶπετο κρατῶν δάφνην, στεφανηροῶν καὶ διαλελυμένην ἔχων τὴν κόμην, ἐφόρει δὲ καὶ ἐσθῆτα ποδῆρη καὶ ἱερικρατίδας. Ἡκόλουετο ὑπὸ χοροῦ παρθένων, αἵτινες κρατοῦσαι κλάδους δάφνης ἔψαλλον ὕμνους ἱετηρίους. Οὕτω δ' ἀπάντων πορευομένων, κατέληγεν ἡ τελετὴ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἰσημρίου Ἀπόλλωνος.

Ἡ Μάϊα, ὁμώνυμος τῇ τοῦ Ἑρμοῦ μητρί, κυοφοροῦσα τὸν Βιργίλιον λέγεται θεῖ ὠκυρεῦθῆ κλάδον δάφνης, ὅστις συγχρόνως φυτεύεις ὑπ' αὐτῆς, ἀνεβλάστησεν αὐθιγρὸν δένδρον μεγαλοπρεπὲς πλήρες ἀνθῶν καὶ παντοειδῶν καρπῶν.

Ὁ D' Aubigné, εἰς ἐκ τῶν μάλιστα εὐνοουμένων τοῦ Ἑρσίκου

Δ', παρὰ τοῦ ὁποίου ὁ βασιλεὺς οὗτος περὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἐμφυ-
λίων πολέμων τῆς Γαλλίας ἤτήσατο φιλοδώρημα τοῦ νέου ἔτους,
τῷ ἔπεμψεν ἀνθοδέσμην συγκειμένην ἐκ κλάδων ἐλισίας, κυπαρίσ-
σου καὶ δάφνης, σημαίνουσαν συμβολικῶς ὅτι ὤφειλε νὰ ἐκλέξῃ
μεταξὺ εἰρήνης, θανάτου καὶ νίκης.

Ταῦτα περὶ δάφνης (1).

ΕΜ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.

Παρεξήγησις τῶν ἑορτῶν.

Σκοπὸς τῆς συστάσεως τῶν ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων τῆς πρω-
τουτύπου Ἐκκλησίας ἦτον ἡ συνάθροισις τῶν πιστῶν περὶ τὰ θυσια-
στήρια τοῦ Κυρίου, ὅπως δεικνύωσι διὰ δημοσίων τελετῶν τὴν εὐ-

(1) Ὁ θάμνος οὗτος κοινότατος εἰς ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα καὶ
πρὸ πάντων εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ὅπου καλεῖται φυλλάδα,
βλαστάνει αὐτοφυῶς καὶ εἰς τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Ἰσπα-
νίας, καὶ Γαλλίας, τὴν βόρειον Ἀφρικὴν, τὴν Παλαιστίνην καὶ τὰς
ἀνατολικὰς Ἰνδίας· καλλιεργεῖται δὲ καὶ ἐν τοῖς κήποις διὰ τὸ κομ-
ψὸν καὶ ζωηρὸν τῶν ροδοχρόων αὐτοῦ ἀνθέων, ἅτινα ὁμοίως σχεδὸν
ἀνεπαίσθητον ἀναδίδουσιν ὀσμὴν. Ἀνθεῖ ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου μηνὸς
μέχρι τέλους Αὐγούστου· καὶ ἡ ἀνθesis γίνεται σχεδὸν ἐν εἰδῇ κο-
ρόμβου. Φέρει κάλυκα ἐλεύθερον, στεφάνην δὲ μονοπέταλον καί,
ὡς λέγουσιν οἱ βοτανικοί, Ἰπποκρατειδῆ. Τὸ ξύλον αὐτοῦ εἶνε
γλισχροὺν μὲν καὶ λευκότατον, κατεργαζόμενον ὁμοίως δὲν λαμβάνει
πολλὴν στιλπνότητα. Ὁ φλοιὸς εἶνε λείος καὶ ὑποτεφορόχρους.
Ἡ ροδοδάφνη καλλιεργεῖται εὐκόλως καὶ προκόπτει εἰς παντὸς
εἶδους γῆν, καὶ πολλαπλασιάζεται μετὰ μεγίστης εὐκολίας διὰ
σπόρων καὶ μοσχευμάτων. Καθίσταται δὲ ὠρνιοτέρα περιοριζο-
μένη εἰς ἓνα μόνον καυλόν, ὅτε ὑψοῦται μέχρι 7—8 πηγῶν καὶ
ἐπιστέφεται ἀπὸ κρυσσωτῆν καὶ στρογγυλοειδῆ κηρυφῆν, διὸ καὶ
ἐπωνομάσθη παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς Mazza di san Giuseppe, ἦτοι
ράβδος τοῦ Ἀγίου Ἰωσήφ. Τῆς ροδοδάφνης καλλιεργεῖται
καὶ ἕτερον τι εἶδος φέρον ἄθρηλευκά, καὶ γεννώμενον αὐ-
τοφυῶς ἐν Κρήτῃ ἐπὶ τῆς Ἰδῆς παρὰ τὸ Καμεράκιον, ὅπερ ἀνθεῖ
ὡσαύτως καθ' ὅλον τὸ θέρος.

γνωμοσύνην, τὴν ὑπακοὴν καὶ τὴν λατρείαν αὐτῶν πρὸς τὸν ὕψιστον Θεὸν, τὸν δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ. Εἰς τὰς ἑορτὰς τῆς πρωτοτύπου Ἐκκλησίας οἱ Χριστιανοὶ συνήρχοντο περὶ τῶν μνημείων τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως, καὶ ἀναμνησκόμενοι τὸν βίον αὐτῶν ἐνεθαρρύνοντο ἀμοιβαίως εἰς τὸ νὰ ᾔητε ταπεινοί, σώφρονες, ὑπομονητικοί, ἀγνοί, δίκαιοι καὶ πραεῖς τὴν καρδίαν. Εἰς τὰς ἑορτὰς ταύτας οἱ Χριστιανοὶ ἤκουον ἐκ τοῦ στόματος τῶν ἱερέων λόγους παραμυθητικούς καὶ διδακτικούς, μετὰ δὲ τὴν Θείαν Μυσταγωγίαν, ἧτις ἐγένετο εἰς γλῶσσαν καθαρὰν καὶ καταληπτὴν εἰς τὸν λαόν, παρεκάθητο πάντες εἰς λιτὴν τράπεζαν ὅπου ἡ γνησιωτέρα ἀγάπη ἐπλήρου τὴν ἑορτήν.

Καὶ τοι ὁ αὐτὸς σκοπὸς ἐπικρατεῖ καὶ σήμερον εἰς τὰς χριστιανικὰς ἑορτὰς, τὸ μέσον ὅμως τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν διαφέρει κατὰ πολὺ τοῦ τῆς πρωτοτύπου Ἐκκλησίας. Οἱ συνερχόμενοι εἰς τὰς σημερινὰς πανηγύρεις ἐπιλήσιμονες γενόμενοι τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ τῆς συστάσεως αὐτῶν, παρὰδίδονται δυστυχῶς εἰς ἀπρεπεῖς διασκεδάσεις, χρησιμεύοντας μᾶλλον πρὸς διαφθορὰν ἢ πρὸς ἠθικοποίησιν τοῦ λαοῦ καὶ μὴ συναδούσας παντελῶς μετὸ πνεῦμα τῆς ἡμετέρας Θρησκείας. Ἡ ἑκ τῆς ἡμῶν εἰταχθεῖσα ὑλικότης καθὼς καὶ ἡ ἔλλειψις χριστιανικῆς ἀγωγῆς ἐκ μέρους πεφωτισμένου κλήρου ἐγέννησαν εἰς τὸν λαόν καταστρεπτικὰς ἐξεις, αἵτινες ἀπομακρύνουσιν αὐτὸν ὅσημέραι ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς θρησκείας. Καθεκάστην βλέπομεν νὰ ἀκολουθοῦν εἰς τὰς πανηγύρεις τὰ κακοθέστερα ἀτοπήματα, τὰ δὲ πλήθη νὰ τρέχουν σωρηδὸν εἰς τὰ καπηλεῖα καὶ εἰς τοὺς χορούς, πορευόμενα ὡς οἱ ἔθνη εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας. Ὁ ὄχλος παρεξηγῶν τὸν σκοπὸν τῶν πανηγύρεων παρὰδίδεται εἰς τὴν μέθην, εἰς τὴν κραιπάλην καὶ τὴν ἀσελγείαν· νομίζει δὲ, ὅτι ἐὰν προσφέρῃ λαμπάδα εἰς τὸν ἑορταζόμενον ἅγιον, ἐξαιλείφονται δι' αὐτῆς πάσαι αἱ ἁμαρτίαι του.

Ἐπέστη πλέον ὁ καιρὸς ὅτε ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ὀφείλει νὰ ἐμποδίσῃ τὰς καταχρήσεις ταύτας, οἱ δὲ ποιμένες νὰ καθοδηγήσουν δεόντως τὸ ποιμνιὸν τῶν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν, διδάσκοντες κατὰ τὴν Γραφήν, ὅτι πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ ἐν πνεύματι δεῖ λατρεύειν αὐτόν. Διὰ τελετῶν καὶ πανηγύρεων εἰς τὰς ὁποίας οὐδὲν

μέρος λαμβάνει τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, δὲν μορφώνονται ἐνάρετοι Χριστιανοί· ἡ δὲ θρησκεία εἶνε λέξις κενή, ἐὰν δὲν στηρίζεται εἰς τὴν πνευματικὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ ὄντος, ἣτις πρέπει νὰ ᾖ ὁ πρῶτος σκοπὸς τῶν θρησκευτικῶν ἡμῶν τελετῶν. X. K.

Τὸ σοφὸν νήπιον.

Γάλλος τις, Ἰωάννης Λουδοβίκος λεγόμενος, ἐκ Κανδιάκου, ὀλίγον ἄπέχοντος τῆς Γαλλικῆς πόλεως Νίμης, γεννηθεὶς τὸ 1719 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1726, εἶχε μάθει ἀπὸ τῆς κοιτίδος του νὰ διακρίνη τὰ γράμματα. Κατὰ τὸν τριακοστὸν μῆνα τῆς ἡλικίας του ἐγνώριζεν ὅλα τὰ τε κεφαλαῖα καὶ τὰ μικρά, κατὰ δὲ τὸ τρίτον ἔτος ἀνεγίνωσκεν ἀκριβῶς Λατινικὰ καὶ Γαλλικὰ ἔντυπα ἢ χειρόγραφα. Κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος ἐξέμαθε τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ἐπόμενον μετέφραζεν ἀπροσκόπτως τοὺς δυσκολωτέρους συγγραφεῖς. Κατὰ δὲ τὸ ἕκτον ἔτος ἀνεγίνωσκεν Ἑλληνικὰ καὶ Ἑβραϊκὰ. Ἦξευρεν ἕκτοτε τὰς ἀρχὰς τῆς ἀριθμητικῆς, τῆς ἱστορίας, τῆς γεωγραφίας, τῶν σημάτων καὶ νομισμάτων. Ἐν διαστήματι τεσσάρων ἐβδομάδων κατῴρθωσε νὰ γράφῃ εὐχερῶς καὶ εὐκόλως. Τὸ Μομπελιέρον, ἡ Γρενόβλη, τὸ Λούγδουνον, οἱ Παρίσιοι αὐτοὶ ἐθαύμασαν τὰς προόδους, τὰ πρῶτα πλεονεκτήματα καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν γνώσεών του. Ἀνέγνωσε πλῆθος ποιητῶν, ρητόρων, ἱστορικῶν, φιλοσόφων, γραμματικῶν ἐν ἡλικίᾳ, μόλις καθ' ἡντὰ ἄλλα παιδία ἡξεύρουσι νὰ βατταρίζωσι τὴν γλῶσσαν των. Ἀλλὰ τὸ μικρὸν τοῦτο θαῦμα ἐξέλιπεν ἅμα φανέν, ἀποθανὼν ἑπταετής.

Ἐφημερίδες ἐκδιδόμεναι καθ' ὅλον τὸν κόσμον.

Εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐφημερίδων καὶ τὸν τῶν συνδρομητῶν τὸν πρῶτον τάπον κατέχουσι αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι, ἐν αἷς ἐκδίδονται 5,000 ἐφημερίδες· τινὲς τούτων ἔχουσι δύο ἐκδόσεις καθ' ἑκάστην καὶ δαπανῶσι περὶ τὰς 200 χιλιάδας φύλλα τὴν ἡμέραν ἢ ἀναλογία μεταξὺ τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν κατοίκων εἶνε μίᾳ ἐφημερίδι εἰς 7 χιλιάδας ψυχὰς.

Κατόπιν ἔρχεται ἡ Γαλλία· ἐν αὐτῇ ἐκδίδονται 1640 ἡφημερίδες, ἧτοι μία πρὸς 23 χιλιάδας! Ἐν τῇ μεγάλῃ Βρετανίᾳ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡφημερίδων εἶνε 1260 ἧτοι μία πρὸς 27 περίπου χιλιάδας κατοίκων. Ἐν Πρωσσίᾳ 700 ἡφημερίδες, ἧγουν μία πρὸς 26 χιλιάδας κατοίκων.

Ἐν Ἰταλίᾳ 506, ἧτοι μία πρὸς 44 χιλ. κατοίκων.

Ἐν Αὐστρίᾳ 365, ἧτοι μία πρὸς 105 χιλιάδας κατοίκων. Ἐν Ἑλβετίᾳ 300, ἧτοι μία πρὸς 8 χιλιάδας κατοίκων. Ἐν Βελγίῳ 225, ἧτοι μία πρὸς 15 χιλιάδας κατοίκων. Ἐν Ὀλλανδίᾳ 225, ἧτοι μία πρὸς 16 χιλιάδας κατοίκων. Ἐν Ρωσσίᾳ 200, ἧτοι μία πρὸς 331 χιλ. κατοίκων!!! Ἐν Ἰσπανίᾳ 200, ἧγουν μία πρὸς 75 χιλ. κατοίκων! Ἐν Νορβηγίᾳ καὶ Σουηδίᾳ 150, ἧτοι μία πρὸς 36 χιλ. κατοίκων.

Ἐν Τουρκίᾳ 100, ἧτοι μία πρὸς 300 χιλ. κατοίκων!!!

Εἰς τὸν πίνακα τοῦτον ἡ Ἑλλάς δὲν παρίσταται, ὅπερ ἐπιβεβαιῶ τὸν λόγον συντάκτου τινος ἀμερικανικῆς ἡφημερίδος, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐλάχιστον γνωρίζεται ὑπὸ τῶν πεπολιτισμένων ἠθνῶν!

Τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἰναπληροῦντες ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ἐκδίδονται 70 περίπου ἡφημερίδες, ἧτοι μία πρὸς 20 χιλιάδας. (Ἀστὴρ τῆς ἀνατολῆς).

Πνιγμένων θεραπεία.

Ποτὲ δὲν πρέπει ν' ἀπελπιζώμεθα ἐπὶ πνιγμένου, ἐν ὅσῳ δὲν βλέπομεν εἰς αὐτὸν ἐπελθοῦσαν τὴν νευρικὴν ἀκαμψίαν τῶν μελῶν, προσέχοντες μὴ ἐκλάβωμεν ὡς τοιαύτην τὴν νευρικὴν συστολήν.

Ἀλλὰ πῶς διακρίνονται ταῦτα;

Διακρίνονται ἀλανθάστως. Διάνοιξον διὰ βίας τὸ στόμα ἀνθρώπου πνιγμένου, εἰς ὃν ἐπῆλθεν ἡ νευρικὴ ἀκαμψία, καὶ θά μείνη ἀνοικτόν. Διάνοιξον διὰ βίας τὸ στόμα ἀνθρώπου, εἰς ὃν ἐπῆλθε μόνον ἡ νευρικὴ συστολή· ἅμα ἀφαιρεθέντος ἀπὸ τῶν ὀδόντων αὐτοῦ τοῦ ἐργαλείου δι' οὗ διηνοίχθησαν, οἱ ὀδόντες πάλιν θά κλεισθῶσι.

Κατὰ τινας, τὰ προφανῆ συμπτώματα τῶν ὑπὸ ἀσφυξίας ἀποθανόντων εἶνε τὰ ἐπόμενα. Ἡ ἀναπνοὴ καὶ τῆς καρδίας ἡ λειτουργία παύουσιν ὄλιγος ὀλίγου· τὰ βλέφαρα ἡμικλείονται· αἱ κόραι τῶν ὀμμάτων πλατύνονται· αἱ σιαγόνες συσφιγγονται· οἱ δάκτυλοι ἡμισυστέλλονται· ἡ γλῶσσα πλησιάζει πρὸς τὰ χεῖλη καὶ πλη-

ροῦται αὐτὴ τε καὶ οἱ ῥώθωνες ὑπὸ πνευματώδους καὶ γλοιώδους τινὸς ὕλης. Ἡ δ' ἐπιφάνεια τοῦ σώματος εἶνε ψυχρὰ καὶ ὠχρὰ.

Ἄλλὰ κατὰ τινα τῶν ἐνταῦθα ἰατρῶν, πολυπειρότατον περὶ τὴν ἀσφυξίαν, ἢ σύσφιγξίς τῶν σιαγόνων εἶνε μάλιστα σημεῖον ζωῆς.

Πρὸ τινων μηνῶν εἰς δημόσιον κῆπον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἔκειτο δεξαμενὴ πολλοῦ ὕδατος, ἠκούσθησαν ἀφηνιδίως φωναὶ ὀξεῖαι· οἱ περιπατηταὶ ὅλοι ἐστράφησαν πρὸς αὐτάς ἐπτοημένοι. Παιδίον πενταετὲς εἶχε πέσει εἰς τὸ ὕδωρ, τέκνον ἐνὸς φαρμακιοποιοῦ, καὶ δυστυχῶς εἶχε πέσει πρὸ δέκα λεπτῶν, καὶ οὐδεὶς εἶχε προσίξει, ἕως οὗ ἔτυχε νὰ διαβῇ πλησίον τῆς δεξαμενῆς κληρικός τις, ὁ ὁποῖος ἰδὼν τὴν χειρὰ τοῦ παιδίου ἔξω τοῦ ὕδατος, ἔβαλε πρῶτος φωνήν.

Ἐἶχε πέσει πρὸ δέκα λεπτῶν· ἐδέησε δὲ νὰ διατρέξωσιν ἕτερα πέντε ἕως νὰ εὑρεθῇ ξύλον τι μακρόν, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ σύρωσιν ἔξω τὸ παιδίον· ἰδοὺ λεπτὰ 15 ὡς ἔγγιστα.

Ἐν τούτοις, ἕως τὰ ἔλθῃ ὁ ἰατρός, οὐν ἔτρεξαν νὰ καλέσωσιν, εὑρέθη ἕκαστὸν ἀνθρωπὸς τις, ὁ ὁποῖος εἶπε καὶ ἐγύμνωσαν τὸ παιδίον καὶ τὸ ἐτύλιξαν ἐντὸς θερμοῦ ἐφαπλώματος μιλίνου.

Ἡ ἀναπνοὴ καὶ τῆς καρδίας ἡ λειτουργία ἦσαν ἤδη πεπαυμένα ὅλως διόλου· τὰ βλέφαρα ἠμικλειεστά· αἱ κόραι τῶν ὀμμάτων πεπλατυσμέναι, αἱ σιαγόνες συνεσφιγμέναι, οἱ ὀάκτυλοι ἡμισυνεσταλμένοι κ τ λ.

Ἐἶχεν ἔλθει δὲ καὶ ὁ πατὴρ εἰδοποιηθεὶς, καὶ ἐκράτει τὸ τέκνον εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἀπηλιπτιμένου.

Ἔλεγε μόνον θρηνῶν· « Ἐχασα τὸ παιδί μου! πάγει τὸ παιδί μου! »

Ὁ ἰατρός ἐπρόφρασεν.

Ἐξετάζει, βεβαιοῦται περὶ τῆς συστολῆς τῶν σιαγόνων, καὶ λέγει πρὸς τὸν πατέρα θαρραλέως· — Δανθάνεσθε· τὸ παιδί δὲν ἀπέθανε!

Καὶ τότε, ἐνῶ ὁ πατὴρ τὸ ἐκράτει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κύκλου τῶν θεατῶν, ὁ ἰατρός, καταβαλὼν ὅλην τὴν δύναμιν τῆς εὐρώστου χειρὸς του, κατώρθησε νὰ εἰσάξῃ ἐκ πλαγίου τοῦ στόματος τοῦ παιδίου, ἀπὸ τοῦ κυνόδεντος καὶ μέσα, τὸν ἐκ ξύλου πύξου μοχλόν, τὸν πρὸς τοῦτο ἐπιτήδειον ἐπὶ πνευμένων.

Τόσον συνεσφιγμένοι ἦσαν οἱ ὀδόντες, ὥστε ἐθραύσθησαν τέσσαρες αὐτῶν, ἀνοιγομένου τοῦ στόματος.

Ἦτο μικρὸν τὸ στόμα τοῦ πτωχοῦ παιδίου, καὶ ὁ ἰατρός δὲν ἠδυνήθη νὰ εἰσάξῃ ἐντὸς αὐτοῦ τὸν διαστολέα (speculum)· εἰσῆξε λοιπὸν μόνον τὸν δάκτυλόν του μετὰ σπόγγου τινὸς προσδεδεμένου εἰς τὴν ἄκραν φαλαινοκοκκάλου, πράγμα τὸ ὅποιον εἶχε προσλάβει εὐτυχῶς· ἔπειτα ἔστυρεν ἐπιτηδείως πρὸς τὰ ἔξω τὴν γλώσσαν, καὶ οὕτως ἠνοίχθη τὸ ἄνω τοῦ λάρυγγος.

Τὸ παιδίον τότε ἔκαμεν ὀλίγην ἔμεσιν, καὶ συγχρόνως ἔβαλε φωνήν·

Καὶ ὁ ἰατρός στραφεῖς πρὸς τὸν πατέρα, δακρύνοντα ὑπὸ χαρᾶς ἀρρήτου, — Σὰς εἶπα· ὁ υἱός σας δὲν ἀπέθανε.

Τοσοῦτος τρόμος εἶχε καταλάβει τὸν πτωχὸν ἐκεῖνον πατέρα, ὥστε ἐπῆραν τὸ παιδίον ἀπὸ τῆς ἀγκάλης του καὶ τὸ μετέφεραν εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἐκεῖ ἐξηκολούθησεν ἡ θεραπεία.

Ὁ ἰατρός ἤπλωσε τὸ παιδίον ἐντὸς θερμῶν σκεπασμάτων καὶ πλησίον του ἔθεσε δύο φιάλας ζέοντος ὕδατος· συγχρόνως δὲ ἄλλοι ἔτριβον δυνατὰ τὰ μέλη του, χεῖρας καὶ πόδας.

Ἐξηκολούθησε δὲ ὁ ἰατρός ν' ἀνοίγῃ ἐκ διαλειμάτων συνεχῶν τὸ στόμα διὰ τοῦ μοχλοῦ ἐκείνου, καὶ, κρατῶν τὴν γλώσσαν πρὸς τὰ ἔξω, νὰ εὐκολύνῃ οὕτω τὴν εἴσοδον τοῦ ἀέρος εἰς τὰ ὄργανα τῆς ἀναπνοῆς.

Ὅποτε ἤρχισε μετ' ὀλίγον νὰ καθίσταται ἐπαισθητὸς ὁ σφυγμὸς, ὡς καὶ νὰ ἐνδυναμοῦνται βαθμηδὸν οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας· ἀλλὰ μόλις μετὰ μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας τοιαύτας ἀδιαλείπτους προσπαθείας ἠδυνήθησαν νὰ παραιτηθῶσι τὸ παιδίον ἤτιχον, βέβαιοι ὅτι ἐπανάηθεν εἰς τὴν ζωὴν.

Ὅταν οἱ γείτονες τὸ εἶδον εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας του, ἔβαλον φωνὰς θαυμασμοῦ καὶ ἐγκαρδίου χαρᾶς.

*Ἐξῆσε λοιπὸν, καὶ τοι εἶχε μείνει 15 λεπτὰ ὑπὸ τὸ ὕδωρ!

Ἡ Γραφή.

Δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ βιβλίον διδακτικώτερον καὶ ὠφελιμώτερον ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν.

Μέρος αὐτῆς ἐγγράφη ἀπὸ ποιμένας, ἄλλο ἀπὸ στρατιώτας, ἄλλο ἀπὸ βασιλεῖς, ἄλλο ἀπὸ ἀλιεῖς (ψαράδες), ἄλλο ἀπὸ ἰατροὺς καὶ ἄλλο ἀπὸ κτηνοτρόφους.

Ἡ Ἁγία Γραφή εἶνε τὸ μόνον βιβλίον, εἰς τὸ ὁποῖον πᾶς ἄνθρωπος, πάσης φυλῆς, γλώσσης καὶ ἔθνους καὶ παντὸς αἰῶνος εὐρίσκει τὸν χαρακτῆρά του ὡς εἰς καθρέπτην ἀπεικονισμένον. Εἶνε τὸ μόνον βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐφαρμόζεται εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις, σχέσεις καὶ καταστάσεις τοῦ ἀνθρώπου — ποτὲ δὲν ἐξαντλεῖται διὰ τῆς ἀναγνώσεως καὶ μελέτης — ποτὲ δὲν κουράζει — ποτὲ δὲν παλαιούται.

Ἡ Ἁγία Γραφή εἶνε τὸ μόνον βιβλίον, τὸ ὁποῖον δίδει παρηγορίαν καὶ εἰρήνην εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, ὅταν ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα τοῦ κόσμου ἦνε ἀνίσχυρα.

Διηγοῦνται περὶ τοῦ περιφήμου μυθιστοριογράφου τῆς Ἀγγλίας Οὐάλτερ Σκῶτου, ὅτι ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἐξήτησε παρά τινος πιστοῦ του φίλου, ὅστις παρέμενε εἰς τὴν οἰκίαν του, νὰ τοῦ δώσῃ τὸ Βιβλίον. Ὁ φίλος κατ' ἀρχὰς δὲν τὸν ἐνόησε, καὶ τὸν ἠρώτησε ποῖον βιβλίον; »Ὡ! — εἶπεν ὁ Οὐάλτερ Σκῶτος — τὸ βιβλίον τῶν βιβλίων, τὴν Ἁγίαν Γραφήν! τοῦτου ἔχω ἀνάγκην τώρα, διότι αὕτη μόνη δύναται νὰ μὲ παρηγορήσῃ καὶ μὲ ὑποστηρίξῃ.»

Σύντομος περιγραφή τῆς Ἱερουσαλῆμ.

Ἐπειδὴ πολλὰς γίνεται λόγος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ περὶ τῆς πόλεως ταύτης, ἔνθα ὁ σαρκωθεὶς Λόγος τοῦ Θεοῦ διεκίνησε τὰς ὑψίστας σωτηριώδεις ἀληθείας πρὸς τὸν πεπτωκότα ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον, ἔνθα ἦτον ὁ τόπος τῆς κοινῆς λατρείας τοῦ Παντοκράτορος Δημιουργοῦ τῆς κτίσεως, ἔνθα πολλὰ ἐνδιαφέρουσαι περιστάσεις τῆς ζωῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν συνέβησαν, ἔνθα ὁ τόπος ἐν ᾧ ὁ δι' οὐ τὰ πάντα ἐγένοντο κατεδικάσθη εἰς σταυρικὸν θάνατον ὡς τις κακοῦργος καὶ ἔχυσε τὸ πολυτίμον αἷμα ὡς λύτρον τοῦ καταδικασμένου

ἀμαρτωλοῦ, ἐνθα ἐτάφη καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ προτελκεῖ χιλιάδας πιστῶν—ἐφάνη εἰς ἡμᾶς εὐλογον νὰ γράψωμεν σύντομον μὲν ἀλλὰ ἀκριβῆ περιγραφὴν τῆς πόλεως ταύτης χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Μεντορος, οἵτινες, ὡς δὲν ἀμφιβάλλομεν, ἐπιθυμοῦσι διακαῶς καὶ νὰ ἐπισκεφθῶσιν αὐτὴν ἐν καταλλήλῳ εὐκαιρίᾳ, καὶ νὰ ἐγνωσι γνωῶσιν τινα τῆς τε παλαιᾶς καὶ τῆς νέας θέσεως τῆς πόλεως ταύτης.

Ἡ Ἱερουσαλήμ ἦτον ἡ πρωτεύουσα πόλις τοῦ Ἰουδαϊκοῦ βασιλείου, καὶ ἦτο κτισμένη ἐπὶ τοῦ ὀρίου τοῦ διαχωρίζοντος τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα ἀπὸ τῆς φυλῆς τοῦ Βενιαμὲν. Κατ' ἀρχὰς ὠνομάζετο Σαλήμ « καὶ ὁ Μελχισεδὲκ, βασιλεὺς Σαλήμ, ἔφερεν ἕξω ἄρτον καὶ οἶνον » (Γεν. ιδ'. 18). Ὅτε δὲ οἱ Ἰσραηλῖται κατέξουσι-ασαν τὴν ὑποσχεθεῖσαν γῆν, εὔρον τοῦτο τὸ ὄχυρόν χωρίον κατεχόμενον ὑπὸ τῶν Ἰεβουσαίων, ὑφ' ὧν ἐκαλεῖτο Ἰεβούς ἢ Ἰεβουσί (Ἰησοῦς Ναυῆ ιη'. 28) ὥστε τὸ ὄνομα Ἱερουσαλήμ παρήχθη πιθανῶς ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο τούτων Ἰεβούς καὶ Σαλήμ, διὰ δὲ τῆς παραλλαγῆς ἐνὸς μόνου γράμματος, χάριν σύμφωνίας, ἐγένεν Ἱερουσαλήμ ἀντὶ Ἰεβουσαλήμ. Ἡ παλαιὰ Σαλήμ ἦτο κτισμένη πιθανῶς ἐπὶ τοῦ ὄρους Μορία ἢ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἄκρα, ἅτινα εἰσὶν ἀνατολικὰ καὶ δυτικὰ ὄρη, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκτίσθη ἔπειτα ἡ Ἱερουσαλήμ. Ὅταν οἱ Ἰεβουσαῖοι ἐκυρίευσαν τὸν τόπον, ἀνήγειραν ὄχυρώμα πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς πόλεως. Τὸ ὄχυρώμα τοῦτο ὠνομάσθη κατὰ πρῶτον μὲν Ἰεβούς, ἀκροῦθως δὲ ὄρος Σιών. Καίτοι οἱ Ἰσραηλῖται κατέσχον τὰ προσκείμενα μέρη (Ἰησοῦς Ναυῆ, ιη'. 28), οἱ Ἰεβουσαῖοι ὅμως διέμενον κύριοι τούτου τοῦ ὄχυρώματος ἢ τῆς ἀκροπόλεως ἕως οὗ ὁ Δαβὶδ, κυριεύσας αὐτὴν ἐκατοίκησεν ἐν τῇ φρουρίᾳ τούτῃ, τῇ ὑπ' αὐτοῦ μετὰ ταῦτα ὠνομασθέντι « ἡ πόλις Δαβὶδ » (Β'. Σαμουὴλ ε'. 1—9. ζ'. 10—12, Α. Βασιλ. κ'. 1). Ἡ Ἱερουσαλήμ ἐκτίσθη ἐπὶ διαφόρων λόφων μεσημβρινῶς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σιών, ἀνατολικῶς ἐπὶ τοῦ ὄρους Μορία, ἐφ' οὗ ἐκτίσθη ὁ ναὸς ἔπειτα, δυτικῶς ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἄκρα καὶ πρὸς βορρᾶν ἐπὶ τοῦ ὄρους Βησεθά. Τὸ ὄρος Μορία διεχωρίζετο ἀπὸ τοῦ ὄρους Σιών διὰ τινος κοιλάδος ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου ὀνομαζομένης « ἡ κοιλάς τῶν τυροπωλητῶν, » ἐφ' ἧς ὑπῆρχε γέφυρα ἢ ὑψωμένη τις ὁδὸς ἄγουσα ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἕτερον. Ἐπὶ τοῦ Μ. Α. μέρους τοῦ ὄρους Μορία καὶ

μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ ὄρους Σιών ὑπῆρχεν ὑψηλὸς βράχος ἀρμόδιος διὰ ἰσχυρὸν ὄχυρωμα, ὀνομαζόμενος Ὀφάλ. Ἡ πόλις περικυκλοῦτο ὑπ' ὄρεων. Πρὸς τὰ δυτικὰ ὑπῆρχον λόφοι οἰονεὶ ἐπιτηροῦντες αὐτήν· πρὸς τὰ μεσημβρινὰ ἦτον ἡ κοιλάς τοῦ Ἰωσαφάτ ἢ τοῦ Ἐννόμ (α), διαχωρίζουσα τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ Ὁροῦς τῆς

(α) Ἡ κοιλάς ἢ φάραγξ τοῦ Ἐννόμ εἶνε ἡ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις Γέεννα τοῦ πυρός. Ἡ λέξις Γέεννα ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ σημαίνει τὸν φθόνον, καὶ σχηματίζεται ἐκ δύο ἑβραϊκῶν λέξεων ἵνα σημάνη τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐννόμ. Αὕτη κατ' ἀρχὰς ἦτον εὐάρεστος κοιλάς, πλησίον τῆς Ἱερουσαλήμ καίμενη πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος αὐτῆς. Μικρὸς χεῖμαρρος συνήθως ἔρρεε διὰ τῆς κοιλάδος ταύτης, ὅστις ἐν μέρει περιέρρεε τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ. Τὴν κοιλάδα ταύτην οἱ ἐν τῇ εἰδωλολατρείᾳ περιπεσόντες Ἰσραηλιταὶ ἀφιέρωσεν εἰς τὴν φρικτὴν λατρείαν τοῦ Μολόχ· (2 Βασιλ. ιστ'. 3: 2 χρον. κη': 3). Οἱ παλαιοὶ Ἰουδαῖοι συγγραφεῖς πληροφοροῦσιν ἡμᾶς ὅτι τὸ εἰδωλον τοῦ Μολόχ ἦτον κατεσκευασμένον ἐκ χαλκοῦ, κοσμημένον μὲ βασιλικὸν στέμμα, ἔχον κεφαλὴν μόσχου, καὶ τὰς χεῖράς του ἐξηπλωμέναις ὡς νὰ ἤθελε νὰ περιπτυχθῇ πάντα ἄνθρωπον. Ὅταν αὐτοὶ τῷ προσέφερον εἰς θυσίαν παιδία, ἐθέρμαινον πολὺ πρὶν τὸ ἄγαλμα· ἀφοῦ δὲ ἐθερμαίνετο ἀρκετά, ἔρριπτον τὸ ἄθλιον πλάσμα εἰς τοὺς βραχίονάς του, ἔνθα τὸ τάλαν εὐθὺς κατεκαίετο. Διὰ νὰ μὴ ἀκούωνται δὲ αἱ φωναὶ τοῦ παιδίου, ἔκαμναν μέγαν θόρυβον διὰ τύμπανων ἢ ἄλλων μουσικῶν ὀργάνων πέριξ τοῦ εἰδώλου. Ταῦτα τὰ τύμπανα ὀνομάζοντο Τάφ, ἐξ οὗ παρήχθη τὸ κοινὸν ὄνομα τοῦ τόπου Τάφεθ, φθῆς. (Ἱερεμ. ζ'. 31, 32).

Μετὰ δὲ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ὁ τόπος οὗτος ἐθεωρεῖτο μὲ τὴν βδελυγμίαν ὥστε κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰωσία (2. Βασιλ. κγ'. 40) προσδιωρίσθη ὡς τόπος, ἐν ᾧ ὦφελον νὰ ῥίπτωσιν ὅλα τὰ νεκρὰ πτώματα τῶν ζώων καὶ τὰς ἀκαθαρτίας τῆς πόλεως, καὶ συνήθως ἦτον ὁ τόπος ἐνθα ἐτελεῖτο ἡ θανατικὴ ποινή. Ὁ τόπος λοιπὸν οὗτος κατήντησε κατ' ὑπερβολὴν βλαβερὸς· ἡ θεωρία του ἦτον ἀποτρόπαιος· ὁ ἀὴρ ἦτον μολυσμένος καὶ λοιμώδης, καὶ ὅπως διατηρῶσιν αὐτὸν ὅπωςδὴποτε ἀβλαβῆ

φ θ ο ρ ᾶ ς: πρὸς τὰ ἀνατολικά ἦτον ἡ κοιλάς ἢ ὁ χειμάρρος τῶν Κέδρων, διαχωρίζων τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν· πρὸς τὰ βόρεια δὲ ἡ χώρα ἦτον ὁμαλωτέρα, καὶ τοι εἰς πολλὰ μέρη βραχυόδης καὶ πετρώδης. Πρὸς τὰ Μ.Α. αἱ κοιλάδες τῶν Κέδρων καὶ τοῦ Ἰωσαφάτ ἦνοῦντο, καὶ τὰ ὕδατα ρέοντα διὰ τῶν βραχυοδῶν ὀρείων διευθύνοντο πρὸς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν, περίπου 15 μίλια ἀπέχουσαν.

Ἡ πόλις Ἰερουσαλὴμ κεῖται εἰς τὴν 31 μοῖραν καὶ 50 λεπτά βορείου πλάτους, καὶ τὴν 35 μοῖραν καὶ 20 λεπτά ἀνατολικῆς μήκους ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτέρου σημείου τῶν ὄρων τῆς Ἰουδαίας. Ἀπέχει ἀπὸ τῆς πόλεως Γιάφφα, τῆς κάλει Ἰόππης, 34 μίλια, οὐσίας τὸ ἐπίγειον αὐτῆς, καὶ 120 μίλια Μ.Α. ἀπὸ τῆς πόλεως Δαμασκού. Ἡ καλλίστη θεωρία τῆς Ἰερουσαλὴμ γίνεται ἀπὸ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν (α), ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ ὄρους τούτου, καθ' ὅσον

ἠνυχκόζοντο ν' ἀάπτωσι διαρκῶς πυρὶ. Ἡ ὑπερβολικὴ ἀθδία τοῦ τόπου, ἡ ἀκαθαρσία καὶ σήψις, ὁ μολυσμὸς τῆς ἀτμοσφαιρας, καὶ τὰ μεταγχολλικά πυρὰ τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα καίόμενα κατέστησαν τὸν τόπον τούτον ἓν τῶν τρομακτικωτάτων καὶ ἀποτροπαιοτάτων ἀντικειμένων, μετὰ τὰ ὁποῖα αἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν συνοικισμένοι. Ὠνομόσθη ἡ Γέεννα τοῦ πυρός, καὶ ἦτον ἡ εἰκὼν τὴν ὁραίαν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν συγχάκις μετεχειρίζετο ὅπως δηλώσθη τὴν μέλλουσαν τιμωρίαν τοῦ ἀμαρτωλοῦ.

(α) Ἀπὸ τοῦ ὄρους τούτου ἡ ἀποψις ὁλοκλήρου τῆς πόλεως Ἰερουσαλὴμ ἦτον τρώντι μεγαλοπρεπής. Ἀπὸ τούτου οἱ μαθηταὶ εδεδίξαν εἰς τὸν Σωτῆρα τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ Ναοῦ, καὶ ἀπὸ τούτου τὰ θεῖά του χεῖλη ἐξήνεγκον τὴν προφητείαν τῆς καταστροφῆς τοῦ τε ναοῦ καὶ τῆς πόλεως. Τὸ ὄρος τούτο ἐκχλείτο οὕτως ὡς παράγον μεγάλην ἀφθονίαν ἐλαιῶν. Ἦτον ἐγγὺς τῆς Ἰερουσαλὴμ « σαββάτου ἔχον ὁδὸν » (Πράξ. ἀ. 12), δηλ. ἀπέειχε τόσον, ὅσον ἦ-ον τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιτροπόμενον εἰς τὸν Ἰουδαῖον χρονικὸν διάστημα τῆς ὁδοπορίας του τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου· τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπερβαίῃ τὰς 2 χιλιάδας βήματα ἢ πέντε ἀποτελούσας ἑπτὰ καὶ ἡμισυ στάδια, ἦτοι ὀλιγώτερον τοῦ ἀγγλικοῦ μιλίου. Ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους ἦτον ὁ κήπος Γεθ-

τὰ πρὸς ἀνατολὰς ὄρη εἶνε ὑψηλότερα τῶν πρὸς δυσμὰς. Ἡ πόλις τὸ πάλαι περιεκλείετο διὰ δυνατῶν τειχῶν, μέρος τῶν ὁποίων μέχρι σήμερον ἵσταται. Ἡ θέσις τῶν τειχῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς παρελλάγη, ἐπειδὴ ἡ πόλις ἄλλοτε ὑπῆρξε μεγαλειτέρα, ἄλλοτε μικροτέρα, καὶ ἄλλοτε ἐξηπλώθη κατὰ διαφόρους διευθύνσεις. Τὸ μεσημβρινὸν τείχος τὸ πάλαι περιέκλειεν ὀλόκληρον τὸ ὄρος Σιών, καὶ τοι τὸ νεώτερον τείχος διερχόμενον διὰ τῆς κορυφῆς περιέκλειε περίπου τὸ ἡμισυ τοῦ ὄρους. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σωτήρος ἡμῶν, τὸ βόρειον τείχος περιέκλειε τὰ ὄρη Ἀκραν καὶ Μορίαν βορειῶς, καὶ τοι μετὰ τὸν θάνατόν του, ὁ Ἀγρίππας τὸ ἐξέτεινεν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε περιέλαβε τὸ ὄρος Βηζιθα βορειῶς· περίπου τὸ ἡμισυ τούτου περιέχεται ἐντὸς τοῦ σημερινοῦ τείχους. Τὰ ἀνατολικὰ καὶ δυτικὰ ὄρια τῆς πόλεως, ὄντα μᾶλλον περικρισιμένα ὑπὸ τῆς φύσεως τοῦ τόπου, διέμειναν μᾶλλον σταθερὰ τῶν ἄλλων. Ἡ πόλις ἀνατολικῶς περιερέετο μέρος μὲν ὑπὸ τῆς πηγῆς τοῦ Σιλοάμ μέρος δὲ ὑπὸ τῆς πηγῆς τοῦ Γιχὼν πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς πόλεως, ἧς τὰ ὕδατα διευθύνοντο εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφάτ· ἐν καιρῷ δὲ τοῦ Σολομῶντος διὰ τινος ὑδραγωγείου, μέρος τοῦ ὁποίου διαμένει μέχρι σήμερον, τὸ ὕδωρ ἐφέρετο εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῶν περιχώρων τῆς Βηθλεέμ. Εἰς ἑνὸς περίπου μιλίου ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς κώμης ταύτης κείνται ἐπὶ κατοφερείας αἱ τρεῖς δεξαμεναὶ τοῦ Σολομῶντος. Αὗται εἶνε κτισμέναι ἢ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης· ἡ ὑψηλότερον κειμένη δεξαμενὴ χύνει τὸ ὕδωρ αὐτῆς εἰς τὴν χαμηλότερον κειμένην, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ πίπτει εἰς τὴν τρίτην. Ἡ πρώτη τῶν δεξαμενῶν τούτων ἔχει 480 ποδῶν μῆκος, ἡ δευτέρα 600 καὶ ἡ τρίτη 660. Τὸ

σημανῆ (Μάρκ. ιδ'. 32). ἔ.θα ὁ Σωτὴρ ἰκέτευε τὸν οὐράνιον τοῦ πατέρα ὅπως εἰ δυνατόν παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ τὸ πατήριον τοῦ σταυρικοῦ θανάτου. Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τοῦ ὄρους ἦσαν τὰ χωρία Βηθφαγῆ καὶ Βηθανία. Τὸ ὄρος τοῦτο ἔχει ἐν περίπου μίλιον μῆκος, καὶ περὶ τοὺς 700 πόδας ὕψος, καὶ ὑπέρεκτεται τῆς Ἰερουσαλήμ ὡς ὅτε ἀπὸ τῆς κορυφῆς του πᾶν σχεδὸν μέρος τῆς πόλεως δύναται νὰ φανῇ. Τὸ ὄρος ἔχει τρεῖς κορυφάς. Ὁ σωτὴρ ἡμῶν ὑποτίθεται ὅτι ἀνελήφθη εἰς οὐρανὸς ἀπὸ τῆς μεσαίας κορυφῆς.

πλάτος καὶ τῶν τριῶν εἶνε 270 ποδῶν. Αἱ δεξαμεναὶ αὐταὶ εἶνε λελαξευμέναι ἐντὸς τοῦ βράχου καὶ ἔχουσι σχῆμα τετραγώνον. Ἡ πηγή τοῦ Σιλοάμ ἀκόμη ἐκβάλλει πολὺ ὕδωρ, ἐνῶ ἡ τοῦ Γυχῶν ἐνότιε στεστερεύει. Μία ὁμως δεξαμενὴ διατηρεῖται εἰσέτι ἐν Γυχῶν. Ἡ Ἱερουσαλήμ ἤκμαζεν εἰς ὕψιστον βαθμὸν λαμπρότητος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σολομῶντος. Μετὰ 400 ἔτη κατεστράφη ὀλοκλήρως ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος. Διέμεινε δὲ παντάπασι ἀκατοίκητος, διαρκούσης τῆς ἐβδομηκονταετοῦς Ἰουδαϊκῆς αἰχμαλωσίας. Ληξιάσης ταύτης ἀνεκτίσθη, καὶ ἀποκατεστάσθη κατὰ τι εἰς τὴν πρώτην τῆς μεγαλοπρέπειαν, ἐν ᾗ διετηρήθη περίπου 600 ἔτη, μετὰ τὸ τέλος τῶν ὁποίων κατεστράφη ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τοῦ Τίτου, στρατηγοῦ ρωμαίου τῷ 70 μ. Χ. Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ ἡ πόλις ἐν μέρει ἀνεκινίσθη ὑπὸ τὸ ὄνομα Αἰλία. Βωμοὶ καὶ ἄλλα μνημεῖα τῆς εἰδωλολατρίας ἀνηγέρθησαν ἐν αὐτῇ, καὶ τὰ ὅποια διετηροῦντο διαρκούσης τῆς εἰδωλολατρικῆς ἐξουσίας, ἕως οὗ ἡ Ἐλένη ἡ μήτηρ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καταστρέψασα τὰ μνημεῖα τῆς εἰδωλολατρίας, ἀνήγειρε μεγαλοπρεπεστάτην ἐκκλησίαν ἐπὶ τοῦ τόπου ἔνθα, ὡς ὑπετίθετο, ἦτον ὁ τόπος τῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν παθημάτων καὶ τῆς ταφῆς. Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ λεγόμενος ἀποστάτης προτιθέμενος νὰ καταστρέψῃ τὴν ἀξιοπιστίαν τῆς τοῦ Σωτῆρος προφητείας περὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ναοῦ (Μαθ. κς.) ἐπροσπάθησε ν' ἀνεγείρῃ αὐτόν. Ὁ ἱστορικός του, Ἀμμια: Μαρκελλῖνος (ἴδε Warburtons Divine Legation of Moses) λέγει ὅτι οἱ ἐργάται ἐκώλοντο ὑπὸ σφαιρῶν πυρὸς ἐξερχομένων τῆς γῆς, καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην. Ἡ Ἱερουσαλήμ διέμεινε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀνατολικῶν αὐτοκρατόρων ἕως τῆς βασιλείας τοῦ καλίφου Ὀμάρου τρίτου διαδόχου τοῦ Μωάμεθ, τοῦ ὑποτάξαντος αὐτὴν εἰς τὴν ἐπικρατείαν του περὶ τὸ 640. Οἱ Σαρακινοὶ κατεξουσίαζον τῆς Ἱερουσαλήμ ἕως τὰ 1099, ὅτε κατελήφθη ὑπὸ τῶν σταυροφόρων ἡγουμένου τοῦ Γοδεφρίγου τῆς Βοὐλῶνος. Οὗτοι ἐθεμελίωσαν νέον βασίλειον, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα ἦτον ἡ Ἱερουσαλήμ, διαρκέσαν 88 ἔτη, βασιλευσάντων 9 ἡγεμόνων. Τὸ βασίλειον τοῦτο κατεστράφη παντελῶς ὑπὸ τοῦ Σαλαδίνου. Καίτοι δ' οἱ χριστιανοὶ ἠδυνήθησαν καὶ πάλιν νὰ κυριεύσωσι

τὴν πόλιν, ἠναγκάσθησαν ἐκ νέου νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτήν. Τῷ 1217 οἱ Σαρακίνοι ἐφυγαδεύθησαν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες ἔκτοτε κατέχουσιν αὐτήν. Ἡ Ἱερουσαλήμ ἐπορθήθη καὶ ἐλεηλατήθη δεκάκις ἑπτὰ, καὶ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων κατεσφάγησαν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς.

Τώρα ὑπάρχει ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεπὲς τσαμίον—τὸ τοῦ Ὀμάρου λεγόμενον τσαμίον—ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως ὅπου ἦτον κτισμένος ὁ Ναός. Ἡ νῦν Ἱερουσαλήμ ἔχει σήμερον 40,000 περίπου κατοίκους, ὧν 20,000 εἶνε ὀθωμανοὶ, 10—12,000 Ἰουδαῖοι (παρπηδιδημοῦντες Εὐρωπαῖοι καὶ ἐγχώριοι Ἀραβες Ἰουδαῖοι), 4,500 ὀρθόδοξοι, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Κλήρου, 2500 Ἀρμένιοι συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Κλήρου, 800 λατῖνοι, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Κλήρου, 400—500 Διαμαρτυρούμενοι, συμπεριλαμβανομένων τῶν Ἱεραποστόλων καὶ τῶν ἀποίκων οἰκογενειῶν. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔχουσιν ἀριθμὸν τινα συναγωγῶν. Οἱ Λατῖνοι ἔχουσιν ἐν μοναστήριον καὶ τινα προσκυνήματα ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Τάφου. Οἱ Ἕλληνες ἔχουσι δώδεκα μοναστήρια καὶ τὰ πλεῖστα καὶ πρώτιστα τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ. Οἱ Ἀρμένιοι ἔχουσι τρία μοναστήρια ἐπὶ τοῦ ὄρους Σιών, καὶ ἓν ἐκτὸς τῆς πόλεως· οἱ Κόπται, οἱ Σύριοι καὶ οἱ Ἀβυστινοὶ ἀνὰ ἓν ἕκαστος. Οἱ Ὀθωμανοὶ, ἐκτὸς τοῦ τσαμίου τοῦ Ὀμάρου, ἔχουσιν ἄλλα 6, ὧν τὰ δύο, τὸ καλούμενον Σάχρ-Ἀλλά, ἦγουν πέτρα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ Χαρέμι-Σχερίφ, ἦγουν ἱερός γυναικωνίτης, κεῖνται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Σολομῶντος πρὸς τὸ μεσημβρινὸν τῆς πόλεως μέρος. Τὸ Σάχρ-Ἀλλά ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ἐκ τοῦ μαγνητιζμένου λίθου, ὅστις κατὰ τὴν παράδοσιν ἴστατο ἐπὶ Σολομῶντος ἐν τῷ ναφ ἑναέρως. Σήμερον διατηροῦσιν ἐν τῷ τσαμίῳ ἀντίτυπον τοῦ λίθου τούτου. Τὸ δὲ χαρέμι-Σχερίφ ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν του ἐκ τῆς παραδόσεως, ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ Χριστοῦ ἔμεινεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ἀρχαίου ναοῦ δώδεκα ὅλα ἔτη. Αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως εἶνε στεναὶ, καὶ αἱ οἰκίαι λίθινοι, τὸ πλεῖστον αὐτῶν μέρος εἶνε χαμηλαὶ καὶ ἀκανόνιστοι, μὲ πλακωτὰς στέγας ἢ δώματα, καὶ μὲ μικρὰ παράθυρα πρὸς τὴν ὁδὸν συνήθως περιπεφραγμένα μὲ σιδηρὰ δικτυωτά. Τὸ σχῆμα τῆς σημερινῆς πόλεως εἶνε

ἐπίμηκες. Τὸ τεῖχος, ὅπερ περικλείει αὐτὴν πανταχόθεν, ἀνηγέρθη τῷ 1534, κατὰ διατογὴν τοῦ Σουλτάνου Σολιμάν. Ἔχει δὲ τὸ τεῖχος τοῦτο ὕψος 40 ποδῶν, καὶ πλάτος 3 ποδῶν· καὶ εἰς πολλὰ μέρη αὐτοῦ ὑφούνται πύργοι ὕψους 120 περίπου ποδῶν· τοῦ ὅλου δὲ ἡ περιφέρεια εἶνε 4,030 βημάτων. Τὸ τεῖχος τοῦτο ἔχει ἐπτά πύλας, ἐξ ὧν αἱ πέντε μόνον εἶνε ἐν χρῆσει.

Ἡ Ἱερουσαλήμ παρουσιάζει σήμερον θέαμα ζωγραφικῆς μὲν λίαν, ἀλλὰ λυπηρᾶς ἀθλιότητος καὶ ἐρημώσεως. Ἐκ τῶν Εὐρωπαϊῶν περιηγητῶν καὶ τῶν Ἀραβῶν γεωγράφων ἐξάγεται, ὅτι ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρχε πρό τινων αἰῶνων εἰς πολὺ καλλιτέραν κατάστασιν. Ὅπως σήμερον παρίσταται, ἀποδεικνύει τὴν σαφεστάτην ἐκπλήρωσιν τῆς τοῦ Σωτῆρος προφητείας. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σωτῆρος ἡ πόλις τῆς Ἱερουσαλήμ ἦτον πόλις μεγάλη, καὶ ὠρσία, μὲ πληθυσμὸν ἐπέκεινα τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου Ὁ Ναὸς τῆς λατρείας τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἦτον, καὶ τοι παλὺ κατώτερος τοῦ ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος κτισθέντος, μεγαλοπρεπέστατος· ἀλλὰ σήμερον ἡ μὲν πόλις εἶνε ἐρημος συγκριτικῶς πρὸς τὸν ἀρχαῖον πληθυσμὸν, ἐπὶ δὲ τοῦ Ναοῦ οὐδὲν ἔχνος, οὐδὲν ἐρείπιον παρουσιάζεται πρὸς τὸν ἐπισκεπτόμενον περιηγητὴν. Ἰδοὺ ἡ τοῦ Σωτῆρος προφητεία· «ὅταν ἴδῃτε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς, . . . ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὄργῃ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ· καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμηλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ Ἱερουσαλήμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν».

(Λουκ. κἀ. 20, 24) (γ)

(ἐκ τοῦ Ἀγγλ. ὑπὸ Ο. Κ.)

(γ) Τοῦτο τὸ χωρίον διαφόρως ἐξηγεῖται παρὰ τῶν διαφόρων ἐρμηνευτῶν. Καὶ οἱ μὲν φρονοῦσιν ὅτι ὁ Σωτὴρ ὑπῆντίετο τὸν καιρὸν καθ' ὃν οἱ κατακτητὰ ρωμαῖοι ἔμελλον νὰ κτακυριεύωσιν αὐτῆς ἕως μέρος τῶν ἐθνικῶν ἤθελε δεχθῆ τὸν χριστιανισμὸν, ὑπὸ τὴν ἡ πόλις ἔπρεπε ν' ἀνακαινισθῆ. Κατ' αὐτοὺς ἡ προφητεία ἐπληρώθη ὅτε ἡ πόλις Ἱερουσαλήμ ἀνεκτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτεκράτορος Ἀδριανοῦ. Οἱ δὲ ὑποθέτουσιν ὅτι τὸ «ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν,»

ἀναφέρεται εἰς τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ὅταν ὅλα τὰ ἔθνη θέλουσι πιστεῦσαι εἰς Χριστόν, καὶ θέλουσι παύσει νὰ ἦνε ἔθνηκοί ἦτοι εἰδωλολάτραι, ὄλων γενομένων χριστιανῶν. Κατ' αὐτούς; ἡ Ἱερουσαλήμ θὰ διαικμήνῃ π ἄ ν τ ο τ ε ἔρημος. Ἄλλοι δὲ γνωμοδοτοῦσιν ὅτι ὁ Χριστὸς ὑπενόει διὰ τούτου τὸν καιρὸν τῆς χιλιετοῦς αὐτοῦ βασιλείας, ὅτε δηλ. τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας θὰ ἐξήκλωθῃ πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, θὰ βασιλεύσῃ προσωπικῶς ἐπ' αὐτῆς· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι πιστεύσαντες εἰς αὐτὸν θέλουσιν ἐπιστρέφει μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀνακαινίσει τὴν πόλιν καὶ τὸν Ναόν. Αὕτη δὲ εἶνε ἡ γνώμη τῶν Ἰουδαίων καὶ πολλῶν χριστιανῶν. Ἄλλ' ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου σαφῶς εἶνε, 1ον ὅτι ἡ Ἱερουσαλήμ ἐξ ὀλοκλήρου θὰ καταστρέφεται· 2ον ὅτι ἡ καταστροφή αὕτη θὰ ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν δηλ. ὑπὸ τῶν ρωμαϊκῶν ὀπλων· 3ον ὅτι αὕτη ἡ ἐρήμωσις θὰ διήρκει ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς ἐπέτρεπεν εἰς αὐτούς; νὰ κατακυριεύωσιν αὐτῆς; ἡρῆμωμένης, τουτέστιν ἐφ' ὅσον ἡ ἐρήμωσις αὕτη, ἦτις ἦτον ἡ ἐκδήλωσις τῆς ὀργῆς του διὰ τὰ κρίματα τοῦ ἔθνους, δὲν ἐπειθε τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸ νὰ ἐκζητήσωσι Κύριον τὸν Θεὸν των, ὅπερ κατὰ τὴν προφητικὴν γλῶσσαν τοῦ χωρίου τούτου σημαίνει νὰ δεχθῶσι τὸν ὑπὸ τῶν προγόνων των σταυρωθέντα Χριστόν ὡς τὸν ἀπεσταλμένον Μεσσίαν. Ὁ καιρὸς καθ' ὃν οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἐπιτραφῶσιν εἰς Χριστόν δὲν ὀρίζεται ἀκριβῶς διὰ τούτου τοῦ χωρίου. Ὅ,τι ἐκ τούτου καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς Γραφῆς ἐξάγεται εἶνε ὅτι ἡ Ἱερουσαλήμ θὰ ἀνακαινισθῇ καὶ οἰκηθῇ ὑπὸ τῶν χριστιανιστῶν Ἰουδαίων (Ρωμ. ιβ'. 26, 27, Ἠσαΐας νβ'. 20. Ψαλμ. ιδ'. 7. Ἠσαΐας κζ' 9. Ἰερεμ. λβ'. 31 κτλ. 2 Κορινθ. γ'. 16. Ἐβρ. ἡ. 8. ι'. 16). Τοιούτον τι εἶνε δυνατόν, καὶ οἱ πανταχοῦ διεσκόρπισμένοι Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτὴν ἔχουσιν ἀδικόπως ἐστραμμένα τὰ ὄμματα καὶ αὐτὴν ἐκζητοῦσιν ὡς τὸν ἰδικόν των οἶκον. Ἄλλ' εἴτε ἡ τῆς Ἱερουσαλήμ ἀνακαινισθῆναι θὰ συμβῇ ὑπ' αὐτῶν εἴτε ὄχι, ὁ καιρὸς καθ' ὃν τὰ ἔθνη θὰ ἐξουσιάζωσιν αὐτὴν εἶνε περιωρισμένος. Καθὼς ὅλαι αἱ ἄλλαι ἐπὶ τῆς γῆς πόλεις, οὕτω καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ θὰ ὑποκῆσθαι εἰς τὴν ἐπίρροην τοῦ εὐαγγελίου, θὰ καταικινήθῃ ὑπὸ τῶν φίλων τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ γίνῃ πάλιν ὁ τόπος ἔσθια ὁ Θεὸς; θὰ λατρεύηται ἐν εὐλοκίᾳ ὑπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὃς προσήκων. — Πότος; δὲ καιρὸς θὰ παρέλθῃ εἰς νὰ συμβῇ τούτο εἶνε γνωστόν μόνον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἀΐξεσε τοὺς χρόνους καὶ τοὺς καιροὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ.» (Ἠραβ. α. 7).

Ὅτι οἱ μεγάλοι ποιηταὶ δυστυχεῖς.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Γ. Φραντζῆ).

Γ'.

Θεόκριτος (1)

Οὐδὲν βέβαιον ἔχομεν περὶ τοῦ βίου τοῦ ἡγεμόνος τούτου τῆς βουκολικῆς ποιήσεως· γινώσκουμεν δὲ μόνον ὅτι ἦν Συρακούσιος, ὅτι ἤκμασεν ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου καὶ ὅτι ἔζη εἰσέτι καὶ ἐπὶ Φιλαδέλφου (2). Ὁ Θεόκριτος ἐλθὼν εἰς τὴν αὐτὴν τῶν περωτισμένων τούτων ἡγεμόνων, οἱ ὅποιοι μεγάλως ἐπροστάτευσον τὰς ὥραϊας τέχνας, ἐτιμήθη παρ' αὐτῶν καὶ πολλὰς ἔλοσθεν ἀμοιβάς· ἀλλὰ ἡ ἐκεῖθεν ἀναχώρησις του τῷ ὑπῆρξεν αἰτιος δυστυχίας μεγάλης, διότι ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του ἐπέπρωτο νὰ ὑποστῇ θάνατον τραγικώτατον. Ὁ τότε βασιλεὺς ἐν Συρακούσαις Ἰέρων ὑπεδέχθη αὐτόν, ἐλθόντα, μετὰ πάσης τῆς εἰς τὰ προτερήματά του ἀνηκούστης ὑπολήψεως· ἀλλ' ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς οὐχὶ μόνον δὲν περιποιήθη τὸν Θεόκριτον ὡς ὁ πατήρ του, ἀλλὰ καὶ ὕβρισεν αὐτόν ἀγενῶς. Ὁ ποιητῆς, ὡς φαίνεται, δὲν ὑπέφερε τὴν προσβολὴν ταύτην μετριοφρόνως, σιωπῶν τὴν ἀδικίαν, ἀλλὰ μάλιστα ἐτόλμησε νὰ ἀνταποδώσῃ αὐτὴν μετὰ πικρίας τοιαύτης, ὥστε ὁ Ἰέρων διὰ νὰ τιμωρήσῃ καὶ συγχρόνως διορθώσῃ αὐτόν, ὑπεκρίθη ὅτι θέλει προστάξῃ νὰ τὸν ἀπαγάγῃσιν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης. Τὸ πρὸς τὸν Θεόκριτον τοῦτο μᾶθημα ἦτο ἱκανῶς ἰσχυρόν· ἐν τούτοις ὁ λόγος τοῦ βασιλέ-

(1) Συνέχεια ἀπὸ τῆς σελ. 728. — Ἴδε καὶ σελ. 383.

(2) Οἱ νεώτεροι λέγουσι ρητῶς ὅτι ἐγεννήθη περὶ τὰ 290 π. Χ. ὅτι ἤκουσε μαθήματα παρὰ τῷ Φιλητᾷ τῷ Κῳφ καὶ Ἀσκληπιάδῃ τῷ Σαμῳ· ὅτι ἦν πολὺ συνδεδεμένος μετὰ τοῦ ποιητοῦ Ἀράτου, ὅτι ὑπῆρξε μέρος τῆς Πλειάδος (ὄνομα τιμῆς δοθῆν εἰς ἑπτὰ περιφήμους ποιητὰς Ἑλλήνας ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου), ἧς τὰ ἐνδοξότερα μέλη ἦσαν οὗτος ὁ Θεόκριτος, Ἀρατος, Ἀπολλώνιος ὁ Ρόδιος, Καλλίμαχος καὶ Λυκόφρων. Σ. Μ.

ως δὲν ἔσχε τὸ περιμενόμενον ἀποτέλεσμα, καὶ ἡ πρὸς τὸν ποιητὴν ἐπίδειξις τοῦ θανάτου δὲν ἠδυνήθη νὰ κατανικήσῃ τὴν παρωργισμένην αὐτοῦ πειθμονήν. Διὸ ἀντὶ νὰ μετανοήσῃ δι' ὅπερ ἔπραξεν, ὤρμησε μετὰ λοιδοριῶν καὶ ὕβρεων ἐναντίον τοῦ Ἱέρωνος, κατηγορῶν αὐτὸν ὡς ἄδικον καὶ τύραννον.

Τότε δὴ ἡ τοῦ βασιλέως προσποίησης ἐγένετο πραγματικότης, λίαν οἰκτρά, διότι μὴ ὑπακούων πλέον εἰς ἄλλο παρὰ εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς ὀργῆς του, διέταξε τὸν θάνατον τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἐξετελέσθη αὐθωρῶν. — 'Ὁ ἡγεμῶν οὗτος, πρὸς ὃν ἡ ἱστορία ἀποδίδει τιμὰς, ὤφειλε βεβαίως νὰ μετανοήσῃ δι' ἣν ἔπραξε βρβαρότητα· ἀλλὰ καὶ ὁ Θεόκριτος δὲν ἦτο ἀξιοκατάκριτος; τοῦτο δὲν εἶνε προσέτι μία ἀπόδειξις ὅτι τὰ ὀργίλα πάθη τῶν ποιητῶν βλάπτουσιν αὐτοὺς πολ-
λάκις τόσον ὅσον καὶ ἡ τύχη;

Πολλοὶ ὅμως σχολιασταὶ ἀπορρίπτουσι τὴν ἱστορίαν ταύτην, δι' ἰσχυρίζομενοι ὅτι ὁ ὑποστάς τὴν βρβαρότητα ταύτην ἦν ἄλλοις τις Θεόκριτος, φιλόσοφος, ἐκ Χίου, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου, ὡς κακολογήσας τὸν ἡγεμόνα τοῦτον. Ἐν τούτοις ὁ Ὀβίδιος, οὔτινος ἡ μαρτυρία ἰσχύει μᾶλλον τῆς ἐκείνων, ὁμιλεῖ θετικῶς περὶ τοῦ τραγικοῦ τούτου θανάτου τοῦ Συρακουσίου Ποιητοῦ.

Utque Syracusio praestrieta fauce poëtae,
Sic animae laqueo sit via clausa tuae.

'Ὡς ποιητοῦ τοῦ Συρακουσίου ὁ λάρυγξ περισφίχθη
Οὕτω καὶ σοῦ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς ὁ βρόχος νὰ διακόψῃ.

'Ὁ Θεόκριτος διακρίνεται μεταξὺ ὄλων τῶν ποιητῶν κατὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀφέλειαν. Ὁ τρόπος καὶ ἡ ἰδέα δὲν εἶνε δι' αὐτὸν πράγματα περιζήτητα· ἀμφοτέρω τρέχουσιν ἐκ τῆς καρδίας τοῦ ποιητοῦ, ὡς ἐκ πηγῆς ἀφθόνου. Καὶ τοι δὲ πλοῦσιος καὶ συγκι-
νῶν διὰ τῶν αἰσθημάτων καὶ παρομοιώσεων, οὐδὲν ἀφαιρεῖ ἐκ τῆς ζωηρότητος τῶν εἰκόνων αὐτοῦ διὰ τὴν ἀφθονίαν ταύτην, ἀλλὰ μάλιστα δίδει δι' αὐτῆς χάριν ἀφελῆ ἔλκουσαν, καὶ τὸ συμφέρον κινούσαν· ὥστε ἡ ἀνάγνωσις τῶν ποιήσεων αὐτοῦ ρίπτει εἰς τὴν ψυχὴν ἡσυχόν τι καὶ γλυκὺ.

Ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ προσέτι ἐνεργεῖ ἐπὶ τὸν ἀναγνώστην ὅπως μουσικὴ κατανοητικὴ, ἥτις ἐλευθερόνει τὸ πνεῦμα ταραχῆς ἐνοχλη-

τικῆς καὶ εἰτάγει ἀντ' αὐτῆς ἀνεπαισθήτως τὴν γαλήνην τῆς εὐ-
δαιμονίας.

Δύναται τις νὰ μεμφθῆ τὸν Θεόκριτον ὡς παρουσιάζοντα ἐνίοτε
λεπτομερείας καινὰς καὶ περιστάσεις ἀδιαφόρους, καὶ ὅτι αἱ ὑποθέ-
σεις αὐτοῦ ἔχουσι μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς ἀλλήλας· αἱ πλεῖσται
δ' αὐτῶν εἰσὶν ἀγῶνες πλαγιαίου καὶ φιλονεικίας ποιμῆνων. Ἡ
δ' ἀπλότης αὐτοῦ, οὕτα περὶ πλάκας ὑπερπερισσῆ, οὐδόλως συγκινεῖ,
ὁμοιάζουσα ἐνίοτε διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἀγροικίαν. Πολλάκις ὅμως
ὁ τοιοῦτος ἀπλοῦς καὶ γλυκὺς ποιητῆς, ὅσάκις μεταχειρίζεται τὰ
πάθη, λαμβάνει βαθμὸν ἐνεργείας τοιοῦτον, ὁποῖου δὲν ἐνομιζέτο
ἐπιδεικτικός. Διὰ νὰ καταπεισθῆ δὲ τις περὶ τοῦτου, πρέπει νὰ ἀνα-
γνώσῃ τὴν Φαρμακεύτριαν αὐτοῦ. Ἡ ἐρωμένη, ἣν ὁ ποιητῆς εἰσά-
γει, ἐνεργεῖ, αἰσθάνεται καὶ ἐκφράζεται, ὡς ἡ Φαίδρα ἐν τῷ παρα-
λογισμῷ αὐτῆς. Ὁ Ῥακίνας μάλιστα, ὅστις πολλοὺς χαρακτήρας
ἐδανείσθη παρ' αὐτοῦ, ἐθεώρει τὸ τεμάχιον τοῦτο, ὡς τὸ περιπα-
θέστατον τῆς ἀρχαιότητος.

« Μελέτα περὶ καλῶν ἐπιτηδευμάτων λέγειν,
ἵνα συνεισθῆς ὅμοια τοῖς εἰρημένοις φρονεῖν.
(Ἰσοκ. πρὸς Νικοκλέα). »

Κύριοι !

Οὔτε γνώσεων ἐπίδειξις, οὔτε φιλοδοξίας γαργαλισμὸς μὲ παρε-
κίνησε τὴν ἔδραν ταύτην καταλαμβάνων νὰ ὁμιλήσω πρὸς ὑμᾶς. Ἡ
ἰδέα μόνον ὅτι ἀποδεκτοὶ ἅπαντες οἱ λόγοι οἱ κατὰ σμικρὸν ἡμᾶς
ἄρχειν δυνάμενοι, καὶ ἡ ἐλπίς ὅτι μετ' ἐμὲ πολλοὶ πολλῷ ἐμοῦ
κρείσσοι λαμβάνοντες ἀφορμὴν τὰ κρείσσω θέλουσι μᾶς διδάξει,
μὲ παρεκίνησαν ἕνα, λαμβάνων τὸν λόγον σήμερον, προσπαθήσω νὰ
διέλθω μετ' ὑμῶν καὶ ἐκτυλίξω ἐν εἶδει συζητήσεως τὰ τὴν καρδίαν
μου πληροῦντα αἰσθήματα· διότι οὐδέποτε ἐφραντάσθη ὅτι καὶ ἐπὶ
στιγμῇ νὰ διδάξω ὑμᾶς δύναμαι.

Τὸ θέμα, Κύριοι, ὅπερ τολμῶ ν' ἀναπτύξω σήμερον εἶνε βεβαίως
τῶν δυνάμεών μου ἀνώτερον· ἔχων ὅμως πεποίθησιν ὅτι ἐν πάσῃ
περιπτώσει θέλετε μὲ δικαίως ἐπιεικῶς, προβαίνω θαρραλέως εἰς ἀ-
νάπτυξιν αὐτοῦ.

Ὁ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς πλασθεὶς ἄνθρωπος, τὸ ἐντελέστερον καὶ τελειότερον τοῦ Πλάστου δημιουργήμα ὀρεῖται νὰ ᾔηε ἡ διηγετικὴ ἡμῶν κέρμινα καὶ μελέτη. Ἐξετάζοντες αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς εἰς τὸν κόσμον ἐλευσεώς του, ἀκολουθοῦντες αὐτὸν κατὰ τὰς δυσφόρους τῆς ἀκμῆς καὶ παρακμῆς του ἐποχάς, ἐγκύπτοντες μετὰ προσοχῆς εἰς τὰς ἀτελευτήτους καὶ ἀψευδεῖς τῆς ἱστορίας σελίδας καὶ μελετώντες αὐτὸν κατὰ τε τὴν διανοητικὴν καὶ ἡθικὴν του ἀνάπτυξιν νὰ ἐξάγωμεν ἐκ τῆς ἐμβρυοῦς αὐτῆς μελέτης τὰ σωτηριώδη ἐκεῖνα μαθήματα, τ' ἀγαθὰ παραγγέλματα καὶ τὰς δόηγιας, αἵτινες πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν ἡμῶν θὰ φέρωσιν. Ἐπὶ τῆς γῆς ὄθεν εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου ἢ πῶς δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ φθάσῃ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς καλουμένην εὐδαιμονίαν ἔστω τὸ σημεῖον τοῦ λόγου θέμα, ὑπὸ πρακτικῆν μᾶλλον ἐξεταζόμενον ἔποψιν.

Πολλοὶ καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐποχῇ διαφοροτρόπως ἀπερᾶνθησαν περὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τινὲς μὲν αὐτῶν παραδέχονται ὅτι ἀδύνατον ἐν τῷ κόσμῳ νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, εἰς ὃ δύναται νὰ ὀνομασθῇ εὐδαίμων· ἄλλοι δὲ καὶ οἱ πλεῖστοι, ἐν αἷς οἱ τῆς Στοᾶς φιλόσοφοι καὶ οἱ Ἐπικουρείοι, τὸ ἐναντίον ὑπεστήριζαν, καὶ ἄλλοι τὴν μέσσην προπέμνειν ὅσον εἶπον ὅτι δύναται ὁ ἄνθρωπος γὰρ ὀνομασθῇ εὐδαίμων, τῆς εὐδαιμονίας ὅμως αὐτοῦ μὴ οὐσης διακροῦς, τουτέστιν εὐρισκόμενος ἐκάστοτε εἰς στείγμᾳς εὐδαιμονίας καὶ κακοδαιμονίας.

Πρὶν ἢ παραδεχθῶμεν γνώμην πινὰ ἐκ τῶν προεκτεθεισῶν, ἃς ὀρίσωμεν τὴν λέξιν Εὐδαιμονία· οὐδένα δὲ καλλίτερον ὀρισμὸν ἀπὸ τὸν τοῦ κορυφαίου τῶν φιλοσόφων Ἀριστοτέλους εὐρίσκωμεν. «Εὐδαιμονία ἐστὶν ἡ κατὰ τελείαν ἀρετὴν καὶ ἐν βίῳ τελείῳ ἀνεμπόδιτος ἐνέργεια τῆς ψυχῆς.» Τοιαύτη ὄθεν οὕτω διαφέρει τῆς εὐτυχίας, ἐξ ὑλικῶν μᾶλλον εὐπραγιῶν τῷ ἀνθρώπῳ προσγινομένης καὶ ἐκ τύχης ἢ ἐξ ἐνεργείας τῆς ψυχῆς περὶ τὴν τελείαν ἀρετὴν. Εὐδαίμων ὄθεν, Κύριοι, ἵνα ὀνομασθῇ καὶ ᾔηε τῷ ὄντι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν του πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν καθηκόντων του. Ἀλλ' ἵνα δοθῇ εἰς τὴν ἐξάσκησιν αὐτῶν, προαπαιτεῖται ἡ γνώσις τῆς ἀρετῆς, τῆς

τέλειας ἀρετῆς, τοῦ καθήκοντος καὶ λοιπῶν. Ἀποφεύγοντες ἐν-
ταῦθα, διότι εἶνε μακρὰν τοῦ σκοποῦ μας, τοὺς φιλοσοφικοὺς ὀρι-
σμοὺς τῶν ἀρετῶν, τὰς διαιρέσεις αὐτῶν καὶ τὸ πέλαγος τῶν ψυχο-
λογικῶν ἀναλύσεων, λέγομεν ὅτι τὰς τοιαύτας γνώσεις μόνον διὰ
τῆς παιδείας δύναται ν' ἀποκτήσῃ τις· διότι πρὶν ἢ ὁ ἄνθρωπος
γνωρίσῃ ἑαυτόν, πρὶν ἢ κατανοήσῃ ὅτι ὁ τε νοῦς καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ
χρῆζουσι καλλιέργειας, χρῆζουσι τροφῆς πνευματικῆς, κατ' οὐδὲν
τῶν ἀλόγων διαφέρει, τρέφων καὶ αὐξάνων μόνον τὸ σῶμά του,
ὑπερ κοινὸν μετ' αὐτῶν ἔχει. Ἄμα ὅμως γνωρίσῃ ἑαυτόν, ἄμα
δηλ. κατανοήσῃ τὸ θεῖον τῆς ἐλληνικῆς μεγαλοφυΐας παράγγελμα
« Γνωθὶ Σαυτόν » καὶ, τὸν προορισμὸν αὐτοῦ καλῶς ἐνοήσας, κα-
ταλάβῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἵνα ᾗ ὠφέλιμος τοῖς ὁμοίοις του,
ἀπὸ τῆν στιγμῆν ἐκείνην ὀφείλει νὰ στρέψῃ τὰ βλέμματά του πρὸς
τὸν πλησίον αὐτοῦ καὶ νὰ σκεφθῇ τίνι τρόπῳ δύναται ν' ἀναπνύσῃ
τὸν ὅμοιον του ἄνθρωπον, τίνι τρόπῳ δύναται νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὸν
ἐκ τοῦ βραβήρου τοῦ σκότους, τῆς ἀμαθείας καὶ δευσιδαιμονίας, εἰς
τὸ ὅποσον ἡμέραι πονηραὶ τὸν ἔρριψαν, τίνι τρόπῳ τέλος δύναται
τὸ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ περικάλυμμα διαρρηγνύων νὰ τεῖνῃ
αὐτῷ χειρὰ ἀδελφικὴν. Ἄν εἰς μόνον ἑαυτόν περιορισθῇ, ἂν τὸν
πλησίον του παραμελήσῃ, μὴ κηδόμενος περὶ αὐτοῦ ὅσον περὶ τοῦ
ἰδίου ἑαυτοῦ του καὶ ἀρνούμενος αὐτῷ πᾶσαν ἠθικὴν ἢ καὶ ὕλικὴν
σύμπραξιν, ὁ τοιοῦτος οὐδὲν ἕτερον εἰς τὸν κόσμον νὰ πράξῃ ἤλ-
θεν, εἰμὴ ὡς ἔξημερωμένον ζῶον νὰ διέλθῃ τὸν βίον, ἐντροφῶν
καὶ κωφεύων εἰς τὰς ἐπανελημμένας τῆς συνειδήσεως φωνὰς καὶ
καταπνίγων ἐν ἑαυτῷ πᾶν αἴσθημα φιλανθρωπίας καὶ πατριωτι-
σμοῦ. Ὁ τοιοῦτος μένει ἀπαθής, μένει ἀνάληγτος εἰς τὰς σπαρα-
ξικαρδίους φωνὰς τοῦ πεινῶντος, εἰς τὴν θέαν τοῦ ψύχους ἀπο-
θνήσκοντος παιδιοῦ, καὶ ὅμως εἶνε ἄνθρωπος! Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ
πῶς δύναται νὰ παρακάθῃται εἰς τράπεζαν πολυειδῶν φαγητῶν,
ἀκούων τὴν θύραν του κρουομένην ὑπὸ τρεμούσας χειρὸς λιμώτ-
τεντος ἀνθρώπου;

Πῶς δύναται ἐντὸς θερμοῦ δωματίου καθήμενος ἡσυχος ὑπὸ τὴν
θέαν λαμπρᾶς πυρᾶς νὰ λησμονῇ ἀσθενῆ ὄντα ἐπὶ ψάθης κείμενα καὶ
διὰ τῆς συσφιγξέως των προσπαθοῦντα νὰ θερμανθῶσιν ἐντὸς σκο-

τεινής και παγερός καλύβης, οὐτε καν την εκ της τροφής θερμότητα ἔχοντα; ο τοιοῦτος βεβαίως οὐδέποτε την ἐπί της γῆς ἀληθῆ εὐδαιμονίαν δύναται νά αἰσθανθῆ· ἡ ψυχὴ του οὐδέποτε θά πληρωθῆ τῆς θείας ἐκείνης μακαριότητος, τῆς ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος μόνο, προερχομένης. Εἰς μάτην, ὅταν μόνος, ὅταν ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῆς συνειδήσεώς του—διότι ἔρχονται ὄραι και στιγμαί, καθ' ἃς ὁ ἄνθρωπος ἀποσύρων τὰς ἐαυτοῦ αἰσθήσεις ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων στρέφει αὐτὰς πρὸς ἑαυτόν· αἱ στιγμαὶ αὗται εἶνε αἱ πολυτιμότεραι τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, διότι φαίνεται τῷ ὄντι ὁ ἄνθρωπος ὅτι πολὺ τῶν ἀλόγων διαφέρει· κατ' αὐτὰς δὲ τὰς στιγμὰς ὁ ἄνθρωπος ἐξάγει ὠφελιμώτατα μαθήματα διὰ τὸν βίον αὐτοῦ και διορθώνει τὰς ἐαυτοῦ σκέψεις· εἰς μάτην ὅταν συνέλθῃ εἰς ἑαυτόν και ἐρευνήσῃ τίς ὁ προορισμός του ἐν τῇ γῇ—ζητεῖ νά εὑρῇ τὰ θέληγτρα ἐκεῖνα, τὴν χαρὰν ἐκείνην τὴν πάσης ἄλλης ὑπερτέραν και ὑψηλοτέραν, ἣν περ πράξεις μόνον ἀγαθαὶ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀνταλλάτθουσιν. Ἡ πολυτέλεια και ὁ πλοῦτος, ἡ ὕλικὴ ἀφθονία και πάντα τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ δὲν δύναται νά φέρωσι τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἡδονὴν, τὴν μόνον ἱκανὴν ἵνα καταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον νά ἐννοήσῃ ὅτι θεῖου μετέχει πνεύματος. Διὰ τοῦτο βλέπομεν ἀνθρώπους περιρρομένους ὑπὸ θησαυρῶν και ὕλικῆς εὐπραγίας νά ᾔνη δυστυχεῖς ἐν τῇ ὕλικῃ εὐτυχίᾳ των, και ἄλλους εὐτυχεῖς ἐν τῇ δυστυχίᾳ των. Ἴσως κατ' ἀρχὰς φανῆ παράδοξον τὸ τοιοῦτον και ὁμως ἰδοὺ πρόχειρος ἡ ἀπόδειξις. Ὁ τῶν ἀνδρῶν ἀπάντων σφώτατος Σωκράτης ἀπολογούμενος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἔλεγεν «ἐμὲ Ἄνυτος και Μέλιτος ἀποκτεῖναι μὲν δύναται, βλάψαι δὲ οὐ.» Εὐδαίμων ἐν ὕλικαῖς στερήσεσιν, εὐδαίμων ἐπὶ τοσοῦτον μυσαρᾶ κατηγορία, εὐδαιμονέστερος τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἔπινε τὸ κώνειον ὁ μέγας ἐκεῖνος τὸν τε νοῦν και τὴν καρδίαν ἀνῆρ· διότι εἶχε τὴν συναίσθησιν ὅτι τὸ καθῆκον αὐτοῦ ἐξεπλήρωσεν, ἀποδώσας τῇ πατρίδι τὰ τροφεῖα, τοῖς συμπολίταις κατασταθεὶς χρήσιμος και τοὺς νέους τῆς ἐποχῆς διδάξας πᾶν ὅ,τι ν' ἀνυψώσῃ τὸν ἄνθρωπον δύναται, καταστήσας αὐτοὺς ἱκανοὺς νά ἐννοήσωσι τὸν ἀληθῆ τῆς δημιουργίας Κτίστην και ἐμπνεύσας αὐτοῖς τὰς θείας ἐκείνας ἐμπνεύσεις τῆς ὑγινοῦς διδασκαλίας και ἀληθοῦς μαθήσεως, ἐξ ὧν τοσοῦτοι ἀληθεῖς

αὐτοῦ μαθηταὶ διδάσκαλοι τῆς ὑψηλοῦ κατέστησαν· διότι εἶχε πάντοτε ὑπ' ὄψιν του ὁ μέγας ἐκεῖνος τοῦ Χριστιανισμοῦ Πρόδρομος· ὅτι ἡ μεγαλειτέρα τῶν ὑλικῶν στερήσεων καὶ δυστυχιῶν, ὁ θάνατος, δὲν ἤδυνάτο τὸ παράπαν νὰ βλάψῃ τὴν φήμην αὐτοῦ, ἥτις ἐπὶ τῶν ἐπερχομένων ἐμελλε νὰ διαχυθῇ γενεῶν, καὶ ὅτι ἤθελον μεμφθῆ τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὸν ἄδικον αὐτὸν τοῦ Σωκράτους θάνατον, ἡ δὲ ἱστορία ἤθελον ἀναγράφει τὸν μὲν Σωκράτην εἰς τὴν λαμπροτέραν αὐτῆς σελίδα, τὸν δὲ Ἄνυτον καὶ Μέλιτον εἰς τὴν τῶν ἀπίμων προδοτῶν καὶ αἰσχρῶν συκοφαντῶν θέσιν, μὴ δυνθέντας οὐ μόνον κηλίδα τινα ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ προσώπου νὰ προσάψωσιν, ἀλλ' οὔτε κἂν ἐπ' ἐλάχιστον τὴν λάμπην τῆς φιλοσοφίας καὶ θαυμάσιας αὐτοῦ γνώσεως καὶ ἀπείλου ἀρετῆς νὰ ἐπισκιάσωσιν. — Ὁ τὴν Μακεδονικὴν ὄρουν ἐν Βυζαντίῳ ταπεινώσας ἐνάρετος Φωκίων ἄντλων ἐκ τοῦ φρέατος τοῦ τὸ ὕδωρ καὶ ζυμῶν τὸν ἄρτον του μετὰ τῆς συζύγου του ἦτον εὐδαίμων καθόσον συντηρήνετο ἡδονὴν ἄφικτον, ἀναλογιζόμενος ὅτι ἐξετέλεσε τὸ καθήκον του· ἀπέναντι δὲ τῆς ἡθικῆς ταύτης ἡδονῆς, οὐδεμία ἄλλη ὑλικὴ ἡδονὴ ἢ ἀπόλαυσις ἤδυνάτο νὰ τὸν ἐπιτρέσῃ, οὐδεμία προσφερὰ ἤδυνάτο νὰ κλονίσῃ τὰς ἰδέας καὶ τὰ φρονήματά του. Διὰ ταῦτα ἀπήνησεν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Μεγάλου τῆς Μακεδονίας Δορυκτῆτορος· «Ἐκείτω με δοκεῖν καὶ εἶναι ἄνθρω καλὸν καὶ ἀγαθόν». — Ὁ δίκαιος Ἀρισπεύδης ὁ πολλακις ἀφορμὴν λαθῶν ἔνα ὑπερ πάντα ἄλλον Ἀθηναῖον πλουτήσῃ, ἀλλ' ὡς μηδὲν θεωρῶν τὰ πλούτη ἀπέναντι τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος, τῆς εὐμῆς καὶ τῆς ἀρετῆς· ὁ πετωχὸς Ἐπαμεινώνδας ὁ τὴν πατρίδα αὐτοῦ εἰς τὸν κοῖσεφῶνα δόξης ὑψώσας καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους νικήσας, ὁ εἶνα μόνον τρίθωνα ἔχων καὶ ὡς τὸν ἐλάχιστον δικαιώμενος πολίτην καὶ πόσαι ἄλλοι πῶθεν ἄλλοθεν ἤντλων τὴν ἡδονὴν ἀπέναντι τοσοῦτων θυσιαῶν; πῶθεν ἐπορίζοντο τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἡδονὴν τὴν ἀνωτέρους παντὸς ἄλλου αὐτοὺς κατασταίνουσιν, εἰμὴ ἐκ τῆς συνειδήσεώς των; — Ὁ τὸ κῆνειον πῶν Θεμιστοκλῆς καὶ τὸν θάνατον μάλλον προτιμήσας ἢ κατὰ τῆς πατρίδος αὐτοῦ νὰ στρέψῃ τὸν βραχίονα δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν, τὸ χρεός αὐτοῦ ἐκπληρώσας, ὅτι ἂν καὶ οὐδεμίαν ἀμοιβὴν πλέον εἰς τὸν παρόντα βίον ἐπερίμενεν, αἱ πρά-

ξεις ὁμοῦ αὐτοῦ ἀθάνατοι μένουσαι καὶ τὴν μνήμην αὐτοῦ ἀθάνατον
 θὰ ποιήσωσι καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μετὰ τὸν στέφανον τῆς ἀρετῆς
 καὶ δόξης αὐτὸν θὰ στεφανώσωσι ; τέλος πάντες ἐν γένει οἱ ἄνδρες
 ἐκεῖνοι, οἱ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ὑψώσαντες εἰς βαθμὸν τύπου καὶ
 παραδείγματος τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι, διῆγον ὡς ὁ ἐλάχιστος αὐτῶν
 συμπολίτης, καὶ δὲν ἔχουσαν παράδειγμα ἰδιωτικῆς οἰκίας ἢ οἰκο-
 δομῆς πολυτελεστέρας τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν καὶ καταστημά-
 των, ὧν τὰ ὑφιστάμενα λείψανα διεγείρουσι τὸν τε θαυμασμόν καὶ
 σεβασμὸν καὶ εἰσὶν ἀψευστάτη ἐτυμηγορία τῆς μεγαλοφυΐας αὐ-
 τῶν. Αἱ δὲ ἰδέαι τῶν Ἑλλήνων φωταγωγοῦσιν ὡς ἄραδες τὸν νέον
 πολιτισμὸν· διότι ἀπέναντι τῆς πολιτείας ὁ πολίτης μὴδὲν ἐλογί-
 ζετο καὶ τὰ πάντα ὑπέκυπτον ἐνώπιον αὐτῶν καὶ ἡ ἀτομικότης ἦν
 ἄγνωστος. Ὁλον δ' αὐτῶν τὴν ποσπάθειαν, ὅλας αὐτῶν τὰς δυ-
 γάμεις, τὰς ἔθετον εἰς τὸν βαθμὸν τῆς πατρίδος πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν
 συμπολιτῶν των, κατασταίνόμενοι ὅσον ὅλον τε ὀλιγαρχεῖς. Ὅσον
 μᾶλλον ὀλιγαρχεῖς εἶνε τις, τοσοῦτον ὀλιγωτέρας ἀνάγκας ἔχει καὶ
 ἐπομένως εὐχερέστερον εἰς τὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ ἀρικεῖται. Διὸ
 καὶ ὁ Πρόδοτος ἔλεγε περὶ τῶν Ἑλλήνων «Οἱ οὐ περὶ χρημάτων
 τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς» καὶ ἀλλαχοῦ «Τῇ Ἑλ-
 λάδι πενία μὲν ἀεὶ ποτε σύντροφος ἐστὶ, ἀρετὴ δὲ ἐπακτὸς ἐστὶ ἀπὸ
 τε σοφίης κατεργασμένης καὶ νόμου ἰσχυροῦ.» Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ
 πενία ἀχώριστος σύντροφος δὲν θέλει νὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ τὴν νῦν
 Ἑλλάδα· ἀλλὰ τοιαύτη πενία, ὅση ἦν τοσοῦτον ἀνεδείχθη τὸ Ἑλ-
 ληνικὸν ἔθνος, πλουτίσαν ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς τὴν οἰκουμένην
 ἅπασαν, προτιμητέα πλοῦτου ὑπάρχοντος μόνον ἐνόσφ ὑπάρχει τὸ
 ἔθνος, ἐξαλειφόμενου δὲ καὶ οὔτε ἴχνη τῆς ὑπάρξεώς αὐτοῦ μετὰ
 τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἔθνους ἐγκαταλιμπάνοντος. Εἶθε ὅθεν καὶ ἡ ση-
 μερινὴ Ἑλλάς ὑπὸ τὴν προγονικὴν εὐρισκομένην πενίαν νὰ πλουτῇ
 ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς καὶ νὰ καταστῇ ἀξία τῆς προγονικῆς εὐ-
 κλείας κληρονόμος.

Ἀναγκαῖα ὅθεν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὀλιγαρχία·
 διότι ἀποροῦσιν τις τὸ μὴ ἀνῆκον ἑαυτῷ, τὸ περιττόν, δίδει τοῦτο
 εἰς ἄλλον, ἀπόλυτον ἀνάγκην τοῦτου ἔχοντα.

Παραβάλωμεν νῦν τὰς ἀληθεῖς αὐτὰς ἀρετάς, τοὺς εἰς τὸν κό-

σμον τὸν προορισμὸν αὐτῶν καλῶς ἐννοήσαντας, μὲ τοὺς τὰ ἐναντία εἰς τὴν ζωὴν των πράξαντας, τοὺς βεβυθισμένους μὲν ἐντὸς θησαυρῶν καὶ πλοῦτου καὶ κατοικοῦντας ἐντὸς μεγάρων ἀπαστραπτόντων ἀπὸ χρυσῶν καὶ ἀδάμαντας, ἀλλὰ τὴν τυνευδισίαν των μὴ καθαρὰν ἔχοντας. Ὅσον οἱ τοιοῦτοι προσπαθοῦσι δι' ἐπιδείξεων νὰ λησμονήσωσιν εἰς τὸ βᾶθος τῆς χλιδῆς καὶ τῆς πολυτελείας τὴν καθ' ἑαυτῶν τῆς συνειδήσεώς των μομφήν, ὅσον περισσώτερον δίδονται εἰς ὕλικὰς ἀπολαύσεις ἵνα καταπνίξωσι τὴν τοῦ καθήκοντος φωνὴν καὶ τὴν τοῦ συνειδότος τύψιν, τοσοῦτω μᾶλλον αἱ τῆς ψυχῆς ἐξεγέρσεις σφοδρότεραι ἐγείρονται, κατασταίνουσαι τὴν ζωὴν των ὀληθῆ κόλασιν.

Πόσοι βασιλεῖς, καὶ ἡγεμόνες, πόσοι δεσπότες ἢ τύραννοι ἐν μέσῳ τοσαύτης δόξης καὶ πλοῦτου δὲν ἐζήλευσαν τὸν λιτὸν, ἀπλοῦν καὶ ἀγνὸν τοῦ ἐλαχίστου πολίτου βίον; ὀλίγοι βασιλεῖς κατέθεντο τὸ βασιλ. σκῆπτρον, ἵνα διὰ τοῦ ἀρότρου καὶ τῆς ἀέινης καλλιεργήσωσι τὴν γῆν; Πόσοι δὲν ἔδωκαν τέλος εἰς τὰς ἡμέρας αὐτῶν διὰ τῆς αὐτοχειρίας, διότι μετὰ τὴν δοκιμὴν καὶ γεῦσιν ἀπασῶν τῆς ἐκ τῆς γῆς ἡδονῶν δὲν εὕρισκον πλέον θέλητρον καὶ ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς; διότι οἱ δυστυχεῖς δὲν ἔχον γνωρίσει τὰ ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος θέλητρα καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐξασκήσεως τῶν ἀρετῶν γόητρον, ὅπερ εἰς τὴν ζωὴν μᾶς κρατεῖ καὶ μετ' αὐτῆς μᾶς συνδέει. Ὁ τῶν Ἀθηναίων νομοθέτης Σόλων δὲν ἠδυνήθη νὰ ὀνομάσῃ εὐδαίμονα τὸν μεγαλόπλουτον τῆς Λυδίας βασιλέα Κροῖσσον. Ἄς ἀναγνώσωμεν μετὰ προσοχῆς τὰς ἱστορίας, ἃς παρατηρήσωμεν μὲ πνεῦμα ἀπρόληπτον τὰς πλέον λαμπρὰς καταστάσεις, λέγει ὁ Βάμβας, καὶ θέλομεν γνωρίσει πόσον μακρὰν ἀπέχουσι τοῦ νὰ ἦνε εὐδαίμονες τῶ ὄντι, ὅσοι ἔφθασαν εἰς αὐτὰς μὲ μέσα ἀπὸ τὴν τυνευδισίαν καταδικαζόμενα ἢ ὅσοι δυνάμενοι ἀποφεύγουσι τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθήκοντος, καὶ θέλομεν πληροφορηθῆ περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης, τὴν ὁποίαν ἐπιβεβαίωσεν ἡ πέτρα ὄλων τῶν αἰώνων. Ὡς ἂν δὲ δυστυχῆ τις ἐλίπε ἀκολουθῶν τὴν ἀρετὴν, τοῦλάχιστον εἶνε ὅλως ἀδύνατον νὰ εὕρεθῃ ἀληθὴς εὐδαιμονία ἐκτὸς τῆς ἀρετῆς.— Ἄν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν καὶ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθόντων του κατέστη δυστυχῆς, καταφρονήσας πάντα τὰ δεινὰ καὶ

ὑποβληθεὶς εἰς ἀπίρους θυσίας, ὑπάρχει ὁμως ἐν αὐτῇ τῇ δυστυχίᾳ, τῇ ἐκ τῆς ἐναρέτου διαγωγῆς προελθούσῃ, μία παρηγορία, βαθμὸς τις εὐχαριστήσεως, ὅστις ὄχι μόνον τὴν πικρίαν αὐτῆς ἐλαττώνει ἀλλὰ παρέχει καὶ διδῆ αὐτῇ ὕψος τι μεγαλοπρεπές, ὕψονε ταύτην εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς πάσης εὐγενοῦς καὶ γενναίας ψυχῆς ὑπεράνω τῶν μεγαλητέρων εὐημεριῶν, ὅταν αὐταὶ τυγχάνωσιν οὕται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καρπὸς ἐνόχων καὶ ἀδίκων πράξεων. Τίς ἀγνοεῖ ὅτι δυνάμενοι νὰ ἐκτελέσωμεν γενναίαν τινὰ καὶ ἐνάρετον πράξιν καὶ μὴ πράττοντες ταύτην, ἔστω καὶ ἐφ' οἰαδὴποτε θυσίᾳ, δὲν ἠθέλομεν λυπηθῆ περισσώτερον μὴ πράξαντες αὐτὴν, παρ' ὅταν μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς ἠθέλομεν εὐρεθῆ εἰς οἰανδὴποτε στέρησιν;

Εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι τὰ μάλα συντείνει ἡ θρησκεία καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐκ τοῦ θεοῦ Εὐαγγελίου ἀπορρέουσα ἠθικὴ διδασκαλία καὶ ὑψηλὴ σοφία, ἥτις ὕψονε τὸν ἀνθρώπον ἀποκαλύπτουσα ἐκεῖ τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν καὶ τὸν ἀθάνατον αὐτοῦ προορισμὸν καὶ ὅτι δύναται νὰ συνεισφέρει εἰς τὴν δόξαν τοῦ αἰωνίου τῆς φύσεως δημιουργοῦ καὶ εἰς τὴν ὠφέλειαν τῶν ὁμοίων του. Διὰ τοῦτο ἀκολουθοῦντες καὶ ἐκτελοῦντες τὰς θείας παραγγελίας θέλομεν αἰσθανθῆ καὶ κατανοῆσαι ὅτι κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Πλάστου ἐπλάσθημεν, τῆς κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ κατανοήσεως ἐπερχομένης τῷ ἀνθρώπῳ ὅταν ἀκολουθήσῃ τὰς ἀρχὰς αἷ περ αὐτοῦ ὁ Πλάστης πρὸς ρύθμισιν τῆς ἐν τῷ βίῳ διαγωγῆς μας ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐχάραξε. Διότι τότε ἐννοεῖ ὅτι θεῖος μετέχει πνεῦν ματος καὶ τὸν προορισμὸν αὐτοῦ κατανοῶν βαίνει πρὸς τὴν πρόδοον καὶ τελειοποίησιν αὐτοῦ μέχρις οὗ καταστῆ ἱκανὸς τῆς θείας καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ νὰ μετάσχη μακαριότητος. Πρᾶγμα παράδοξον, λέγει ὁ Montesquieu, ἐν ᾧ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία φαίνεται ὅτι δὲν σκοπεύει εἰμὴ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, καθιστᾷ ἡμᾶς εὐδαίμονας καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ. Καὶ τῷ ὄντι τις δὲν εὐρίσκει ὠφέλειαν καὶ ἀψευδῆ ἡδονὴν εἰς τὰ σωτηριώδη ἐκεῖνα μαθήματα; μὴ ὁ πτωχὸς καὶ πένης δὲν παρηγορεῖται, βλέπων ὡς ἐν κατόπτρῳ ὅτι ἅπαντες ἐσμὲν ἴσοι, ὅτι προσωρινὸν τυγχάνει ὁ πλοῦτος εὐεργέτημα, μὴ δυνάμενος τὸ παράπαν νὰ ὠφελήσῃ τὸν κατέχοντα αὐτὸν ἄνευ τῆς ψυχικῆς γαλήνης, καὶ πολλάκις βλέπων τὸν κατέχοντα αὐτὸν καὶ μὴ

δυνάμενον νὰ μεταχειρισθῆ αὐτὸν ἐπωφελῶς ; τίς ἐν τῇ τρικυμῇ τῶν διεγέρσεων τῆς συνειδήσεώς του δὲν δύναται ποτιζόμενος ἐκ τῶν θείων ναμάτων τοῦ Εὐαγγελίου νὰ ἀλλάξῃ βίον, συμμορφούμενος μὲ τὰς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ νὰ καταστῆ οὕτω ἱκανὸς τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν ; τίς ἄσωτος δὲν ἐζήτησεν ἄσυλον ὑπὸ τὴν ἱεράν τοῦ Εὐαγγελίου σκέπην καὶ δὲν ἐλυτρώθη ; τίς ναυαγὸς εἰς τὸ πέλαγος τῶν ἀνθρωπίνων παθημάτων δὲν εὔρε παρηγορίαν ἀπὸ τᾶς χρυσᾶς τοῦ Εὐαγγελίου ἔπη, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ ἐν κακίᾳ καὶ ἐν ἀτιμώσεσι βιώσας δύναται μετανοῶν νὰ ἐξαγισθῆ δι' εἰλικρινοῦς ἐξομολογήσεως καὶ ἀπεκδυόμενος τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, διδόμενος δὲ εἰς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἀγαθοῦ, νὰ καταστῆ ἄξιος τῆς εὐσπλαγχνίας τοῦ ὑψίστου ;

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγομεν ὅτι ἀνυπόστατος καταφαίνεται ἡ γνώμη ὅτι δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ τύχῃ τῆς εὐδαιμονίας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Εἰς δὲ τὴν δόξαν τῶν περιοριζόντων τὴν εὐδαιμονίαν εἰς τὰς ἐπιρροὰς τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης παρατηροῦμεν ὅτι αἱ ἡδοναὶ καὶ λύπαι, ἥτοι τὰ ὄργανικὰ αἰσθήματα νοεῖα καὶ ἠθικά, ἅτινα ἔχουσι βαθμὸν τινὰ δυνάμεως καὶ ζωηρότητος, δὲν εἶνε εἰμὴ διαβατικά καὶ διαρρέουσαι περιστάσεις, ὧν ἡ ἐπιπρόσθεσις ἢ ἡ συχνὴ ἐπανάληψις ἡμπορεῖ ἀναμφιβίλως νὰ συνεισφέρει εἰς τὴν κυρίως λεγομένην εὐδαιμονίαν, γενικῶς ὅμως δὲν ἀποτελοῦσι καθ' ἑαυτὰ οὔτε τὴν μίαν οὔτε τὴν ἄλλην. Τὰ τοιαῦτα δὲ αἰσθήματα ἔχουσιν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἀναλόγως τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ, τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἰδιοσυγκρασίας· ἄν π. χ. ἡ Σπαρτιατικὴ ἐκείνη πρὸς ἡν ἀνήγγειλαν τὸν εἰς τὴν μάχην τοῦ υἱοῦ τῆς θάνατον, ἀπήντησε γενναίως ὅτι δι' αὐτὸ τὸν ἐγέννησεν ἵνα ἀποθάνῃ ἐνδόξως μαχόμενος ὑπὲρ Πατρὸς, τοιαύτην ἀπάντησιν βεβαίως δὲν θὰ δώσωσιν αἱ σημεριναὶ μητέρες διὰ τὸν θάνατον τῶν τέκνων των, καθόσον ἡ ἀνατροφή καὶ τὸ ὑπὲρ πατρίδος αἰσθημὰ των δὲν εἶνε ἱκανὰ νὰ πνίξωσι πᾶν αἰσθημα φίλτρου καὶ μητρικῆς ἀγάπης· ποῖα νῦν ἐκ τῶν δύο ἔχει δίκαιον πᾶς τις εὐκόλως κατανοεῖ. Οὕτω καὶ περὶ τῶν λοιπῶν φαινομένων τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης. Ὅρθῶς ἔραβ' ἰλέγεται « Οὐ τὰ πράγματα ἀλλ' αἱ περὶ αὐτῶν ἰδέαι καὶ δόξαι ταραττοῦσιν ἡμᾶς ». Ὁ Φωκίων δὲν ἐχάρη, ὅταν ὁ Μακεδὼν βασιλεὺς

ἔπεμψεν αὐτῷ τὸν χρυσόν, διότι εἶχεν ὑπ' ὄψιν του, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, τὴν πατρίδα, τὸ γενικὸν καλόν, καὶ ὅτι ὤφειλε νὰ μένη ἀδιάφορος, τὸ δ' αἰσθημά του τοῦτο ἦτον ἀνώτερον τοῦ ἄλλου, τοῦ νὰ χαρῆ διὰ τὴν ὑλικὴν ὠφέλειαν· ἐνῶ ἄλλος τις ἴσως, εἰς τὴν θέσιν του, θὰ τὸν ἐδέχετο εὐχαρίστως καὶ θὰ ἀπεκάλει ἑαυτὸν εὐδαίμονα.

Πρέπει ὅθεν ὁ ἄνθρωπος νὰ ρυθμίξῃ τὰς μετὰ τῶν ὁμοίων του σχέσεις, τὰς πράξεις, τὰς τῆς ψυχῆς του ἐνεργείας κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ νὰ συνειδήσῃ ἑαυτὸν εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς τύχης, ὥστε ἐν αἰδήποτε περιπτώσει ν' ἀποφεύγῃ τὸν σκόπελον τῆς λύπης, ἢ ἂν δὲν ἦεν δυνατὸν τὸ τοιοῦτον, νὰ μὴ αἰσθάνεται ἐξ αὐτῆς ἢ οὐδεμίαν ἢ τὴν ἐλαχίστην ἐντύπωσιν, ἐφαρμόζων τὸ τοῦ Κλεοβούλου « τὰς μεταβολὰς τῆς τύχης, γενναίως ἐπίστατο φέρειν. »

Εἶπομεν ἀρχόμενοι τοῦ λόγου ὅτι ἡ παιδεία εἶνε ὁ κυριώτερος μοχλὸς πρὸς γνῶσιν καὶ κατανόησιν τῶν ἀρετῶν· ἀλλ' ἡ παιδεία ὀφείλει πάντοτε νὰ συμβαδίζῃ μετὰ τῆς ἠθικῆς καὶ δικαιοσύνης. Διὸ ὀρθῶς ἔλεγεν ὁ ἀρχαῖος φιλόσοφος ὅτι « Πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία οὐ φιλοσοφία φαίνεται, » ὅπερ μετὰ πολλοὺς αἰῶνας κατὰ μίμησιν ὁ νομοδιδάσκαλος Ρωμαῖος μετέφερεν εἰς τὴν γλῶσσαν του λέγων « Veram, nisi fallor, non simulatam affectantes philosophiam. »

Ἡ τῶν ἐπιστημῶν γνῶσις ἄνευ τῆς ἠθικῆς, πολλάκις βλάπτει τὸν κατέχοντα αὐτήν· ἐντεῦθεν τὸ ἀξίωμα « ὁ δ' ἂν μὴ ὀρθὸν ἦ, οὐκέτι φήσομεν τοῦτο νόμιμον εἶναι. » καὶ τὸ « οὐδὲν ἐστὶν ὠφέλιμον, ἂν μὴ ἔντιμον· καὶ πᾶν ἔντιμον ὠφέλιμον. » Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι οἱ Ἕλληνες τὴν ἠθικὴν θεώρουσαν ἀχώριστον τῆς πολιτικῆς, ἣν περ ὅμως ἀρχήν, καὶ τοι εἰς ἑαυτοὺς οἱ νεώτεροι ἐπὶ ματαίᾳ προσπαθοῦντες ν' ἀποδώσωσιν, ἤμιστα ἐφαρμόζουσιν οἱ ἐν τοῖς πράγμασι, κατασταλόντες τοὺς λαοὺς ἔσμαιον τῶν παθῶν καὶ τῶν ἀτομικῶν αὐτῶν διαθέσεων καὶ οὐδέποτε πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς εὐδαιμονίας αὐτοὺς ἄγοντες. Διὰ τοῦτο δικαίως ὁ Πλάτων ἔλεγεν αἰτιτόμενος τὸν σύνδεσμον τῆς πολιτικῆς μετὰ τῆς ἠθικῆς ὅτι « τότε αἱ πόλεις εὐδαιμονήσουσιν, ὅταν οἱ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν ἢ αἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, » ἐννοῶν ὅτι πᾶσα Κυβέρνησις ὀφείλει βα-

δίζειν τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ δικαίου, ἐρειδομένην ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν· ἄλλως ἐμπνέουσα τὴν δυσπιστίαν καὶ τὴν διαφορὰν, φέρει αὐτοὺς εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ τὴν καταστροφὴν των.

Παιδεία ὅθεν συμβαδίζουσα μετὰ τῆς ἠθικῆς καὶ δικαιοσύνης, ἐν ἣ συλλήθδῳην πᾶσα ἀρετὴ ἐστίν, ἐξάσκησις τῶν ἀρετῶν, προσπάθεια καὶ σύντονος ἐνέργεια πρὸς ὑπερνίκησιν τῶν μεταβολῶν τῆς τύχης, ἀποχὴ τοῦ περιττοῦ ἤτοι ὀλιγάρκεια, θρησκευτικὴ πίστις, εἰς τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα πρὸς καταρτιμὸν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καλουμένης εὐδαιμονίας, ἣτις ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῆ ἐνόσω ὁ ἄνθρωπος δὲν θέσῃ εἰς ἐνέργειαν πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις, δὲν λάθῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ πᾶσαν θυσίαν ἠθικὴν τε καὶ ὕλικὴν πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ὁμοίου του, πρὸς συλλογὴν πάσης μὲθῆσεως διὰ τὸν λαόν, ἣτις νὰ τείνῃ εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν του, καὶ εἰς τὴν ἐξάλειψιν πάσης ἄλλης τεινούσης εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν διαφορὰν τοῦ ἕνα δυνῆθῃ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἱκανὸν πρὸς ἀποδοχὴν τῶν ἄνω ἐκτεθεισῶν ἀρχῶν καὶ παραγγελμάτων οὕτως, ὥστε τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην στιγμὴν, καθ' ἣν μετακαλεσθῶμεν παρὰ τοῦ Πλάστου, ἀγογγύστως καὶ μὲ μειδιῶντα χεῖλη νὰ δεχθῶμεν τὸν θάνατον ἔχοντες τὴν καρδίαν καὶ τὴν ψυχὴν ἤρεμον καὶ τὴν συνειδησιν ἀγνήν καὶ καθαρὰν· ὄντες δὲ βέβαιοι ὅτι τὸ καθῆκαν ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐξετελέσαμεν, νὰ ἐλπίζωμεν τὴν δικαίαν ἀνταμοιβὴν παρὰ τῶν ἀσπίλων τοῦ Πλάστου χειρῶν.

Ἄς παύσωμεν ὅθεν περιοριζόμενοι εἰς διδασκαλίαν μόνον· ἄς ἔλθωμεν εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν. Βύριτκόμεθα εἰς τὸν αἰῶνα τῆς ἐργασίας, εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς πράξεως, εἰς τὸν καιρὸν τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἰδεῶν· ἐπομένως μᾶλλον ἐνεργείας ἢ διδασκαλίας ἀνάγκην ἔχομεν. Ἄς λαμβάνωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν στέρησιν τῶν ὁμοίων μας καὶ ὁ σκοπὸς ἡμῶν πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν πάντοτε ἄς τείνῃ. Ἄς πλησιάζωμεν αὐτόν, ἄς τὸν χεραγωγῶμεν εἰς τὴν πρόοδον καὶ ἄς μὴ περιοριζώμεθα μόνον εἰς λέξεις κενὰς γράφοντες καὶ λέγοντες ὅτι ἅπαντες ἐσμεν ἴσοι καὶ ὅτι τὰ αὐτὰ ἅπαντες δικαίωματα ἐν τῇ κοινωνίᾳ χαίρομεν, καὶ ἔπειτα νὰ μὴ καταδεχώμεθα οὐτε νὰ προσδλέπωμεν εἰς τὸν ὁμοίον μας, διότι εἶνε κατωτέρας κοινωνικῆς τάξεως. Τὰς ἰδέας ταύτας

ἄς τὰς ἀπορρίψωμεν, διότι εἰσὶν ἀπηρχαιωμένοι ἰδέαι αἰῶνος, παρελθόντος ἤδη.»

‘Ο λαός, Κύριοι, εἶνε ἄδολος· ἔχει γενναίαν καὶ ἀθῶαν τὴν καρδίαν, ἀλλὰ στεναρίζει ὑπὸ τὸ ἄγχος τῆς ἀμαθείας καὶ τοῦ σκότους. Ἄνάγκη νὰ χειραφετηθῇ, ἀνάγκη νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τοῦ σκότους. Ἰδοὺ τὸ ἔργον διὰ τὸ ὁποῖον ἡ νέα ἡμῶν γενεὰ ἐξελέχθη. Πρὸ πάντων ἄς μὴ λησμονῶμεν ποτὲ τὸ τοῦ Θεοῦ λόγιον « Ἐὰν ἂ τοῖς ἄλλοις ἐπιτιμῶμεν αὐτοὶ μὴ δρῶμεν, ἄριστα καὶ δικαιοτάτα βιώσωμεν(1). »

Ἄθανάσιος Χριστόπουλος. (2)

Ἐγεννήθη κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1772 ἐν Κοστορίᾳ τῆς Μακεδονίας ἀπὸ γονεῖς πτωχοῦς μὲν ἀλλὰ τιμίους. Ὁ πατὴρ του Ἰωάννης Χριστόπουλος ἦτον ἱερεὺς, φεύγων δὲ τὰς ὑπὸ τῶν τότε ἐνεργουμένας βίαιοπραγίας κατέφυγεν εἰς Βουκουρέστιον φέρων μεθ’ ἐκτουτοῦ καὶ τοὺς δύο υἱοὺς του Ἄθανάσιον καὶ Κυριάκον.

Ὁ πρεσβύτερος τούτων Ἄθανάσιος, προικισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ σπανίαν εὐφυΐαν καὶ ὀξύνοϊαν, δὲν εἶδυτο νὰ μένη ταπεινὸς καὶ ἀσήμαντος, ἀλλὰ κεντῶμενος ἀπὸ τὸν πρὸς τὰ γράμματα ἔρωτα, δικταέτης ἤδη ἐπεδόθη μὲ ζῆλον διακαῆ κατ’ ἀρχὰς εἰς τὴν μάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, διακούσας τοῦ τότε ἐν Βουκουρεστίῳ σχολαρχοῦντος Νεοφύτου Καυσοκαλυβίτου.

Ἀφοῦ δὲ μὲ τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ ἀδιάκοπον ἐπιμέλειαν του ἔγινεν ἐντὸς μικροῦ διαστήματος ἐγκρατέστατος τῆς Ἑλληνικῆς, ἀμέσως ἐξοκονόμησεν ὡς ἠδύνατο χρηματικά τινα μέσζα καὶ μετέθη εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῆς Βούδας. Μαθὼν δὲ καλῶς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν ἠθέλησε ν’ ἀκολουθήσῃ τὴν σειρὰν τῶν ἱατρικῶν μαθημάτων, καὶ ἐκ Βούδας μεταβάς εἰς Πατάβιον, ἠκροάσθη ἐν τῷ περικλεῖ πανεπιστημίῳ τῆς πόλεως ταύτης τὴν σειρὰν τῆς ἱατρικῆς, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τῆς νομικῆς, πρὸς ἣν ἐκ φύσεως ἰδιαιτέραν εἰδείκνυε κλίσιν.

(1) Ὁμιλία ἀπαγγελθεῖσα ἐν τῷ Ἀναγνωστηρίῳ « Ἡ Σμύρνη » ὑπὸ Α. Σμιτοπούλου.

(2) Ἴδε καὶ σελ. 724 ἐν ὑπόσημ. 2.

Οὕτω δὲ κατάρτισθεις ὁ Χριστόπουλος ἐπανῆλθεν εἰς Βουκουρέστιον καὶ προσφκειώθη τῇ τότε θρυλλομένῃ διδασκάλῳ Λάμπρῳ Φωτιάδῃ, ὅστις τόσον ἐθαύμασε τὴν εὐρυσμάθειαν καὶ γλωσσομάθειάν του, ὥστε συνέστησεν αὐτὸν ὡς οἰκοδιδάσκαλον τοῦ ἡγεμονείου τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζη, μετ' οὐ πολὺ ἐκτιμήσαντος δεόντως τὰ σπάνια πλεονεκτήματα τοῦ Χριστοπούλου, διότι ἐκτὸς τῶν γνώσεων ἦτο προκισμένος μὲ εὐθυμίαν, χάριν εἰς τοὺς λόγους καὶ κομψότητα ἀμιμητον εἰς τὰς ἐκφράσεις ὅθεν τιμήσας αὐτὸν μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Καμινάρη τὸν διώρισε καὶ δικαστὴν εἰς ἓν ἀπὸ τὰ πρῶτα δικαστήρια τοῦ Ἰασίου.

Κατ' ἐπίμονον παράκλησιν τοῦ φιλομούσου τούτου ἡγεμόνος ὁ Χριστόπουλος συνέγραψε τότε τὸ ὄραμα « Ἀχιλλεύς, » παρασταθὲν πολλάκις καὶ θαυμασθὲν ὑπὸ ὄλων.

Κατὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζη ἤλθε μετ' αὐτοῦ καὶ ὁ Χριστόπουλος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνα ἐλεύθερος ἀπὸ τὰς πρῶτον περιπτώσας αὐτὸν ἀσχολίας ἀφωσιώθη εἰς τὴν λατρείαν τῶν Μουσῶν. Εἰς τὴν εὐκαιρίαν καὶ ἄνεσιν τῆς ἐποχῆς ταύτης ὀφείλονται τ' ἀθάνατά λυρικά του ποιήματα, τὰ ὁποῖα διὰ τὴν ποικίλην χάριν καὶ τερπνότητα καὶ διὰ τὸν ἄμεμπτον καὶ ἁρμονικὸν τῶν ἰδεῶν των σύνδεσμον θαυμασθέντα ἐκλείτταν τὸν ἄνδρα, ὅστις ἐπεκλήθη νέος Ἀνακρέων.

Εἰς τὴν ἰδίαν αὐλὴν τοῦ Μουρούζη εὐρισκόμενος συνέταξεν ὁ Χριστόπουλος καὶ πόνημα κλασικώτατον περὶ ποιητικῆς, ἐν ᾧ κατὰ πλάτος ἐμίλει περὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιήσεως, περὶ τοῦ ὅφους καὶ τῶν κανόνων αὐτῆς. Τότε δὲ συνέθεσε καὶ τὴν Στιχοουργικὴν τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης. Τοῦ δευτέρου ποιήματος περιλαβὼς μόνον διεσώθη ὑπὸ Στεφάνου Κανέλου, καταχωρισθεῖσα ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τῶν λυρικῶν καὶ ἐν τῇ ἀνοστυπώτει τῶν Παρισίων (1833)· τὸ δὲ πρῶτον τοῦ Χριστοπούλου πόνημα περὶ ποιητικῆς ἀπωλέσθη.

Ἐν Βουκουρεστίῳ λογοτριβῶν μετὰ τοῦ σπουδαίου φίλου του Στεφάνου Δούγκι διδασκάλου τῆς φυσικῆς, περὶ κενοῦ καὶ τῆς ἀτομικῆς αἰρέσεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων φιλοσόφων, ἔγραψε κατ' αἰτησιν τοῦ ἡγεμόνος Μουρούζη σπουδαιότητα ὑπὲρ τοῦ κενοῦ διατριβήν, ἐπιπροσθηθεῖσα καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Δούγκι, δι' ἧς ἀπεδείκνυεν ὅτι ὑπάρχει εἰς τὴν φύσιν τὸ κενόν, κατὰ τὸν Δημόκριτον λέγοντα ἔτε ἢ δὲ ἄτομα καὶ κενόν. Περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ὕστερον, παίζων μᾶλλον ἢ σπουδάζων, ἔγραψε τὸ ἀστεῖον καὶ πλήρες χάριτος ποιημάτιον, οὗ ἡ ἀρχή.

Φίλε Στέφανε νὰ ζήσης

Ποῦ διδάχγεις ὅτι ἡ φύσις

Δέν τὸ θέλει τὸ κενόν. κτλ.

Θιασώτης τοῦ ἀπλοελληνικοῦ ὕφους ὁ Χριστόπουλος συνέλαβε τὰ σχέδιον ν' ἀνεγείρῃ πλήρες οἰκοδόμημα τῆς καθομιλουμένης γλώσσης. Ὅθεν συνέταξε τὴν αἰολοδωρινὴν γραμματικὴν, ἐπὶ τῇ

βάσει τῆς ὁποίας συνέθεσε καὶ τὸ δράμα « Ἀχιλλεύς »· διὰ τῆς γραμματικῆς ταύτης πλείστας ἐχούσης τὰς ἑλλείψεις, ὁ Χριστόπουλος ἠθέλησε νὰ παρακινήσῃ τοὺς λογίους εἰς τὴν μὴ ἀπόρριψιν ἀνεξετάστως γλώσσης λαλουμένης, πλουτούσης εἰκόνων, δυνάμεως, χάριτος καὶ ἐκφράσεως, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἦτο γέννημα τῆς Αἰολικῆς καὶ Δωρικῆς καὶ προτρέπων αὐτοὺς εἰς καλλιέργειαν ταύτης. Ἀκολουθῶν, ἀνέλαβε τὴν σύνταξιν λεξικοῦ, παραδεχθεὶς τὴν μέθοδον καὶ τάξιν τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου. Ὅθεν ἀκολουθῶν τὴν μεθοδικὴν τάξιν τοῦ ρηθέντος λεξικογράφου ὁ Χριστόπουλος ἔφθασε μέχρι τοῦ στοιχείου Η, πλὴν ἕνεκα τῶν ἐπελθουσῶν ταραχῶν διέκοψε τὴν περαιτέρω ἐξακολούθησιν. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ὁ Χριστόπουλος συνέγραψε πραγματείαν περὶ προφορᾶς τῶν ἀρχαίων, ἐν ᾗ ἀνασκευάζει τὸ σύστημα τοῦ Ἑράστμου κατεδείκνυεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐπρόφερον ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ οἱ σημερινοὶ ἀπόγονοὶ των.

Ὑστερον ἀναθεωρήσας τὴν αἰολοδωρικὴν γραμματικὴν τοῦ ἐπεξεργάσθη φιλολογικώτερον αὐτὴν καὶ λαθῶν ἀφοριστῶν ἐπραγματεύθη περὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους καὶ τῆς γλώσσης του, περὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς θρησκείας του.

Εἰς τὴν νεότητά του ἐδοκίμασε νὰ μεταφράσῃ τὸν Ὅμηρον εἰς γλῶσσαν ἀπλοελληνικὴν διὰ στίχων ὁμοιοκαταλήκτων, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν ἐν τῇ ὁμοιοκαταληξίᾳ νὰ τηρηθῇ κατ' ἀκρίβειαν ἡ ἔννοια τοῦ ποιητοῦ, παρήτησε τὴν πρόθεσιν ταύτην καὶ πολὺ ὕστερον ἐφάντασθη νὰ δοκιμάσῃ τὴν εἰς ἀνομοιοκαταλήκτους δεκαπεντασυλλάβους μετάφρασιν. Οὕτω δὲ μετέφρασε τὴν πρώτην ραψωδίαν τῆς Ἰλιάδος οὐχὶ ὡς ἔργον τέλειον, ἀλλὰ τρόπον τινὰ ὡς ἀπόπειραν καὶ δοκίμιον διὰ τοῦ μεταγενεστέρου.

Τῷ 1812 προσκληθεὶς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἡγεμόνος Καρατζᾶ, ἀπεχωρίσθη ἄκων τῆς Μουρουζικῆς οἰκογενείας, πρὸς ἣν στενὸς σύνδεσμος καὶ αἰσθημα εὐγνωμοσύνης τὸν ἐκράτει προσηλωμένον. Ἐλθὼν εἰς Βλαχίαν ὁ Χριστόπουλος διωρίσθη δικαστής. Μετὰ δὲ παρέλευσιν ἐπὶ ἔτους, κατὰ ζήτησιν μάλιστα τῶν ἐν Βλαχίᾳ Προξενείων τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, ὁ ἡγεμὼν Καρατζᾶς συνέστησε δικαστήριον πρὸς ἐκδίκασιν τῶν μεταξὺ τῶν αὐτοχθόνων καὶ τῶν ὑπηκόων τῶν ξένων δυνάμεων ἀναφυομένων διαφορῶν. Πρόεδρον τοῦ νεοσυστάτου

ἐκείνου δικαστηρίου, ἐπικληθέντος λογοθεσία τῶν ξένων ὑποθέσεων, διώρισε τὸν Χριστόπουλον καὶ διὰ τὴν ἱκανότητά του καὶ κατὰ ρητὴν ζήτησιν τῶν Προξένων, ἀφοῦ πρῶτον ἀπὸ Καμινάρην ἐπροβίβασεν αὐτὸν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Λογοθέτου. Τῶν ἀποφάσεων τοῦ δικαστηρίου τούτου μόνον πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐγίνετο ἔκκλησις.

Κατὰ προτροπὴν τοῦ Χριστοπούλου συνετάχθη ἡ ἐπὶ Καρατσᾶ ἐκδοθεῖσα νομοθεσία τῆς Μολδαβίας.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ Ἀθανάσιος συνέγραψε τὰ πολιτικὰ σοφίσματα.

Ὁ Χριστόπουλος ἦτο καὶ καλὸς μουσικὸς, τονίσας αὐ μόνον διαφορὰ ἄσματά του, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ὕμνους ἐκκλησιαστικούς. Ἀπέθανε τῷ 1847.

(Ἐκ τῆς Νεοελλ. Φιλολογίας Κ. Ν. ΣΑΘΑ.)

Ἀνατροφὴ τῶν τέκνων παρὰ τοῖς Γότθοις

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ).

Οἱ Γότθοι συνείθιζον τὰ τέκνα των ἀπὸ τῆς τρυφερωτάτης τῶν ἡλικίας νὰ ὑπομένωσιν ὅλας τὰς σκληρότητας τοῦ φύγου, τοῦ κόπου καὶ τῆς πείνης· ἐδίδασκον αὐτὰ νὰ κρατῶσιν ὄπλα, νὰ καταδιώκωσι θηρία, νὰ κολυμβῶσιν ἐντὸς τῶν πλατυτάτων ποταμῶν καὶ νὰ μάχωνται γυμνὰ μὲ ἀμυντικὰ ὄπλα. Ὅταν ἔφθαναν εἰς ἡλικίαν 15 ἐτῶν, τοσαύτην εἶχον ἰσχὺν καὶ τοσαύτην πεῖραν, ὥστε ἠδύναντο νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ λάβωσι θέσιν εἰς τὸν στρατόν.

Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ἰδιαιτέρα τελετὴ ἐγίνετο. Ἐδίδον εἰς αὐτὰ περικεφαλαίαν, ὄρου καὶ ἀσπίδα, καὶ τοῖς ἔλεγον ὅτι, ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἔπρεπε νὰ θεωρῶνται ὡς κύριοι ἐκυτῶν, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ φροντίζωσι διὰ τὴν συντήρησιν καὶ ὑπεράσπισίν των, καταγινόμενα εἰς τὸ κυνήγιον καὶ τὸν πόλεμον.

Ἡ ἀσπίς, ἣτις προσεφέρετο εἰς αὐτά, ἦτο ὀλοτελῶς λευκὴ καὶ λεῖα· ἦτο δὲ ἀπηγορευμένον εἰς τὰ παιδίκα νὰ ζωγραφίσωσιν ἐπ' αὐτῆς κόσμημά τι ἢ σύμβολον, πρὶν ἢ ἤθελον κατορθῶσαι ἀξιολόγον τινα πράξιν· Ἡ ἀσπίς αὕτη ἐκαλεῖτο ἀσπίς τῆς προσδοκίας.

Ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ κοσμήσῃ τὰς ἀσπίδας των ἔδιδεν εἰς αὐτὰ τοσαύτην ζέσιν, καὶ τοσοῦτον τὰ ἀποκαθίστα ἀνδρεία, ὥστε πολ-
λάκις ἀμιλλώμενα ἔπραττον θαύματα ἀνδρίας, ἐπιτίπτοντα εἰς τὸ
μέτρον τῶν ἑχθρῶν καὶ προσπαθοῦντα ποῖον ν' ἀποδώσῃ περισ-
σοτέρας ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔθνος των, διὰ ν' ἀποκτήσῃ τὴν διακριτικὴν
τιμὴν τοῦ νὰ κοσμήσῃ τὴν ἀσπίδα του.

Μετριοφροσύνη τοῦ Βιργιλίου.

(Ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ).

Ὁ περίφημος οὗτος ἀνὴρ, ὅστις κέκληται ὁ ἡγεμὼν τῶν Λα-
τίνων ποιητῶν, ἐγεννήθη κατὰ τὸ 70 ἔτος π. Χ. εἰς τὰς Ἄν-
δεις, χωρίον πλησίον τῆς Μαντούας. Διήλθε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς
ζωῆς του εἰς τὴν Κρεμῶναν, ὅπου καὶ ἀπέκτησεν ὑποστατικόν·
ἀλλ' οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι ἀπέβησαν βλαπτικοὶ εἰς αὐτόν. Μετὰ τὴν
μάχην τῶν Φιλίππων, οἱ ἀγροὶ τῆς Κρεμῶνης διεμοιράσθησαν με-
ταξὺ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Αὐγούστου. Ὁ Βιργίλιος διεφιλονείκησε
τὴν κτήσιν τῶν ἀγρῶν του πρὸς ἐκείνους, εἰς οὓς εἶχον δωρηθῆ,
ἀλλ' ἀπεδιώχθη διὰ τῆς βίας, καὶ μόνον ἔσωσε τὴν ζωὴν του κο-
λυμβῶν τὸν ποταμόν.

Ἐπῆγε δὲ εἰς Ῥώμην, ὅπου διὰ τὰ προτερήματα καὶ τὴν μετρι-
οφροσύνην του τοσοῦτον ἠνώθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ὥστε οὗ-
τος τῷ ἀπέδωκε τοὺς ἀγρούς του. Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ὁ ποι-
ητὴς συνέθεσε τὸ πρῶτον βουκολικὸν ἄσμα του, διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν
πρὸς τὸν εὐεργέτην εὐγνωμοσύνην του. Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ εἴλ-
κυσαν τὴν προσοχὴν τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες δημοσίᾳ ἐδήλωσαν τὸν
θαυμασμόν των. Ἄλλ' ἡ δυσπιστία του τὸν ἔκαμε ν' ἀποφύγῃ ὅσον
τὸ δυνατόν τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ δημοσίου.

Ὡς παράδειγμα τῆς μετριοφροσύνης καὶ ἀρετῆς αὐτοῦ ἀναφέ-
ρονται τὰ ἀκόλουθα. Ὁ Βιργίλιος πρὸς τιμὴν τῶν νικῶν τοῦ Αὐ-
γούστου ἔγραψε τὸ ἐξῆς δίστιχον, τὸ ὅποιον ἐκόλλησεν ἐπὶ τῶν
τοίχων τοῦ παλατίου.

Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane ;

Divisum imperium cum Jove Caesar habet.

Ὅλην τὴν νύκτα ἔβρεξεν, ἀλλὰ τὴν πρωΐαν τὰ θεάματα
ἐπανήρχισαν.

Ὁ Καῖσαρ διεμοιράσθη τὴν ἀρχὴν μετὰ τοῦ Διός.

Διαταγαὶ ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἵνα εὕρεθῃ ὁ συγγραφεὺς τῶν καλακευτικῶν τούτων στίχων· ἐρευνήσεις ἔγιναν, ἀλλ' ὁ Βιργίλιος δὲν ἐφανερώθη· ὥστε ἐπὶ τέλους οἰκειοποιήθη αὐτοῦ ἀφανής τις καὶ ἄγνωστος ποιητής, Βαθύλλος ὀνομαζόμενος, ὅστις ἀντημείφθη διὰ χρημάτων καὶ ἐπαίνων. Ὁ Βιργίλιος θά ηὐχαριστεῖτο νὰ μείνῃ ἄγνωστος ὡς ὁ ποιητὴς τοῦ διατίχου τούτου· ἀλλ' ὅταν εἶδεν ἄλλον λαμβάνοντα τιμὰς, ἀτινες εἰς αὐτὸν μόνον ὤφειλοντο, τοσοῦτον ἠρεθίσθη ἢ φιλοτιμία του, ὥστε ἤλθε καὶ ἐπανεγράψε τοὺς αὐτοὺς στίχους καὶ ὑπ' αὐτοῦς ἔγραψε ταῦτα·

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores.

Ἐγὼ ἐποίησα τοὺς στίχους τούτους ἀλλ' ἄλλος ἔλαβε τὰς τιμὰς. Εἰς τούτους δὲ ἐπρόσθεσε τὴν ἀρχὴν τεσσάρων ἄλλων στίχων, ὡς ἑξῆς·

Sic vos non vobis . . .

Sic vos non vobis . . .

Sic vos non vobis . . .

Sic vos non vobis . . .

Οὕτω σεῖς οὐχὶ διὰ σᾶς . . .

Οὕτω σεῖς οὐχὶ διὰ σᾶς . . .

Ὁ Αὐγούστος σφόδρα ἐπεθύμησε νὰ τελειωθῶσιν οἱ στίχοι,

Ὁ Βαθύλλος ἐφάνη ἀνίκανος εἰς τὸ ἔργον· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐλθὼν ὁ Βιργίλιος ἐτελείωσε τοὺς στίχους ὡς ἔπεται·

Sic vos non vobis nidificatis, aves;

Sic vos non vobis vellera fertis, oves;

Sic vos non vobis mellificatis, apes;

Sic vos non vobis fertis aratra, boves.

Οὕτω, πτηνὰ, κάμνετε φωλεάς, ἀλλ' οὐχὶ δι' ἑαυτά.

Οὕτω, πρόβατα, παράγετε ἔριον, ἀλλ' οὐχὶ δι' ἑαυτά·

Οὕτω, μέλισσαι, κάμνετε μέλι, ἀλλ' οὐχὶ δι' ἑαυτάς·

Οὕτω βόες, σῦρετε τὸ ἄροτρον, ἀλλ' οὐχὶ δι' ἑαυτοῦς.

Ὁ Βιργίλιος ἀποδειχθεὶς οὕτως ὁ συγγραφεὺς τοῦ διατίχου ἀντημείφθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ἐνῶ ὁ Βαθύλλος κατέστη τὸ παίγιον τῶν Ρωμαίων περιφρονούμενος ὑπ' αὐτῶν.

Μοναδική ἀφοσίωσις.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ.)

Κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 1776 ὁ κόμησ καὶ ἡ κόμησα Ποδόσκη ἐταξείδευον ἐκ Βιέννης εἰς Κρακοβίαν· πολυάριθμοι δὲ ἀγέλαι λύκων, οἵτινες εἶνε πολυπληθεῖς εἰς τὰ Καρπάθια ὄρη, καὶ οἵτινες τὸν χειμῶνα εἶνε ἀγριώτεροι παρὰ τὸ σὺνηθες, κατέβησαν καὶ κατεδίωκον τὴν ἄμαξαν, οὕταν ἦδη μεταξὺ τῶν πόλεων Osweik καὶ Zator, τῶν ὁποίων ἡ τελευταία ἀπέχει τῆς Κρακοβίας ὀλίγας μόνον λεύγας. Ἐκ τῶν δύο ὑπηρετῶν, τοὺς ὁποίους ὁ κόμησ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ, ὁ εἰς εἶχε σταλῆ διὰ τὴν ἐτοιμάσῃ ταχυδρομικοὺς ἵππους, ὁ δὲ ἄλλος, πρὸς ὃν ὁ κόμησ διὰ τὴν ἀφοσίωσίν του ἔτρεφεν ἰδιαιτέραν ἀγάπην, ὡς εἶδε τοὺς λύκους πλησιάζοντας ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, παρεκάλεσε τὸν κόμητα νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὸν ν' ἀφίσῃ τὸν ἵππον του εἰς τοὺς λύκους, ἵνα ἡ λύσσα αὐτῶν κάπως μετριασθῇ. Ὁ Κόμησ συγκατένευσε καὶ ὁ ὑπηρέτης ἀναβὰς ὄπισθεν τῆς ἀμάξης ἀπέλυσε τὸν ἵππον, ὅστις ταχέως διεσπαράχθη ὑπὸ τῶν λυσσαλέων λύκων. Οἱ δὲ ταξείδιωται ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἔτρεχον μὲ ὄσπην ἠδύναντο δύναμιν, ἐπ' ἐλπίδι νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν πόλιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὀλίγον ἀπέειχον. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἵπποι ἦσαν κουρασμένοι, οἱ λύκοι ἐπὶ μᾶλλον ἐξαγριωθέντες ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ ἵππου εἶχον ἤδη καταφθάσει τὴν ἄμαξαν. Τοῦτο βλέπων ὁ ὑπηρέτης ἐφώνησεν « Εἰς μόνος τρόπος ὑπάρχει σωτηρίας· δίδομαι ἐγὼ εἰς τοὺς λύκους διὰ νὰ με φάγουν, ἐὰν θέλετε νὰ με ὀρκισθῆτε ὅτι θὰ φροντίζητε ὡς πατὴρ περὶ τῆς οἰκογενείας μου· ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξὺ σεῖς κερδίζετε καιρὸν καὶ σώζεσθε. » Ὁ Ποδόσκης εἰδίστασε· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχεν ἐλπίς διαφυγῆς, συγκατένευσε καὶ ἐπιστήμως ὤμωσεν ὅτι, ἂν ἤθελε νὰ θυσιασθῇ, οὗτος διηνεκῶς ἤθελε φροντίζει διὰ τὴν οἰκογένειάν του. Ὁ ὑπηρέτης ἀπορεύθη εἰς τοὺς λύκους, καὶ ἐν τῷ ἅμα, ὡς ὁ ἵππος, κατεβροχθίσθη. Ὁ Κόμησ ἐφθασεν εἰς τὰς πύλας τῆς Ζατόρ, ἐσώθη, καὶ διεφύλαξε τὴν πρὸς τὸ θῦμα ὑπόσχεσίν του.

Ὁ Χρόνος τοῦ Λονδίνου.

Ἡ ἔφημερίς «Χρόνος» ἐκτυποῦσα 60,000 φύλλα καὶ ἀποφέρουσα, ὡς βεβαιοῦται, 100,000 λιρῶν καθαρὸν κέρδος, εἶνε ἰδιοκτησία διηρημένη εἰς 9 μετοχὰς ἀνηκούσας σήμερον εἰς πέντε πρόσωπα. Ἡ ἔφημερίς στοιχειοθετεῖται καὶ ἐκτυποῦται ἀπὸ τῆς 11 1)2 ὥρας τῆς νυκτὸς μέχρι τῆς 6 ὥρας τῆς πρωίας, ὅτε παραδίδεται εἰς τὸ ταχυδρομεῖον καὶ ἀποστέλλεται πανταχόσε τῆς ὑφ-ηλίου. Ἡ στοιχειοθεσία διαρκεῖ ἀπὸ τῆς 11 1)2 ὥρας μέχρι τῆς 4 1)2 τῆς πρωίας, ἡ δὲ ἐκτύπωσις τῶν 60 χιλιάδων ἀντύπων γίνεται ὅλη ἐντὸς μιᾶς ὥρας καὶ ἡμισείας ἤτοι ἀπὸ τῆς 4 1)2 μέχρι τῆς 6, διὰ μηχανῆς ἐπινοηθείσης παρὰ τοῦ ἀγγλομηχανικοῦ Mac Bonald. Δέμα κυλινδρικὸν χάρτου λευκοῦ, ἐκτάσεως τριῶν ἀγγλικῶν μιλίων, τίθεται πρὸ τῆς μηχανῆς, ἥτις τὸ παραλαμβάνει, τὸ ἐκτυλίσσει καὶ ἐντὸς δευτερολέπτου τὸ ἐκδίδει ἐκτετυπωμένον καὶ εἰσιμον πρὸς διανομὴν. Ὅτε τὰ παραρτήματα εἶνε μεγάλα, ὁ «Χρόνος» ἀριθμεῖ 16 σελίδας· τότε δὲ ἡ μηχανὴ καταναλίσκει 40 κυλινδρικὰ δέματα χάρτου, ἢ χάρτην ἐκτάσεως 120 ἀγγλικῶν μιλίων ἢ 40 λευγῶν γαλλικῶν. Εἰς ἀνὴρ δὲ καὶ ἓν παιδίον ἀρκοῦσι πρὸς ἐνέργειαν τοῦ θαυμασίου τυπογραφικοῦ μηχανήματος. Τρία χαρτοποιεῖα ἐργάζονται ἀκαταπαύτως διὰ τὸν «Χρόνον». Τὰ ἐκ τῶν Βουλῶν στενογραφήματα διαβιβάζονται εἰς τὰ γραφεῖα τῆς ἔφημερίδος νύκτα, ἀνὰ πᾶν τέταρτον τῆς ὥρας δι' ἀμαξῶν ἐπὶ τούτῳ· αἱ ψηφοροῖαι ἀναγγέλλονται εἰς τὸ γραφεῖον τῆς ἔφημερίδος ἐκ τῆς αἰθούσης αὐτῆς τοῦ Κοινοβουλίου δι' ἠλεκτρικοῦ σύρματος, καταλήγοντος εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ ἀρχισυντάκτου. Οἱ ἐργάται τοῦ «Χρόνου» 400 ἐν ὅλῳ διαιροῦνται εἰς δύο τμήματα, ὧν οἱ μὲν 200 ἐργάζονται τὴν νύκτα, οἱ δὲ 200 τὴν ἡμέραν, ἀπαρτίζουσι δὲ ἰδίαν Δέσχην ἐν τῷ καταστήματι, ἐν ᾗ ἐν τιμῇ εὐθηνετέρα εὐρίσκουσι τροφήν καὶ ποτὰ· τοῦ κακῶς προσφερομένου ἐργάτου ἀφαιρεῖται ὁ μισθὸς καὶ δίδεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, εἰ ἔτυχεν ἔγγαμος ὢν.

Ἀποτέλεσμα τῆς νικητικῆς. (1).

Ὁ ἀριθμὸς τῶν παραλυτικῶν καὶ τῶν φρενοβλαβῶν ἐν Γαλλίᾳ

(1) *Ἴδε καὶ σελ. 414.

αυξάνει κατ' αναλογίαν τῶν προσόδων τοῦ ἐπὶ τοῦ καπνοῦ φόρου. Ἐπὶ τοῦ 1812—1832 ἡ κυβέρνησις εἰσέπραττεν 28,000,000 φράγκων ἐκ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καπνοῦ, καὶ τὰ φρενακομεῖα περιεῖχον 8,000 ἀσθενῶν. Σήμερον εἰσπράττει 180 ἑκατομμύρια, καὶ 44 χιλιάδες φρενοβλαβῶν καὶ παραλυτικῶν ὑπάρχουσιν εἰς τὰ κατάλληλα νοσοκομεῖα.

Συνιστῶμεν εἰς τὴν μελέτην τῶν φίλων τῆς νικοτιανῆς τὰ συμπεράσματα, ἅτινα ἐξέθεσεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὁ κύριος Jolly. Ἡ πραγματεία του ἐπερατοῦτο διὰ τῆς ἐξῆς ἀπειλητικῆς φράσεως α' Ἡ ὑπέρμετρος χρῆσις τοῦ καπνοῦ, προξενεῖ ἀδυναμίαν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, θενήπηγάζει ἢ παραφροσύνη.»

(Ἐκ τοῦ Ἐθν. Ἡμερολ. τοῦ 1866).

Δύσις τοῦ 11ου αἰνίγματος.

Ρόδος—ὄδος—δός.

Αἶνιγμα 12ον.

Ἐν μὲ ἀποκεφάλισις καὶ μὲ ἀποτραχηλίσις,
Ἐἰς φιλόσοφος ἐχάθη, ἄλλον ὅμως θ' ἀπαντήσῃς.

Περιεχόμενα.

Ἐν μὲ Ἰούλιος.—2. Τὰ πραγματικὰ αἷτια τῆς καταστάσεώς μας.—3. Δημήτριος Βερναρδάκης (μετ εἰκονογραφίας)—4 Σαπφώ.—5 Περὶ δάφνης.—6 Παρεξήγησις τῶν ἑορτῶν.—7 Τὸ σοφὸν νήπιον.—8 Ἐφημερίδες ἐκδιδόμεναι καθ' ὅλον τὸν κόσμον.—9 Πνιγομένων θεραπεία.—10 Ἡ Γραφή.—11 Σύντομος περιγραφή τῆς Ἱερουσαλῆμ.—12 Θεόκριτος.—13 Τίνα τὰ μέτα δι' ὧν προσκίταται ἡ εὐδαιμονία.—14 Ἀθανάσιος Χριστόπουλος (μετ' εἰκονογραφίας)—15 Ἀνατροφή τῶν τέκνων παρὰ τοῖς Γόθοις.—16 Μετριοφροσύνη τοῦ Βιργιλίου.—17 Μοναδικὴ ἀφοσίωσις.—18 Ὁ Χρόνος τοῦ Λονδίνου.—19 Ἀποτελέσματα τῆς Νικοτιανῆς.—20. Δύσις τοῦ 11ου αἰνίγματος.—21. Αἶνιγμα 12ον.

Παρόραμα.

Τὰ ἐν σελ. 715 ἀπὸ τοῦ 12ου μέχρι τοῦ τελευταίου στίχου εἰσαγωγικὰ πλεονάζουσιν.